

vadă cei ce luaă epistoliile slovele cele de însăși mâna lui Pavel scrise și să se împătîmescă spre acelea cu ore-care patimă de dragoste. Iar la Teofilact nu știu cum lipsește din epistolia această îmbrățișarea acésta a lui Pavel. Iar îmbrățișare saă sârutare (saă hiritisire) de însăși mâna lui Pavel este sfîrșitul Epistoliei acestea care se scrie mai jos unde dice: «Darul fie cu voi, amin», precum dice Teodorit, care este în loc de «fiți sănătoși», ce obicnuim noi acum a scrie la sfîrșitul scrisorilor.

Aduceți vè aminte de legăturile mele.

Pomeniți-mè, dice, tot-de-una, fraților, pre mine legatul și osinditul Pavel, carele më află în temniță. Și mare mângâere a fost la necazurile Colasenilor ași aduce ei aminte de legatul Pavel, de carele era în temniță. Insuși acésta o dice și Fotie tâlcuind dicerea acésta. Iar Teodorit dice, că dicerea: «aduceți vè aminte de legăturile mele», este în loc de: rîvniți-le și urmăriți legăturile mele, și cele intristătore, ce cad asupra-vè, suferiți-le cu răbdare.

Darul fie cu voi; amin.

Când dice dumnezeescul Pavel: darul lui Dumneșeu este, cu voi și în necazuri de vè aflați și legături de purtați și ori-ce altă pătîmîți nu vè veți birui fiind-că și însăși acésta de a pătîmi necazuri și a purta legături, lucru al darului este și mai ales și dar dela Christos este acésta. «Că nouè, dice, ni s'a dăruit pentru Christos nu numai a crede întru el, ci și a pătîmi pentru dînsul» (Filip. I, 29). Și iarăși: «Deci Apostolii mergeau bucurându-se dela fața adunării că pentru numele lui Christos s'a învrednicit a se necinsti» (Fapt. V, 41). Veți hristianule, că a se ocări cine-va și a se bate pentru Christos este cinste și vrednicie! Și cu adevèrat mare vrednicie este acésta. Și, o! de ne-am învrednici și noi nevrednicii de dumnezeescul dar întru necazurile nôstre, ca fiind-că acest dar și întărește pre neputința nôstră, necazurile nôstre ce le suferim să fie spre folosul nostru, pentru-că storc și suptiează multă grăsimia păcatelor nôstre, spre slava Tatălui și a Fiului și a Sîntului Duh, căruia slava fie în vécurile vécurilor; amin.

Epistolia acésta către Colasenî s'a scris din Roma prin Thimotee și Onisim.

Tomul al doilea s'a sfîrșit în 29 a lunèi lui Mai 1846.

CELE PATRUSPRĂZECE EPISTOLII ADECĂ TRIMITERI ale Dumnezeescului și slăvitului Apostol

PAVEL

Tâlcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la întâia Epistolie a Apostolului Pavel către Tesalonichenî, tâlmăcită acum din cea proastă grecească în limba românească de smeritul V. P. M.

Pricina Epistoliei întâia către Tesalonicheni, dupre Teodorit și Icumenie numai¹⁾.

Tesalonicul este Mitropolia, adecă maica tuturor cetăților Machedoniei²⁾, carele a priimit mântuitoarea propoveduire prin învățatura Marelui Pavel într'o vreme, când Evreii cei ce se aflau în Tesalonic grăiau înprotivă și îl vrășmășuiau pre el. Abia însă izbăvindu-se Pavel de vrășmășuile Evreilor, a fugit din Tesalonic și s'a dus în Veria, și de acolo a mers la Atine, precum mărturisesc Faptele (cap. XVII). Acolo însă aflându-se, fiindcă avea grijă de ucenicii săi Tesalonicheni a trimis la dînșii pre fericitul Timotee, pentru ca să-i întăriască în credință și să-i facă mari de suflet, întru vrășmășuile ce ispiteau dela protivnicii Evrei. Timotee însă întorcându-se de acolo, a arătat lui Pavel că Tesalonichenii credință aveau adecă statornică și neclătită, aveau însă trebuință de învățatură și de sfătuire la oare care întrebări ce aveau; și dar pentru acésta pricină s'a îndemnat Pavel de a scris lor Epistolia aceasta. O pricină dar este aceasta, dupre Teodorit; iar Icumenie zice că a stătut și altă pricină, pentru care s'a scris Epistolia aceasta: «Pavel, zice, fiindcă a fost pătîmit multe necazuri în Veria și în Filipi Machedoniei și temându-se ca nu cumva Tesaloni-

¹⁾ Insemnează, că nici Hrisostom, nici Teofilact au pricina Epistoliei acestea, precum au avut la pricinile celor de mai înainte Epistoliei; ci singur Icumenie și Teodorit zic, că Epistolia aceasta o a scris mai înainte decât pre toate celalalte Apostolul Pavel. Iar dupre Meletie aceasta s'a scris în anul 20 dupre Înălțarea Domnului (Tom. I al bis. istorii).

²⁾ Despre Tesalonicul acesta zice înțeleptul Teodorit: «Tesalonicul este o cetate prea mare și mult norodită, neamului Machedonenilor fiind supusă, povățuitoare însă și a Tesaliei și a Ahaiei, însă și a multora altora neamuri, câte au ocărnuitor pre eparhul Ilirienilor (cart. V a biser. Istoriei, cap. XVII).

«chenii, auzind cele ce a pătimit, să se smintiască, socotind că
«din slăbiciunea lui Christos și a propoveduirii le-a pătimit a-
«cestea, auzind însă și că Tesalonicenii foarte se întristau pen-
«tru cei morți, pentru aceasta dar trimite pre Apostolul Timo-
«tei împreună cu Epistolia aceasta»¹⁾). Mai întâi îi întărește în-
credință, ca să nu se clătească pentru necazurile ce sufer, căci
nu au pătimit vre un lucru deșănțat, dacă s'au supărat de către
Evrei, care și pre însuși Domnul l'au omorât, fiindcă însușire
a hristianilor este a se necăji în viața aceasta; și îi sfătuește
pre ei încă cum să petreacă, adecă cum că se cuvine a lucra
meșteșug și lucru de mână, precum a și priimil pildă dela însuși
Pavel, și să nu șadă nelucrători. Scrie însă și pentru cei morți
și îi mângâie pre ei, învățându-i a nu se întrista greu, fiindcă
moartea celor ce adorm întru Christos nu este perzare, ci este
un prilej și o cale a învierii. Apoi îi învață pre ei și că ziua
venirii a doua a Mântuitorului Christos este ne arătată; știind-o
dar pre ea că este ne arătată, se cuvine totdeauna a fi gata și
a nu lua aminte la cele ce făgăduiește cineva că știe când se
va face ziua aceea. Spune însă, că întru venirea Domnului, nu
vor întrece cei vii pre cei mult mai înainte morți, fiindcă de
năpraznă are a se face atât învierea celor mult mai înainte
morți, cât și schimbarea și nestrucăciunea celor ce încă vor fi
vii; și îndemnându-i pre ei să-și îndrepteze moralurile, și să se
bucure întru nădejde și să se roage și să mulțămiască totdeauna
Domnului, îi jură să cetiască Epistolia aceasta la toți frații, așa
sfârșește Epistolia.

¹⁾ Nu este adevărat că ar fi mers a doua oară Timotei în Tesalonic, aducând Epistolia aceasta, precum zice aicea Icumenie; una adecă fiindcă Pavel dice la începutul Epistoliei, că trimite Epistolia aceasta Pavel împreună (cu) Sila și Timotei; altul dar este cela ce trimite, și altul cel ce duce Epistolia; și alta încă, pentru că la sfârșitul Epistoliei această nu se scrie că s'a trimis Epistolia prin Timotei, precum se obișnuiește a se scrie la sfârșitul celorlalte Epistolii numele celui care aduce, ci numai că s'a scris dela Atine. Vezi și tâlc. cap. I și a Pavel I care adevărează aceasta ce o zicem; ascultă încă și ce zice Pavel la această Epistolie: „Pentru aceasta ne mai suferind, zice, am binevoit a rămâne singur în Atine, și am trimis pre Timotei fratele nostru spre a vă întâri pre voi“ (cap. III). Auzi? A trimis, zice, în vremea trecută, mai înainte adecă fără de scrisoare, precum a dis Teodor și nu îl trimite pre el acum; și iarăși: „Acum viind Timotei la voi“ dice (cap. III, stih. 2).

TÂLCUIRE LA CEA I-a CĂTRE TESALONICHENI

CAP. I.

KIMEN (ADECĂ TEXTUL EPISTOLEI).

1. Pavel și Siluan și Timotei.

TÂLCUIRE.

Pentruce Apostolul Pavel, scriind către Tesaloniceni, îndată la începutul Epistoliei, împreună cu sineși numără pre Timotei, iar Efesenilor scriind, nu împreună numără pre Timotei cu sineși, și cu toate că Timotei era cunoscut Efesenilor? Pentru că, precum mi se pare, la Efeseni vreă să trimită pre Timotei îndată, și pentru aceasta a socotit lucru de prisos a numi pre Timotei pricinuitor de a trimite Epistolie către Efeseni, carele aveă să iă în mâinile sale Epistolia, când era să meargă la Efes. Iar aicea la aceasta nu a urmat așa, ci fiindcă Timotei atuncea a fost venit dela Tesalonic, pentru aceasta duple cuviință Pavel l'a împreună numără cu sineși și dice că trimite Epistolia amândoi; pune însă mai înainte de Timotei pre Siluan¹⁾, poate pentru că Timotei o a cerut aceasta a

¹⁾ Insemnează, că fericitul Teodorit zice „că Sila se numește aicea Siluan, pentru că pre Sila l-a ales Pavel și îl aveă împreună cu sineși duple certarea ce s'a făcut cu Varnava. Că Pavel, zice, alegând lângă sineși pre Sila a eșit (Fapt. XV, 40). Pentru că Sila împreună se află cu Pavel în Filipi și în Tesalonic și în Veria; și mai ales că Sila și Timotei au rămas împreună amândoi în Veria, iar Pavel lăsându-i pre ei acolo s'a dus la Atine (Fapt. XVII, 14). Eū însă socotesc că, precum Simeon, duple scurtarea zicerei s'a făcut Simon (care amândouă acestea sânt numiri ale vârfulnicului Petru), că în Epistolia cea catolicească a doua a lui Petru se scria așa la început: „Simon Petru“. Și Iacob fratele Domnului a zis despre Petru: „Simeon a talmăcit că mai întâi Dumnezeu a descoperit a lua numelui său norod din neamuri“ (Fapt. XV, 14), așa și numele Siluan, duple scurtare s'a făcut Sila, sau și că desmer-

se scrie mai înainte de sineși Siluan, pentru smerita cugetare: că urmă de trei ori fericitul Timotei lui Pavel învățătorului său, carele împreună cu ucenicii săi se numără pre sineși. Și nu numește aicea Pavel pre sineși nici Apostol, nici rob sau sluga lui Christos, precum obișnuște a scrie în celelalte Epistoli, pentru că Tesalonicenii erau noui învățați și noui luminați, și nu au fost luat încă cercare de darurile și vredniciile lui Pavel; deci pentru acesta Pavel nu pomenește către dinșii vre o vrednicie a sa.

Bisericii Tesalonicenilor.

Și cu toate că puțini Tesaloniceni erau hristiani și încă nu aveau alcătuire și întărire, însă pre aceștia Pavel îi numește biserică, mângâindu-i pre ei cu acest nume al bisericii, fiindcă numele acesta mai de multe ori însemnează mulțime adunată.

Intru Dumnezeu Părintele și Domnul Iisus Christos.

Fiindcă erau biserici și ale Elinilor și ale Iudeilor, pentru aceasta Pavel vrând a osebi de bisericile acelea pre biserica hristianilor ce erau în Tesalonic, adaugă aicea și zice, bisericii ceii întru Dumnezeu Părintele. Mare vrednicie însă este a fi cineva întru Dumnezeu, căci cel ce este rob și lucrător al păcatului, acela nu este întru Dumnezeu. Însemnează însă, că propunerea (prepoziția) «intru» s'a pus aicea de Pavel și la Părintele și la Fiul; și dar amuțiască luptătorii de Duh Machedonianii, cari hulind pre Duhul cel Sfânt, zic cum că nu este de o ființă cu Părintele și cu Fiul, căci la singur Tatăl se dă propunerea «din», iar la Fiul propunerea «prin», iar la Sfântul Duh singur propunerea «intru»; că iată că și propunerea «intru», se dă de Pavel și la Părintele și la Fiul, și duple se arată și dintru aceasta că Duhul Sfânt este de o ființă și cu Părintele și cu Fiul.

Har vouă și pace.

Roagă Apostolul, Tesalonicenilor, ca mai mult să sporiască întru dumnezeestile daruri, dar și pentru ca să aibă pace întru dânșii, și a nu se mândri unul asupra altuia¹⁾.

2. Mulțămim lui Dumnezeu totdeauna pentru toți voi.

Indată incepe Pavel procuvântarea Epistoliei dela laudă, că a mulțămim el lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni, aceasta arată, că ei au isprăvit oare cari mari fapte bune, de cari s'a

dat nume dela Siluan este Sila, precum și Pavel pre Prischila o numește Prisca întru cea către Romani, precum și Teodorit, măcar și acum Prischila se cetește și nu Prisca mai în toate izvoadele.

¹⁾ Despre zicerea „har vouă“, vezi la Cap. I al celei către Corinteni stih 3.

slăvește și se mulțămeste lui Dumnezeu; cu mulțămirea aceasta însă învață Apostolul pe Tesaloniceni totdeauna și a cugeta smerit, fiindcă Dumnezeu este carele lucrează și isprăvește întru dânșii totul faptelor bune ale lor¹⁾.

Pomenire de voi făcând întru rugăciunile noastre.

A mulțămim Pavel lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni, aceasta se pricinuiă din faptele cele bune ale lor; iar a-i pomeni pre ei întru rugăciunile sale, se nășteă din dragostea ce aveă Pavel către Tesaloniceni.

3. Neîncetat aducându-ne aminte de voi.

Nu numai când mă rog, zice, îmi aduc aminte de voi, ci și întru toată cealaltă vreme, ci totdeauna; și acesta este semn și dovadă de covârșitoarea dragoste a Marelui Pavel cea către Tesaloniceni.

De lucrul credinței.

Totdeauna, zice, îmi aduc aminte de lucrul credinței voastre, adecă de starea cea pentru credință și de nevoița voastră; că acesta este lucrul credinței, a stă statornic fieștecare hristian și a nu se mândri pentru credința sa nu numai cu cuvintele, ci cu fapta și cu lucrurile să sufere bărbătește ispitele cele ce i se fac pentru credință.

Și de osteneala dragostei.

Aicea s'ar nedumeri cineva zicând: Și ce osteneală este a iubi cineva, o fericite Pavle? Răspunde el, că a iubi cineva prost cu cuvinte, aceasta nu este osteneală, iar a iubi cineva cu curățenie și din inimă și prin fapte, aceasta cu adevărat este osteneală mare și multă, căci, cum nu este osteneală când cineva pentru iubitul său sufere tot necazul și ispita? Deci și Tesalonicenii multe rele au pățimit pentru dragostea ce aveau către Pavel, precum fieștecare poate să o afle dela Faptele Apostolilor²⁾.

¹⁾ Teodorit însă zice: Ne învățăm mai întâi a mulțămim pentru bunătățile cele ce mai înainte s'au făcut nouă, apoi după aceasta a cere cele de lipsă; că aceasta este a află pretutindenea că o face dumnezeescul Apostol.

²⁾ Că cetim la cap. XVII al Faptelor, că aflându-se Pavel la Tesalonic, unde era Sinagoga Iudeilor, văzând Iudeii că multă mulțime de Elini s'au înduplecat la cuvintele lui Pavel și că au crezut, au făcut mare turburare în urmă în tot Tesalonicul, și ducându-se ei la casa lui Iason și neaflând pre hristianii cei ce crezuseră, au tras pre Iason și pre alții la stăpânitorul Tesalonicului, cu strigare zicând acestea: „Căci au revoltat pre toată lumea aceștia și aicea de față sânt, pre cari i-a primit Iason. Atuncea stăpânitorii, puind la rânduială pentru aceasta, au luat

Și de răbdarea nădejdei Domnului nostru Iisus Christos. Multe ispite și primejdii, zice, de mulți ani suferiți, frații mei iubiți; acestea însă le suferiți pentru că v'ați întărit și v'ați împunericit cu nădejdea cea întru Domnul; că credeau aceștia și nădăduiau cu incredințare darurile și cununile bunătaților celor fiitoare și pentru aceasta răbdau ispitele, căci și Dumnezeu pentru aceasta iertă la începutul credinței a se ispiti hristianii, pentru ca să nu zică cineva că propoveduirea și Evanghelia se întăria prost și cum s'ar fi întâmplat și cu măgulirile și cu odihnele celor ce o priimiau aceasta; și pre lângă acestea pentru că să se arate că nu înduplecau pre sufletele celor ce credeau vre o înduplecare și limbuție de oameni, ci singură puterea lui Christos celuia ce se propoveduia.

Înainte de Dumnezeu și Părintelui nostru.

După două chipuri poți să înțelegi zicerea aceasta, iubitule: sau că noi Apostolii totdeauna înainte de Dumnezeu și Părintelui vă pomenim pre voi Tesalonicenii; sau că ne aducem aminte de lucrul credinței voastre, care stă înainte de Dumnezeu și Părintelui. Să nu socotiți, zice, o Tesalonicenilor hristiani, că fără folos și fără câștig osteniți, nu, pentru că toate faptele voastre stau înainte de Dumnezeu și Părintelui, drept aceea și plățile faptelor voastre el le va răsplăti prea îndeplinite.

4 Știind, iubiților frați, alegerea voastră dela Dumnezeu.

Ne aducem aminte de voi, zice, o iubiții mei frați, căci știm cum că sânteti aleși de Dumnezeu, fiindcă decât mulți alții mai mulți sânteti aleși în credința lui Christos. Și de unde e arătat aceasta, o fericitul Pavle, cum că Tesalonicenii sânt aleși de Dumnezeu? Aceasta mai jos o arată descoperit.

5. Că Evanghelia noastră nu s'a făcut către voi numai în cuvânt.

Din aceasta, zice, este arătat că voi Tesaloniceni sânteti aleși de Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a slăvit și a mărit la

indestui bani dela Iason și i-au slobozit pre ei. Iar frații, îndată noaptea au petrecut pre Pavel la Veria*. De aceasta vrednice de laudă sânt cele ce dice fericitul Teodorit: „Că lucru al credinței este a fi cineva adevărat și întărit întru primejdii, că nu se cuvine a se arăta credința numai în vreme de pace și de liniște, ci și întru înviforare se cuvine a se ținea de dansa; așa și dragostea, nu are dobândirea cea mai dulce numai, ci și osteneala cea covârșitoare; că a suferi se cuvine greșalele fratelui, măcar de zavistuește, măcar de se mânia, măcar de se înalță și de bolește de nemulțămire; pentru aceasta pre osteneală o a înjugat cu dragostea, iar cu nădejdea împreună a rânduit pre răbdare“.

voi propoveduirea Evangheliei, și fiindcă noi nu am propoveduit vouă numai prost cu cuvântul, ci și semne și minuni s'au făcut la voi prin noi, pentru aceasta Dumnezeu a binevoit cu adevărat pentru ca să credeți voi cu semnele cele de acest fel, cum că sânteti aleși și prohotărâți ai lui Dumnezeu.

Ci și întru putere.

Adecă ați priimit Evanghelia cu semne și cu minuni, care s'au făcut prin noi, atât pentru facerea de bine și ajutorul celor ce au priimit credința cu mulțămitoare inimă, cât și pentru pedeapsa și înțeleptirea celor neînduplecați și nemulțămitori.

Și întru Duhul Sfânt.

Adecă ați priimit, zice, Evanghelia, ori cu înțelepciunea duhovnicească și nu cu cea din afară și trupească a filozofilor, sau ați priimit Evanghelia și credința cu Duhul cel Sfânt, care se dă celor ce credeau și grăiau în limbi streine și prorociau și făceau minuni osebite.

Și întru multă incredințare.

Adecă ați priimit, zice, Evanghelia cu necaz și cu rea pătămire, că precum semnele și minunile și împărțirea Sfântului Duh și darul se făcea pentru deplina incredințare a celor ce credeau, așa asemenea și necazurile, ce se făceau pentru propoveduirea Evangheliei, erau mare adevărire și întărire a însăși Evangheliei și a credinței.

Precum știți, ce fel ne-am făcut între voi pentru voi¹⁾.

Voi înși-vă, zice, sânteti marturi, fraților, cum am petrecut împreună și am umblat între voi, și cum am propoveduit Evanghelia cu multă osârdie; iar aceasta o am făcut pentru voi, fiindcă voi sânteti aleși de Dumnezeu, pentru aceasta și noi ne-am sărguit să lucrăm toate și să suferim toate numai pentru voi; căci cine nu ar pătimi ispite pentru cei iubiți ai lui Dumnezeu? Aicea însă Pavel arată laudele sale, măcar deși umbros, fiindcă voește să laude mai întâi pre Tesaloniceni.

6. Și voi următori ai noștri v'ați făcut și ai Domnului.

Aicea invitează și întărește Apostolul pre Tesaloniceni, fiindcă li laudă și le aduce aminte că și ei nu au rămas mai jos decât Pavel, dupre primejdii, ci i-au urmat lui. O minune!

¹⁾ Iar Teodorit dice: V'a înduplecat însă pre voi și mărimea primejdiilor la care nu am venit, pre cele ce de noi se proaduceau ca dumnezești; căci zicerea, ce fel ne-am făcut între voi pentru voi, pre primejdii le arată, care pentru dansii le-a suferit, mântuitoarea propoveduirea lor producându-o.

Câtă laudă este a Tesalonicenilor, a se face ei îndată ce au crezut următori ai învățătorului lor Pavel, încă și ai însuși Domnului nostru Iisus Christos! Cum s'a făcut însă următori ai Domnului? Așa, pentru că și Domnul, multe pătimind, se bucură; fiindcă de voe veniă la patimă, în cât și zicea către Părintele său rugându-se: «Părinte a venit ciasul, proslăvește pre Fiul tău» (Ioan XVII, 1)¹⁾.

Priimind cuvântul, cu mult necaz, întru bucuria Sf. Duh.

Nu prost, zice, ați priimit cu necaz voi Tesalonicenii cuvântul Evangheliei, ci cu mult necaz, adecă cu multe primejdii, iar aceasta o vei afla din Faptele Apostolești, precum am zis înainte în supținsemnarea stihului 3. Dar însă acest necaz, zice, și primejdiile bucurându-vă le-ați priimit. Tâlmăcind însă Apostolul cum se poate în necazuri a se bucură, a zis cu bucuria Duhului Sfânt; pentru că nu v'a lăsat pre voi, zice, Sfântul Duh să vă întristați pentru necazurile ce le suferiți, ci durerea adecă era la trup și la cele trupești, iar bucuria se da sufletului vostru dela Sf. Duh; căci precum tinerii cei trei în mijlocul flăcării cuptorului aflându-se se răcoriau cu Duhul acela ce șueră, așa și pre voi aflându-vă în primejdie vă bucură Duhul Sfânt, arătând în fantazia voastră ca și cum ar fi fost de față răsplătirea cea viitoare în ceriuri. Vezi însă, o cetitoriule, că atuncea se face cineva următor Domnului, când suferă primejdiile și necazurile cu bucuria Sf. Duh.

7. Ca să vă faceți voi chip, tuturor celor ce cred în Machedonia și în Ahaea.

Măcar că Pavel în urmă, dela Filipi și dela celelalte cetăți

¹⁾ Multe și alte sânt semnele cu care se dovedește bucuria ce aveă Domnul întru pătimiri, cu a zice îndată ce a venit în lume: jertfă și proaducere nu ai voit, trup însă ai găsit mie (Psalm. XXXIX, 9), adecă trupul meu l'ai ales, o Părinte, a se face jertfă gătită și deplinită, precum tâlcuește Apostolul Pavel în Epistolia cea către Evrei (Evr. X, 5). A numi pre Petru „Satana“, pentru că l'oprea a nu merge în Ierusalim ca să pătimiască (Mat. XV, 23). A se necăji când să vie ciasul ca să pătimiască, că aceasta însemnează zicerea: „Botez am să mă botez, și cum (adecă cât) mă supăr până să se săvârșiască“ (Luca XV, 30). A numi pre moarte: pahar, care dupre sfințitul Teofilact însemnează dulceață și bucurie, ce o simțese cei ce beau vin: „Paharul carele a dat mie Părintele, au nu l'voiu bea?“ (Ioan XVIII, 11). A alergă pre la miază noaptea și a se duce în grădina, care era cunoscută lui Iuda, precum tâlcuește Hrisostom și a zice femeilor celor ce plângeau, să nu plângă pentru dânsul (Luca XXIII, 28). Vezi la Duhovniceștile nevoițe Ioana 347 și la Războiul cel nevăzut, foia 227. Și alte semne ale bucuriei Domnului, ce aveă întru pătimiri.

ale Machedoniei a venit la Tesalonic, Mitropolia Machedoniei, și a propoveduit Evanghelia, cu toate acestea Tesalonicenii atâta au strălucit întru fapta bună, și întru priimirea Evangheliei, în cât s'au făcut învățători și pildă întru toată Machedonia și Ahaea, adecă în Moreea¹⁾. Și dupre aceasta dar au urmat Tesalonicenii lui Pavel, fiindcă și Pavel, măcar deși a crezut la urmă întru Christos, însă pre toți Apostolii cei mai dinainte i-a întrecut cu ostenelele. Și vezi, o cetitoriule, că nu a zis Apostolul că s'au făcut Tesalonicenii spre a crede ceilalți, ci după ce au crezut ceilalți, atunci s'au făcut Tesalonicenii chip și învățători acelora, adecă cum se cuvine a crede cu ferbințeală și cu inimă gata spre a priimi ispitele și primejdiile cele pentru credință și pentru poruncile Domnului.

8. Că dela voi s'a revărsat cuvântul Domnului.

Adecă vestea credinței și a faptei bune a voastră, o frații mei Tesaloniceni, a făcut auzită și prea vestită la toți, pe propoveduirea Evangheliei, și a tuturor celorlalți credincioși voi v'ați făcut învățători. Iar zicerea: «S'a revărsat», o a zis ca să arate că precum trâmbița răsună strălucit și ajunge în multă depărtare de loc glasul ei, așa și dela voi Tesalonicenii au răsunit propoveduirea Evangheliei ca o trâmbiță și a ajuns glasul ei la depărtate locuri²⁾.

Nu numai în Machedonia și în Ahaea, ci către tot locul credința voastră cea către Dumnezeu a eșit.

Pre Machedonia, zice, și pre Moreea, o ați umplut de cuvântul Evangheliei cu pilda voastră și fieștecare loc l'ați umplut de mirare și de înspăimântare, pentru că întru atâta puțină vreme ați arătat atâta ferbinte și covârșitoare credință, cu formă de înfățișare ritoricească, ca și cum ar vorbi pentru vre un lucru insufiețit și viu.

În cât a nu aveă noi trebuință de a grăi ceva.

Atâta mare, zice, și lucrătoare este vestea credinței voastre, în cât nici nu mai așteaptă pre noi oamenii să spunem ceva pentru voi, ci de câte ori am incepe noi a le spune vre o laudă pentru voi, cu scopos pentru ca să-i îndemnăm la aceas-

¹⁾ Iar care este partea Moreei, care se dize mai cudeosebire Ahaea, vezi la supținsemnarea zicerei: „Că a binevoit Machedonia și Ahaea împărțășire“ (Rom. XV, 26).

²⁾ Teodorit însă zice: Zicerea „dela voi s'a revărsat cuvântul Domnului“, o a zis, nu doar că de acolo a luat început propoveduirea, ci că osărdia lor despre cele dumnezești mult vestită făcându-se, pre mulți i-a pornit spre a revărsa lumii cinstiri de Dumnezeu.

tași râvnă a credinței voastre, ei mai înainte ne întimpină și povestesc întâi faptele voastre cele bune, și noi dela dânșii le auzim.

9. Că ei vestesc pentru voi, ce fel de intrare am avut către voi.

Singuri ei de sineși vestesc și zic, cum că deși venirea noastră la voi a fost plină de nenumărate morți, voi însă nu v'ați smintit intru noi, nici v'ați răcit pentru relele și primejdiile câte am cercat, când eram acolo. Spun ei însă pre lângă acestea, cum că și voi, cu toate că ați căzut în feluri de primejdii pentru noi (și vezi despre aceasta la cap. XVII al Faptelor și suplinsemnarea de mai înainte la stih 3 al capului acestuia), nu v'ați întors fața de către noi, ci atâta atârnați de noi, ca cum ați fi dobândit dela noi nenumărate bunătăți. Se vede însă că venirea aceasta a lui Pavel în Tesalonic a fost a doua, căci întâiași dată a fost gonit din Tesalonic Pavel pentru turburarea Evreilor și s'a dus în Veria; și apoi iarăși a doua oară s'a dus în Tesalonic, și atâta s'a primit de Tesaloniceni, în cât voiau ași pune și sufletele în primejdie (pentru el)¹⁾.

Și cum v'ați întors către Dumnezeu dela idoli, ca să slujiți Dumnezeului celui adevărat.

Ceilalți vestesc nouă, zice, cum de cu lesnire și cu multă căldură, voi Tesalonicenii ați crezut, fără a spune noi ceva pentru voi; aicea însă, în chip de povestire, sfătuește pre Tesaloniceni Apostolul, fără greutate și fără supărare, fiindcă le aduce aminte cu un frumos metod, dela care rătăcire și păgânătate a idolilor celor mincinoși și morți, au venit la buna

¹⁾ Și poate că venirea a doua a lui Pavel în Tesalonic se arată, măcar că umbros, din Faptele Apostolești, că însuși ele zic: Iar după ce a încetat turburarea (cea din Efes adecă), chemând Pavel pre ucenicii și sărutându-i, a eșit ca să meargă în Machedonia; și trecând prin părțile acelea, și mângâindu-i pre ei cu mult cuvânt, a venit în Elada (Cap. XX stih 1). Iar în Machedonia se află și Tesalonicul, Mitropolie a ei fiind; însă încât din cuvântul acesta ce îl zice însuși Pavel în cap. II al acestei Epistolei, se vede că nu a mers a doua oară în Tesalonic, că așa zice acolo: pentru aceasta am voit a veni către voi, eu Pavel, și o dată și de două ori și ne-a împedecat pre noi Satana (Cap. II, 18). Și aceasta încă o însemnăm, că după ce Pavel a mers în Elada și a șezut acolo trei luni, iarăși a făcut socoteală, să se întoarcă prin Machedonia la Siria. Iar de a mers în Machedonia și cu lucrul nu se știe; (făcând trei luni în Elada) și făcându-se asupra lui vrășmășie de către Evrei, când urmă a se duce în Siria, a făcut socoteală de a merge prin Machedonia (Fapte XX, 3)

cinstire de Dumnezeu și la dreapta cunoștință a adevăratului și viului Dumnezeu, și după urmare li sfătuește să viețuiască cu această bună cinstire și cunoștință de Dumnezeu¹⁾.

10. Și a așteptă pre Fiul lui din ceruri (pre care l'a sculat din morți), pre Iisus, pre cel ce ne-a izbăvit pre noi de urgia cea viitoare.

Și aceste cuvinte ale lui Pavel acelaș metod îl au cu cele de mai sus, căci în chip de povestire învață pre Tesaloniceni dumnezeescul Apostol să aștepte pre Fiul lui Dumnezeu, carele are să vie să ne sloboziască de viitoarea urgie; prea mare mângâere însă este aceasta la cei ce se necăjesc, că acela ce a murit s'a sculat, a înviat și că se află acum în cer, acesta însuși va veni intru a doua venire, și pre noi cei ce acum ne necăjim, ne va slobozi de viitoarea urgie, adecă de vecinica muncă ce va să fie, fiindcă noi am bineplăcut lui prin credință și prin neprihănită viața noastră; iar pre cei ce ne necăjesc pre noi, nu-i va milui cu îndurare, ci îi va osândi în muncă. Insa fiindcă cele rele și supărătoare erau de față și deamănă, iar cele bune și bucurătoare se nădăjduia numai și nu erau de față, pentru aceasta mare credință mărturisește Pavel aicea, că aveau Tesalonicenii, fiindcă ei așteptau și nădăjduiau viitoarele bunătăți cu adevărire, fără cât de puțin a se îndoi despre acelea²⁾.

CAP. II.

1. Că înșivă știți, fraților, intrarea noastră cea către voi, că nu s'a făcut zadarnică.

Cu adevărat, și isprăvile noastre, zice, mari sânt, însă și noi nu am întrebuintat către voi socotele omenești, nici s'a făcut deșartă și zadarnică venirea noastră la voi, adecă nu am ve-

¹⁾ Iar Teodorit zice: „Vederat pre noi ne-a învățat Apostolul cum se cuvine a înțelege zicerea: „Ca să te cunoască pre tine singur, adevăratul Dumnezeu“ (Ioan XVII, 3); că nu de Fiul osebindu-l, ci de cei ce nu sânt dumnezei pre cel ce este Dumnezeu viu și adevărat, pre acesta l'a numit; și viu adecă l'a numit pre el căci aceia nu sânt vii și adevărat, căci aceia mincinoși se numiau dumnezei.

²⁾ Acestași Teodorit dice: „Se cuvine dar a ști că nu dumnezeiasca fire a celui Unuia născut s'a sculat din morți, căci nepătimitoare este; nici iarăși alt Fiu este Iisus oșebit de cel Unul născut, ci acestași cu adevărat este (dupre față și l'ostas adecă); a pățimit însă ca om și a înviat ca om (adecă după firea omenei).

nit la voi fără primejdii și fără ispite, nici fără a avea oarecare lucru statornic; fiindcă, precum am zis, primejdiile de multe ori sânt care întăresc (propoveduirea credinței), și fără primejdii credința ar fi fost deșartă și zadarnică. Vezi și la stih 5 al cap. I al aceștieași unde zice: «Și întru multă încredințare».

2. Ci mai înainte pătimind și ocărându-ne, precum știți, în Filipi, am cutezat întru Dumnezeu nostru, a grăi către voi Evanghelia lui Dumnezeu întru multă nevoiță.

Din primejdii, zice, în primejdii am căzut; că isbăvindu-ne de primejdiile și bătăile și din inchorile ce am pățimit mai întâi în Filipi (căci în Filipi Machedoniei a fost bătut Pavel și Sila, și închis în temniță precum mărturisesc Faptele, cap. XV, iarăși întru alte primejdii am căzut, când am venit în Tesalonic, să proveduim vouă Evanghelia; că Evreeii turburând pre norod și pre stăpânitori, ne-au făcut să ne depărtăm de acolo în Veria, cu multă primejdie și cu anevoință și cu frică (precum se vede aceasta la cap. XVII al Faptelor). Vezi însă iubitele, cum așeroșeste Pavel totul la Dumnezeu, fiindcă a zis că am cutezat întru Dumnezeu nostru, adecă de Dumnezeu întărindu-ne, ne-am înfățișat în cetatea voastră Tesalonicul, pentru ca să proveduim vouă Evanghelia.

3. Că mângâerea noastră nu este dintru amăgire.

Adecă învățătura și propoveduirea noastră¹⁾ nu este din amăgire, adecă nu amăgește pre cineva, ci pre toți îi învață calea cea dreaptă a mântuirii, căci cei ce amăgesc, nu se dau pre sineși în primejdii și rele pătimiri, ci la desfătări și bașcheturi; iar eu m'am dat pre sinemi în rele pătimiri și primejdii ale vieții mele, numai ca să vă mântuesc pre voi cu învățătura mea; pentru aceasta arătat este că învățătura mea prin nimenea amăgește, pentrucă eu învățând nu sufer primejdii pentru omenești și vremelnice lucrări, ci pentru dumnezeiești și veșnice.

Nici din necurăție.

Adecă nu învăț vre un lucru necurat și spurcat, precum unele ca acestea învață și le fac oamenii vrăjitori și fermecători.

Nici cu vicleșug.

Nici învăț vre un lucru, zice, care să pricinuiască oarecare rebelie și scornire, precum a făcut Tevda, despre carele este

¹⁾ Așa a tâlcuit și Teodorit pre mângâere.

scris la Fapte: «Că mai înainte de aceste zile s'a sculat Tevda zicând a fi el oare ce, de care s'a lipit în număr ca la patru sute de bărbați; carele s'au ucis, și toți câți s'au înduplecat lui s'au risipit și s'au făcut o nimica» (Fapt. V, 36).

4. Ci dupre cum ne-am cercat de Dumnezeu a ni se incredința Evanghelia, așa grăim.

Dumnezeu ne-a cercat pre noi, zice, și ne-a ales ca să ni se incredințeze propoveduirea Evangheliei; nu ne ar fi ales însă de nu ne-ar fi știut vrednici. Deci unii ca aceștia rămânem aleși adecă și îndestulați, în ce chip ne-am ales de Dumnezeu, pentru propoveduirea atât de mare a Evangheliei¹⁾.

Nu ca cum oamenilor plăcând, ci lui Dumnezeu celui ce cearcă inimile noastre.

Grăim adecă, zice, Evanghelia, nu ca să plăcem vouă, sau altor oameni, ci pentrucă voim să plăcem lui Dumnezeu, carele cercetează cele ascunse ale inimei noastre (căci zicerea «cearcă» aicea va să zică «cercetează»); sau o zice aceasta, că Dumnezeu este care priimește și încununează inimile, și așezarea cea dinlăuntru a omului, nu pre arătarea cea din afară; căci nici un om viclean cu inima și amăgitor, și necurat, nu poate a plăcea lui Dumnezeu.

5. Că nici ne-am făcut când-va întru cuvânt de măgulire, precum știți.

Fiindcă mai înainte a lăudat Apostolul pre Tesaloniceni, pentru a nu face dar lauda lor sub prepus, pentru aceasta zice aicea, că nici altă dată v'am măgulit ca să vă amăgesc; că măgulirea este însușită acelora, cari caută să amăgească pre cineva; deci precum nici altă dată v'am măgulit, așa nici acum vă măgulesc.

Nici întru prilej de lăcomie de avere; Dumnezeu martur.

Nici v'am propoveduit, zice, pentru iubirea de argint, și pentru a luă dela voi bani²⁾. Deci cum că eu nu v'am măgulit cândva, voi înși-vă sânteți martori de aceasta; și iarăși că eu

¹⁾ Teodorit însă așa tâlcuește zicerea aceasta: „Nu de sineși hirotonisiți ne-am pus învățători, ci de Dumnezeu ni s'a incredințat Evanghelia; pentru care, ca sub mărturia lui Dumnezeu toate le zice și le face; că știm că nici una din mișcările sufletului este neștiută de el; iar zicerea: „Precum ne-am cercat de Dumnezeu, este în loc de: fiindcă i s'a părut lui, și nu a cercat spre a incredința nouă.

²⁾ Și Teodorit zice: „Iar lăcomie de averi a numit pre a propovedui pentru bani.

nu sânt iubitor de argint, de aceasta e martur însuși Dumnezeu, carele știe așezările inimei mele, fiindcă aceasta este vouă neștiința, ca o patimă ascunsă a inimei.

6. Nici căutând slavă dela oameni, nici dela voi, nici dela alții.

Nu a zis Apostolul cum că ne-am necinstit și nu am dobândit cinste dela voi, pentruca să nu se socotească că li ocărăște; ci zice, că noi nu am căutat vre o slavă și cinste dela voi, ci cu toate că propoveduirea Evangheliei cere a se cinsti propoveditorii Apostoli de hristianii cei ce o ascultă, căci dacă oamenii aduc multă cinste solilor și mijlocitori împăraților pământestii, cu cât mai vărtos se cuvine a se cinsti solii împăratului ceresc, care erau Pavel și ceilalți Apostoli? Deci cum vom face vre un lucru al nostru pentruca să dobândim slavă, noi carii nici ca cum voim să ne cinstim ca niște învățători și Apostoli, nici de către voi nici de către alții? Că aceasta este de necrezut și de neurmat.

7. Putând noi a fi intru greutate, ca Apostolii lui Christos.

Puteam noi, zice, a fi intru greutate, adecă în cinste, și în slavă, și în mare cuviință; și putem să fim vouă și grei, și să luăm dela voi toate cele trebuincioase și de nevoie pentru hrana vieței noastre, pentrucă dregătoria ce avem le cere aceste, adecă ca să ne cinstim și ca să luăm cele pentru hrana vieței noastre dela voi, că trimișii lui Christos sântem adecă ai ceresului împărat soli sântem și slujitori, și avem stăpânire dela Domnul, să viețuim din Evanghelie, că însuși a zis: «Vrednic este lucrătorul de hrana sa» (Mat. X, 10), dar însă stăpânirea aceasta nu o am întrebuițat.

Ci ne-am făcut în mijlocul vostru blânzi.

Am fost, zice, între voi blânzi și fără a pricinui vre o greutate și supărare; sau ca niște prunci am fost între voi, precum intru alte isvoade se află, adecă fără răutate și smeriți și iubitori de slavă, ca niște prunci, căci și pruncii nici o iubire de slavă sau altă răutate ca aceasta cugetează. Și zicerea: «în mijlocul vostru», o înțelegere ca aceasta are, adecă: eu Pavel m'am făcut între voi ca unul din voi, asemenea adecă cum intru toate, fără a lua rânduială mai înaltă și în treaptă pre sus de voi, precum cerea dregătoria Apostoliei mele.

Precum ar încălzi doica pre copiii săi.

Cu aceste cuvinte arată de trei ori fericitul Pavel, iubitor

de fii ce aveă către Tesalonicheni. Au doar, zice, doica măgulește pre copiii, ce-i hrănește, pentruca să iă dela dînșii slavă? Ba; au doar bani cere dela copiii cei mici? Nu; au doar grea este și însărcinătoare lor? Ba; și decât însăși maica cea adevărată, doica este mai blândă către copii; deci precum doica se arată către copiii cei mici pre cari li crește și li hrănește, unii ca aceștia ne-am arătat și noi Apostolii către voi și acest fel se cuvine a se arată și fiește carele învățator și propoveditor al Evangheliei către hristianii ucenicii lui; blând adecă și blajin și îmbrățișind și sărutând pre cei ce li ocărăsc, precum și doica îmbrățișează și sărută pre copiii ce li hrănește și li crește, chiar de o și lovesc aceia¹⁾.

8. Așa tăindu-ne de voi, bine voim a da vouă, nu numai Evanghelia, ci și sufletele noastre²⁾.

¹⁾ Teodorit însă zice, că doică sau maică aicea numește Pavel pre însuși maica. Vezi însă tu, o cetitorule, că dumnezeescul Pavel și pre însuși Moise l'a covârșit intru iubirea cea cu îndurare către norod, și că a ajuns la iubirea de oameni și adevărata dragoste a însuși lui Dumnezeu; că văzătorul lui Dumnezeu Moise, se vede că se jeluia necăjindu-se, și zicea acestea către Dumnezeu pentru norodul lui Israil: «Au doar eu am luat în pântece pre tot norodul acesta? Sau eu i-am născut pre aceștia? căci zici mie: iă l' norodul acesta în sânul tău, precum ridică doica pre cel ce li apleacă la pământul care ea a jurat al da părinților lor (Numer. XI, 12). Iar Pavel, iubitorul cel cu îndurare și prea iubitorul de frați, nu zice niște jeluitoare cuvinte ca acestea și oare cum cărtitoare, ci urmând îndurărilor lui Dumnezeu, cele ca de maică și de părinte, foarte dulci cuvinte zice către hristiani: «Ne-am făcut în mijlocul vostru ca o doică ce-și încălzește pre copiii săi; că acest fel a stătu și Dumnezeu către israiltenescul norod; căci și Dumnezeu ca o doică și maică, sau ca un iubitor de fii părinte, a hrănit și a purtat în brațele sale pre israiltenescul norod în pustie, patruzeci de ani întregi, precum este scris: «Și în pustiu acesta care l'ați văzut, cale de muntele Amoreului, ca o doică te-a purtat pre tine Domnul Dumnezeuul tău, ca cum ar purta un om pre fiul său hrănindu-l, în toată calea în care ați umblat, până ce ați venit la locul acesta» (II, Lege I, 1).

²⁾ Nu am putut să tăcem cuvintele ce intru adevărat cu aur țesute, ale Hrisostomului celui cu dar numit, carele poruncește la moralul zicerei aceștia: iar care sânt acestea, și duple cine? despre prietenie, și despre adevăratul, și bunul și credinciosul prieten: «Așa trebuie a iubi pre cela ce te iubește, încât și sufletul de ți-ar cere și ar fi cu puțință, a l' da. Ce zic a l' cere, ci și însuși a alergă la o dare ca aceasta: că nimica, nimica decât dragostea cea de acest fel ar fi mai dulce; acolo nimica s'ar întâmplă mahnicios. Cu adevărat prietenul credincios este doftorie de viață; cu adevărat prietenul credincios este acoperământ tare; că ce nu ar face prietenul cel curat? Câtă indulcire nu ar face prietenului său? și cât folos? câtă siguranță? Măcar mi de vistierii de ai zice, nimic ar fi vrednic împotriva adevăratului prieten. Se bucură pri-

Așa zice, ținându-ne de voi, adecă așa sântem legați și impleticiți cu voi duple iubire. Deci nu numai că nimic am luat dela voi, zice, și de ar fi cu puțință, binevoim, adecă foarte voim, să dăm și pre înseși sufletele noastre vouă. Deci a da Pavel Evanghelia Tesalonicenilor, acest lucru a fost mai cinstit, iar a da și sufletul său pentru dâșii, acesta a fost mai cu nevoie, și o faptă de o turbată și înfricoșată dragoste; care și însuși voind a o arată, duple urmare zice:

etenul văzând pre prietenul și se veselește și se impleticește de el cu o impleticire oare care sufletească, ce are îndulcire negrăită, numai de își aduce aminte de prieten, se deșteaptă cu mintea și se într'aripează. Despre prieteni, zic, cei adevărați, cei de un suflet, cei ce aleg și a muri pentru cei ce îi iubesc cu fierbințeală; nu duple prietenii cei prost înțelegând, rogu-vă, și duple părtașii meselor, și numai duple numire prieteni să socotiți că s'au zis prietenii. De are cineva prieten acest fel precum îl zic, va cunoaște graiurile; și în toate zilele de l'ar vedeă, nu se satură; aceleași roagă lui, care și luiși; știu eu pre oare carele, ce pentru prieten rugând pre sfinții bărbați, îi rugă mai întâi pentru acela. Atâta este prietenul cel bun, încât și locul și vremea se iubește pentru dâșul; că precum trupurile cele strălucite slobod floare către locurile cele aproape, așa și prietenii, în locurile în care merg, lasă harul lor; și de multe ori ajungând la locurile acelea fără prieteni, am lăcrămat, aducându-ne aminte de zilele întru care ne aflam împreună și am suspinart. Nu se poate arată în cuvânt dulceața, câtă o pricinuesc înfățișarea prietenului, și singuri aceia știu, carii cu ispita au cercat, și a cere dar și a lua dar dela un prieten fără de prepus; când ne poruncesc nouă prietenii atunci le cunoaștem har; iar când se îngreuează atunci ne scârbim; nimica avem, care să nu fie al acelora; de multe ori pre toate acele de aicea defăimându-le, pentru aceea nu voim a ne duce de aicea, și decât lumina aceia sânt mai poftiți, că și cu adevărat decât însuși lumina mai poftit este prietenul, cel adevărat zic. Nu te miră; că mai bine este nouă soarele a se stinge, decât de prietenii a ne lipsi, mai bine este în întunec a petrece, decât a fi fără prietenii. Și cum? eu voiu spune, că mulți pre soare văzându-l se află în întunecul întristării; iar de prietenii fiind bine norociți, nici ar ajunge în neaz duple prietenii cei duhovnicești zic, carii nimic mai mult decât stec decât prietenia. Unul ca acesta era Pavel, și sufletul său cu dulceață dându-l, și ne fiindu-i cerut, și în gheenă cu dulceață ar fi putut. Așa trebuie a iubi cu așezare înfocată; voesc a da o pildă de prietenie; pre părinți și pre fii întrec prietenii, prietenii cei duple Christos. Acesta este prieteșugul: a nu socoti cineva pre ale sale ale luiși, ci pre aproapele; iar pre ale sale streine. Și unde este cu puțință, zice, cum află unul ca acesta? Așa, nu e cu puțință fiindcă nu voim; căci am voi ar fi și foarte cu puțință; că de nu ar fi cu puțință, nu ar poruncit Christos; nu ar fi vorovit unele ca acestea pentru dragostea mare lucru este prieteșugul, și câte este de mare nimenea ar putea ști, nici vre un cuvânt a l' arată, afară de cercarea singură" (Vor. la cea întâia către Tesaloniceni).

Căci v'ați făcut iubiți nouă.

Pentru a nu se arată că a zis cele de mai sus Pavel, fiindcă ostenește pentru dâșii, și că pentru osteneala aceasta dateresc Tesalonicenii a l' cinsti, pentru aceasta zice aicea duple urmare, că pentru nimic altă le zic acestea vouă, fraților, fără numai pentru dragostea voastră, de vreme ce eu nu le zic acestea ca să iau vre o plată dela voi, ci le zic pentru singur binele acesta și pentru dragostea voastră.

9. Că aduceți-vă aminte, fraților, de ostenelele și trudele noastre, că noaptea și ziua lucrând, pentru a nu îngreua pre cineva din voi, am propoveduit vouă Evanghelia lui Dumnezeu.

Nu a zis: aduceți-vă aminte, fraților, de facerile de bine ce ați luat dela mine, ci a zis: aduceți-vă aminte de ostenele, și nu de ostenele prost, ci și de trudele, adecă cele cu multă silință și cu sudori făcute ostenele ale noastre; și că nu numai ziua lucrăm lucru de mâni, ci și noaptea¹⁾, pentruca să

¹⁾ Și la multe alte părți ale Epistoliilor sale arată fericitul Pavel că lucră lucru de mâni, adecă meșteșugul facerii de corturi, precum este scris la Faptele Apostolești: „După acestea despărțindu-se Pavel din A-tine a venit în Corint... și s'a apropiat de dâșii (de Achila adecă și de Prischila), și pentrucă era de un meșteșug a rămas lângă dâșii și lucră, că ei erau făcători de corturi cu meșteșugul“ (Fapt. XVIII 1). Și nu numai Pavel lucră și slujia, ci îndeobște toți Apostolii, precum ei însuși o zic în Așăzământurile lor: „Fiindcă și noi îndeletnicindu-ne în cuvântul Evangheliei, cu toate acestea de lucrări nu ne lenevim; că unii dintre noi sânt pescari, iar alții făcători de corturi, și alții lucrători de pământ, pentruca nici odinioară să fim fără lucru“ (Așăz. la cart. II cap. LXIII). Și ce zic, însuși stăpânul tuturor și Domnul nostru Iisus Christos, lucră lucru de mâni, meșteșugul teslăresc, adecă cel subțire teslăresc, până la vârsta de treizeci ani, că nu numai se numea fiu al teslarului Iosif, precum zice Evangelist. Mathei: „Au nu acesta este fiul teslarului? (Mat. XIII, 55), ci și curat teslar, precum zice Evangelist. Marcu: „Au nu acesta este teslarul fiul Mariei?“ (Marcu VI, 3). Și lucră meșteșug Domnul și dumnezești Apostolii lui, a). Pentruca să-și scoată hrana vieții lor, și să nu îngreueze pre cineva; că sărac a fost și Domnul; și vezi la zicerea: „Pentru noi a săracit bogat fiind“ (II Corint. VIII, 9), în supținsemnare, și Apostolii lui; pentru aceasta aveă trebuință de a lucra. b). Pentruca să deă milostenie la săraci din osteneala lor. c). Pentruca să deă împărăteștile dăjdii cele ce cădeau asupra-le. d). Pentruca să deă și preoteștile dăjdii. e). Pentruca să învețe pre oameni ca meșteșugul să nu l' aibă ca pre un lucru necinstit și defaimat, ci să-l socotescă ca pre un lucru cinstit și de Dumnezeu legiuit; că mulți bogăși fără de socoteală și stăpânitori ajung întru atâta mândrie, încât au de rușine nu numai de a lucră meșteșug, ci și de a vorovoi cu meșteri.

nu îngreuem pre cineva din voi. O, minune! Câtă sârguință arată și osârdie de trei ori fericitul Apostolul Domnului! Mai întâi pentruca să dea pildă hristianilor să lucreze, și al doilea pentru a nu sminti pre cineva și a nu da prepus, că pentru aceasta propoveduește Evanghelia, pentruca să adune arginți. Iar cu cuvîntul ce zice, că lucrează pentruca să nu îngreueze, arată că Tesalonichenii hristiani erau săraci, și că nu aveau chip

Pentru aceasta și unii mai înainte fiind meșteri, apoi dupre ce se îmbogățesc leapădă meșteșugul lor, și își petrec viața fără lucrare, pentrucă au de rușine a lucra meșteșug. f). Pentruca să învețe pre oameni cu fapta cum că meșteșugul și lucrarea de mână ori și cât ar fi de smerite și sărăcești, nu sânt rele, nici pot a opri pre om dela mântuirea sa. g). Inșă și cea mai de pe urmă pentruca să învețe pre toți meșterii, să nu întrebuinteze viclesuguri, sau amăgituri și furțișaguri și minciuni și jurămînturi în meșteșugurile lor, ci să le lucreze cu curățenie și cu frica lui Dumnezeu, urmînd Domnului și Apostolilor lui. Acum dacă stăpînul anghelilor și dumnezeestii Apostolii acestuia lucrau meșteșuguri și lucrări de mână, și nu ședeau fără lucrare, și măcar că aveau voie a se hrăni dela propoveduirea Evangheliei, precum Domnul le-a rînduit, cu cât mai vîrtos se cuvine toți hristianii, și cei sfințiți cu preoția, și norodnicii și bărbații și femeile, să slujiască meșteșuguri și să nu șeadă fără de lucrare? căci din nelucrare se nasc tâlhăriile, viclesugurile, eresurile și răutățile cele mai multe, precum zice înțeleptul Sirah: „Multă răutate a învățat pre oameni nelucrarea“ (Sirah XXXIII, 32). Iar din meșteșuguri se naște fiește care faptă bună sau virtute, și buna rînduială în lume. Pentru aceasta și însuși Pavel poruncește a nu petrece cineva împreună cu oamenii cei nelucrători, zicînd: „Poruncim înșă vouă, fraților, întru numele Domnului Iisus Christos, a vă osebi voi de tot fratele cel ce umblă fără rînduială, nu dupre predanșirea care o a luat dela noi“ (II Tesal. III, 2).

Pentru aceasta poruncește nici a mîncă cineva fără a lucra zicînd: „Dacă cineva nu voește să lucreze, nici să mîncă“ (II Tesal. III, 10). Iar cum și Domnul și Apostolii din lucrarea mânilor lor, plăteau dăjdiile cele împărătești și cele preoțești, arătat este: că Domnul, cum ar fi înșă cu puțință să învețe pre alții, adecă, a le plăti acestea, cum ar fi înșă înapoi cele ale chesarului, chesarului“ (Mat. XXII, 21), și însuși să plătească? Și Pavel și ceilalți împreună cu el Apostoli, cum ar fi înșă cu puțință să zică: „Dați dar tuturor datoriile, celor ce datoriți cu dădie, dăjdie, celui cu birul, bir“ (Rom. XIII 7). Și apoi ei să nu dea dădiile și birurile cele ca aceștia? Plătea și Domnul și Apostolii dădiile cele preoțești și aceasta se arată din Evanghelie, pentrucă Domnul plătit drahmele cele îndoite la cei ce le cereau, atât pentru sine, cât pentru Petru, carele era întăiu născut; că statirul acesta zice, avînd dă lor pentru mine și pentru tine (Mat. XVII, 27). Iar cum că dădădă cea îndoită era dare preoțească, care se da Arhierilor Evreilor, o mărturisește cap. II al Numerilor. Și au plătit Domnul și Apostolii dădiile acestea, pentru ca să dea pildă hristianilor, ca și ei să plătească dădiile și cu mulțămire.

a hrăni pre Apostoli pentru aceasta scrie și însuși Pavel Filipisenilor, că ei îi trimeteau cele spre trebuință lui când se află în Tesalonic, zicînd: «Că și în Tesalonic, și o dată și de două ori ați trimis cele spre trebuință» (Filip. IV, 16). Și iarăși: «Când am eșit din Machedonia, nici o biserică a împărțit mie cuvînt de dare și de luare, fără numai singuri voi» (Tij. XV)¹⁾.

10. Voi sînteți marturi și Dumnezeu.

Dumnezeu este martur vrednic de crezare, și singur luându-se spre adevierea cuvîntului; înșă fiindcă oamenilor este neștiut de mărturisește Dumnezeu de aceasta, pentru aceasta aicea Pavel cheamă marturi pentru cele mai sus zise și pre înșiși Tesalonichenii, către care le-a zis²⁾.

Cum cu cuvioșie.

Adecă Dumnezeu e martur, și voi, că toate câte trebuia, le-am săvârșit; că aceasta arată zicerea «cu cuvioșie» în loc de «cu toată evlavie» cea către Dumnezeu.

Și cu dreptate.

Adecă Dumnezeu martur, și voi, că le-am săvârșit toate fără a cere vre o dare de bani.

Și cu neprihănire.

Adecă Dumnezeu e martur, și voi, că le-am săvârșit toate fără a da vre unuia din voi pricină de prihănire și de sminteală.

Vouă celor ce credeți ne-am făcut.

Aicea închee Pavel câte le-a zis mai sus, adecă cumcă Dumnezeu e martur, și voi, că noi ne-am făcut, adecă am petrecut între voi credincioși hristiani cu cuvioșie, și cu dreptate, și fără prihană, de vreme ce între cei necredincioși Pavel se numia necuvios, și nestatornic, și semănător de cuvinte, și cu alte osebite numiri.

11. Precum știți.

¹⁾ Drept aceea, nici Tesalonichenii aceștia, nici Corintenii, nici alții oare cari, da cele de trebuință lui Pavel, fără numai singuri Filipisenii. Inșă s'ar nedumeri cineva dacă Pavel aflîndu-se în Tesalonic lucra, pentruce Filipisenii trimeteau lui cele de trebuință, și pentruce Pavel le opriă? La acestea răspundem, că Filipisenii trimeteau lui fără a cere el; și că dupre ce trimeteau, Pavel le opriă nu pentru sine înșă, ci pentru a le împărțăși săracilor. Că vezi tălcuirea stih. 10 al cap. IV al ceii către Filipiseni, când luă Pavel și când nu luă, frumoasă fiind tălcuirea aceea.

²⁾ Pentru aceasta a zis și Fotie: „Marturi sînteți voi de cele ce ați văzut; iar de cele ce voi nu le-ați văzut, Dumnezeu, cela ce toate le știe; așa voiă încât nici prepus a rămâne lor să priimiască.“

Iarăși aicea Apostolul cheamă marturi pre însuși Tesalonicenii aceștia, care lucru este semn, cum că nu le zice acestea Pavel mândrindu-se și fălindu-se în zadar.

Cum pre unul fiește-carele din voi, ca un părinte pre fii săi, rugându-vă pre voi și mângâindu-vă.

O, cât de minunat lucru este într'adevăr, că nu lasă de trei ori fericitul Apostol Pavel pre nici un hristian nemângâiat, ci vorovește și mângâie pre fiește carele potrivit, după epanghelma lui și duple împrejurarea ce aveă, precum și un părinte iubitor de fii, mângâie pre fiește carele iubit fiu al său. Indemnăm, zice, o Tesalonicenilor, pre unul fiește carele din voi să rabde bărbătește ispitele. Apoi nu căutăm dela voi slavă, ci din dragoste o facem aceasta, și mai sus adecă s'a asemănat pre sine cu doica și cu manca, iar acum se asemănează pre sineși cu un tată, pentruca să arate cu numirea tatălui, dragostea și purtarea de grijă, ce aveă pentru hristiani, și smerenia și nemândria socotinței sale; căci carele tată se mândrește împotriva copiilor săi? Negreșit nici unul.

12. Și mărturisind noi, ca să umblați voi cu vrednicia lui Dumnezeu, celuia ce v'a chemat pre voi la a sa împărăție și slavă.

A zice Pavel aicea că mărturisiă, adecă că îndatoră și porunciă Tesalonicenilor să umble duple vrednicia lui Dumnezeu, celui ce i-a chemat, aceasta este o învățătură muștrătoare¹⁾. Deci fiindcă, zice, și eu vă muștram, arătat este că nu vă mângăuleam. Iar fiindcă mai sus a zis, cum că pre voi vă mângăiam ca un părinte, atuncea aicea duple urmare zice, că și mărturisiam (adecă vă chizășluiam); pentruce nu vă muștram, zice cu covârșire și cu asprime, ci cu blândeță ca un părinte, și aceasta pentruce? Pentruca să umblați și să petreceți duple cuvântul lui Dumnezeu carele v'a chemat la a sa slavă și împărăție. Vezi însă, o cetitoriule, înțelepciunea Mar. Pavel, că povestind lor cele ce le ziceă și le făcea, când era în Tesalonica în chipul povestirii acesteea, tot o dată îi învață și îi mângăie pre Tesaloniceni; căci dacă Dumnezeu v'a chemat, zice, la împărăția sa, se cuvine și voi să suferiți necazurile și ispitele ce vi se întâmplă ca prin necazurile cele de acest fel să în-

¹⁾ Iar Teodorit zice: „Foarte potrivit a pus aceste trei, rugând și mângâind și mărturisind, că nu numai mângâiere trebuie a aduce celor ce se întristează, ci și pre cei ce viețuesc cu trândăvire a-i înspăimântă (adecă a-i înfricoșa) cu aducerea aminte a relelor celor ce îngrozesc.

trați întru împărăția aceea: «Că prin multe necazuri, zice, trebuie să intrăm noi întru împărăția lui Dumnezeu» (Fapt. XIV, 11). Iar cuvintele cele de acest fel tot o dată sânt și învățătură și mângâiere.

13. Pentru aceasta și noi mulțămim lui Dumnezeu neîncetat, că luând cuvânt de ascultare, dela noi al lui Dumnezeu, l'ați priimit, nu cuvânt al oamenilor ci (precum este adevărul) cuvânt al lui Dumnezeu.

Aicea laudă pre Tesaloniceni dumnezeescul Pavel, căci nu zice numai că noi fără prihană am făcut toate lucrările noastre, ci și că voi nu ați priimit vre un lucru vrednic de învățătura noastră, ci vrednici v'ați arătat de apostoliceasca mea propoveduire; căci voi auzindu-ne pre noi că vă învățăm, nu ascultați învățătura noastră prost și cum s'ar fi întâmplat, ci atâta luați aminte de dânsa, ca cum v'ar fi învățat însuși Dumnezeu; că cuvânt de ascultare al lui Dumnezeu numește pre propoveduirea Evangheliei, căci prin ascultarea ei se credeă; pentru aceasta aiurea Pavel ziceă: «cum vor crede de nu vor auzi?» (Rom. XX, 14)¹⁾.

Care se și lucrează întru voi cei ce credeți.

De unde este arătat, zice, că ați priimit cuvântul nostru ca cuvânt al lui Dumnezeu? Din aceasta, fiindcă acest cuvânt se lucrează întru voi, adecă din înseși faptele cele ce voi faceți, se arată; căci de nu ați fi priimit voi cuvântul nostru, ca un cuvânt al lui Dumnezeu, negreșit nu ați fi suferit atâtea mari ispite cu vitejie de inimă; că precum Pavel a arătat mai sus, cum că el nu este lingușitor și amăgitor, pentrucă suferiă atâtea primejdii, așa asemenea se dovedește și credința Tesalonicenilor, că este statornică, pentrucă a răbdat și răbdă primejdii și necazuri.

14. Că voi fraților, v'ați făcut următori bisericilor lui Dumnezeu celor ce sânt în Iudeea, în Christos Iisus.

¹⁾ Și Fotie așa tâlcuește: „Cuvânt de ascultare” bine, că nu se putea a fi toți înșiși învățători ai aceluia ce se propoveduia. Că și însuși Domnul ziceă „fericiți cei ce nu au văzut și au crezut” (Ioan XX), prin auz adecă și cu cuvântul primind buna cinstire de Dumnezeu, dela noi al lui Dumnezeu, adecă dela noi ați priimit, nu al nostru însă, ci al lui Dumnezeu cuvânt; iar Teodorit zice: cum că pentrucă Tesalonicenii au priimit cuvintele lui Pavel, ca cuvinte ale lui Dumnezeu, pentru aceasta au dobândit dar prorocesc, și prorociau, și în limbi osebite voroviau, și minuni deșănțate lucrau, că aceasta și însemnează cuvântul ce a zis că: „care se și lucrează întru voi cei ce credeți”.

Voi Tesalonicenii, dice, ați urmat bisericilor celor din Iudeea ale hristianilor, celor ce din Evrei au crezut, că pentru aceasta a adaus Pavel zicerea: în Christos, pentruca să nu socotiască cineva că a numit biserică pe sinagogurile necredincioșilor Evrei, ci că a numit bisericile credincioșilor hristiani.

Că aceleași ați pățimit și voi de însuși cei de o seminție cu voi, precum și aceia au pățimit de Iudei.

Mare este mângâerea ce o face aicea Pavel către Tesaloniceni; pentrucă dacă Evreii cei ce erau în Ierusalim, zice, măcar că erau râvnitori ai părinteștei legi lor, însă după ce o dată au crezut în Christos au suferit atâtea patimi și ispite dela însuși Iudeii din însuși neamul lor¹⁾, cu cât mai vârtos voi hristianii cei ce sânteți în Tesalonic, sânteți datori a suferi pentru credința lui Christos ori câte patimi și primejdii vor urmâ? Inșă nu este puțină dovadă, căci propoveduirea Evangheliei este adevărată și incredințată, însăși aceasta, a pățimi Evreii cei credincioși atâtea ispite pentru însăși propoveduirea aceasta, pe care ei mai înainte o goniau.

15. Dela cei ce au omorît și pre Domnul Iisus.

Și ce mirare este, zice, dacă necredincioșii Evrei au făcut răutați hristianilor celor din Evrei de o seminție cu dânșii, când și pe însuși Domnul Iisus Christos l'au omorît. Și vezi, iubituie, câtă mare mângâere este a se împărtăși cineva întru pățimiri cu Christos? Pentru aceasta și Pavel, totdeauna întru toate ispitele și necazurile, acest cuvânt obicinuește a'l zice: adecă cum că cei ce suferă ispite, se fac compărtași ai pătimirii Domnului: «De a cunoaște, zice, împărtășirea pătimirilor lui, împreună inchipuindu-mă cu moartea lui» (Filip. III, 10). Și iarăși: «Deci acum să eșim către dinsul afară de tabără, ocară lui purtându-o» (Evrei III, 12).

Și pre prorocii lor.

Nu numai pre Domnul au omorît Iudeii, zice, ci și pre însuși prorocii lor. Dar ar zice cineva că Iudeii au omorît pre Domnul pentru că nu l'au cunoscut că era Dumnezeu; dar cei Nici pre prorocii lor i-au cunoscut? ale cărora cărți și le au și

¹⁾ Și aceasta însemnând Pavel zicea către hristianii cei din Iudei, ce erau în Ierusalim: „Multe nevoițe de patimi ați suferit; une ori adecă cu ocări și cu necazuri înpriveștiindu-vă, iar alte ori părtași făcându-vă celor ce viețuesc așa; că și cu legăturile mele împreună ați pățimit și răpirea averilor voastre cu bucurie o ați priimit” (Evr. X, 32). Pentru aceasta zice și Teodorit: „Indestulă este spre mângâere pilda: că urmărirea pătimirii aduce indestulă mângâere”.

le cetesc? Cu adevărat îi cunoșteau. Cum dar i-au omorît? Pentru impetrierea inimilor lor și înrăutățirea. Drept aceea arătat este că Iudeii nu fac rău numai pentrucă ar aveă râvnă laudată spre apărarea adevărului, ci mai ales pentrucă turbează spre perderea adevărului.

Și pre noi ne-au gonit.

Nu numai pre Domnul, zice, și pre proroci au omorît Iudeii, ci și pre noi pre Apostolii Domnului și pre învățătorii voștrii, ne-au gonit. Deci pentru aceasta și voi ucenicii noștri, se cuvine să căutați totdeauna la pilda noastră a învățătorilor voștri, și așa să suferiți cu bărbăție ispitele; căci dacă pre noi ne-au gonit și atâtea rele ne-au făcut, negreșit urmează a vă goni și rău a face și vouă, precum a zis Domnul: «Dacă pre mine m'au gonit, și pre voi vă vor goni» (Ioan XV, 20).

Și lui Dumnezeu neplăcând.

Iudeii, zice, nu plac lui Dumnezeu, căci cum ar plăcea lui Dumnezeu și Părintelui, cei ce au omorît pre Fiul său împreună și pre prorocii lui, și care ne gonesc și rău ne fac și nouă, Apostolilor lui?

16. Căci și tuturor oamenilor sânt împotrivă, oprindu-ne pre noi a grăi neamurilor, ca să se mântuiască.

De vreme ce trebuință este, zice, să propoveduim la toate neamurile, în toată lumea, mântuitoarea propoveduire a Evangheliei, iar Iudeii împedecă propoveduirea aceasta, deci arătat este că ei sânt vrășmași ai tuturor oamenilor, și ai lumii toate, și pismuitori desăvârșit; fiindcă pismuire desăvârșit și fără asemănare este cu adevărat, a oprî cineva mântuirea cea de obște a oamenilor.

Spre a se deplinî totdeauna păcatelor.

Toate acestea, zice, le-au făcut Iudeii, și mai înainte prorocilor, și al doilea lui Christos, și al treilea nouă, Apostolilor lui Christos, pentruca să se arate pre sineși că sânt și păcătuesc desăvârșit, și fără marginire, și că au ajuns la măsura cea mai desăvârșit și mai de margine a răutăței, care a mai crește înainte este cu neputință; pentru aceasta și Domnul a zis lor: «Și voi ați plinit măsura părinților voștri» (Mat. XXIII 32)¹⁾.

¹⁾ Iar Fotie așa tâlcuește zicerea aceasta, zicând: „Iar acestea și din vechi prorocilor, și acum lui Christos și nouă le-au făcut ca totdeauna să se deplinească păcatele lor; că de vreme ce totdeauna făceau, totdeauna deplinirea păcatelor lor”. Iar Iacumenie zice: „Toate cele ce le făceau deplinirea păcatelor lor”. Iar Iacumenie zice: „Toate cele ce le făceau Iudeii cu scopos de a păcătuî le făceau; adecă știau că păcătuesc, și pă-

Au ajuns însă asupra lor urgia în sfârșit.

Adecă nu va mai urmă Evreilor altă dată slobozire din robia ce o sufer acum, nici moștenirea pământului Ierusalimului, precum au urmat lor mai înainte, când s'au slobozit din robia Eghiptului, și au moștenit pământul făgăduinței, și în urmă încă s'au slobozit din robia Vavilonului și s'au întors la Ierusalim; nu, zice, nu va urmă așa și acum, ci urgia lui Dumnezeu a ajuns asupra lor, adecă până în sfârșit va rămâne urgia lui Dumnezeu asupra-le, și nici o dată vor vedea slobozenie. Zicând însă Apostolul urgia, cu articol, arătat este că urgia aceasta a lui Dumnezeu era datornică lor, și procunoscută și mai înainte prorocită¹⁾. Și dar după ce mai sus a mângâiat pre Tesaloniceni Apostolul, arătând că pre mulți părtași au intru ispitate, și acum îi mângâie, cu ceea ce zice aicea, cum că Iudeii, cari îi necăjesc, se vor osândi de Dumnezeu pentru necazurile ce le pricinuesc.

17. Noi însă, fraților, orfani rămâind de voi la o vreme de cias.

Cu aceste cuvinte arată Pavel covârșitoarea dragoste ce avea către Tesaloniceni. Și mai sus încă a zis, că precum ta-

cătuiau, ca spre a deplini, zice, păcatelor lor; ca cum ar fi fost datorii, adecă a păcătui, așa păcătuiau. Insemnează însă, că deplinire a păcatelor este când ajunge cineva la plinirea, cea mai după urmă și mai de margine a păcatului, asupra căruia nu poate cineva a mai adauge alt ceva, precum mai sus a tălcuit sfințitul Teofilact. De aceași și despre Amorei a zis Sf. Scriptură: „Că încă nu s'au deplinit păcatele Amoreilor până acum” (Facere XV, 16), care tălcuind ori ce zice: „Încă nu a lipsit, zice, cuvios dintre dinșii; nu sânt încă depliniți întru păcate”. Iar oare cari dascăli zic, că deplinirea păcatului este măsura aceea a păcatului, carea nu o mai suferă Dumnezeu, ci o pedepsește cu asprime și cu urgie.

¹⁾ Că a zis despre dâșii Amos prorocul: „Acestea zice Domnul: pentru cele trei păgânătăți ale lui Israil, și pentru patru, nu'l voi întoarce pre el; pentrucă a vândut cu argint pre cel drept” (Cap. II, stih 60). Și Teodorit așa talmăcește zicerea „la sfârșit”: că nu vor mai dobândi chemarea înapoi; iar mai ales și dumnezeiasca Scriptură așa zice despre dâșii: „Casa lui Israel a căzut, și nu va mai adauge a se scula” (Amos V, 16). Și Osié prorocul zice: „Și a zis lui: Cheamă numele ei în miluită; căci nu va mai adauge încă de a se milui casa lui Israil” (Osié I, 2). Aceasta însă se înțelege cum că o altă dată Iudeii nu vor mai lua slobozenia din robia în care se află acum, și cum că o altă dată nu vor crede fiindcă mulți dintre dâșii au să creadă întru Christos în vremea sfârșitului lumii, precum zice Apostolul; și vezi tălcuirea și însemnarea zicerei: „Orbire s'a făcut din partea lui Israil, până ce plinirea neamurilor va intra, și așa tot Israilul se va mântui” (Rom. XV, 23).

tal iubește pre fiii săi, și doica pre cei ce-i apleacă, așa și el iubește pre hristianii cei din Tesalonic. Iar aicea acum se asemănănează Pavel pre sine cu un copil, ci fără de vreme rămâne orfan de născătorii săi, după Teodorit, și pentru această caută pre născătorii de care s'a lipsit și de care se zice către Tesaloniceni: că noi am rămas orfani despre voi, și ne-am lipsit de voi, iubii născătorii noștri. A zis însă acest fel Apostolul, pentrucă să arăte cât îi iubește pre ei; și pre lângă acestea să arăte umbros mahniciunea ce aveau Tesalonicenii, pentru despărțirea sa; și nici se poate, zice, a zice cineva că multă vreme am fost deosebiți de voi, și pentru aceasta v'ati intristat, nu; ci atâta puțină vreme am fost osebiți, câtă se pare a fi trecerea unui cias¹⁾.

Cu fața nu cu inima.

Ne-am osebit, zice, frații mei, de voi, nu cu inima, nici cu dragostea, ci cu singură fața, și cu trupeasca înfățișare²⁾, însă măcar că totdeuna față vă am în inima mea, și vă port gânditori întru pomenirea mea, însă mă mahnesc pentrucă nu vă privesc și trupește. Insemnează însă aceasta, că cei ce iubesc cu ferbințeală, au trebuința a privi și trupeasca înfățișarea iubii lor prieten, căci din trupeasca teorie sau privire, se ațăță și se aprinde dragostea mai mult.

Mai mult ne-am sârguit fața voastră a o vedea întru mult dor.

Mă silesc, zice, mai mult decât s'ar cuveni a se sili iubii cei la o vreme despărțiți; dar pentruce mă silesc? Pentruca

¹⁾ Că obicinuește dragostea, când este ferbinte și adevărată, a arăta prea scurtă vreme, și pre cea îndelungată, întru care este depărtat, cel iubit, de acela carele iubește. De aceasta a zis Teologul Grigorie: „Cu adevărat, celor ce pătinesc de dor toată viața o zi li se pare” (Cuvinte la sineși, dela moșie întorcându-se). Și Sicheliotul poetic încă zice, adecă Teocrit: „Cu ascuțire îmbătrânesc cei ce doresc, și dimpotivă, când cineva vede pre cel iubit al său, și vremea cea îndelungată de timp, puțină o socotește”. Pentru aceasta cetim la Facere, unde zice: „Și a slujit Iacob pentru Rahela șapte ani, și a fost înaintea sa ca niște puține zile pentrucă o iubi el pre dânsa” (Fac. XXIX, 20). Care tălcuind o Teologul Grigorie zice: „Poate că îi eră întru vedere aceea pre care doria”. Sau căci ușor este celui ce ostenește pentru dragoste, măcar deși întârzierea mahneste, așa lucrul cel gata întru stăpânire, este nelucrător spre răbdare, precum oarecine din cei mai înainte de noi a zis” (In Cuv. cel de sineși, întorcându-se dela moșia sa).

²⁾ Pentru aceasta a zis fericitul Teodorit: „Bună este însă și adăugirea: cu fața și cu inima; în locul lipsirei voastre și de a simțitei priviri, mă îndulcesc neîncetat cu privirea cea din gând.

să vad fața voastră cu mult dor. Vezi, o cetitorule, dragoste ferbinte a lui Pavel! Pentru că el nu dorește a merge la Tesalonic pentru altceva, fără numai pentru a vedea fața iubiților săi fii hristiani.

18. Pentru aceasta am voit să venim la voi, eu adevărat Pavel, și o dată, și a doua oară, și ne-a zăticnit pre noi satana.

Ce zici, o fericite Pavle? Satana te-a zăticnit? Așa, zice, m'a zăticnit, pentru că nu eră lucru și voe a lui Dumnezeu; că Romanilor le scria, cumcă Dumnezeu l'a oprit pre el și nu a mers la Roma (Rom. I, 13), zice însă și dumnezeescul Luca la Fapte că Duhul cel Sfânt a oprit pre Pavel și pre Sila de a grăi cuvântul Evangheliei în Asia (Fapt. XV, 6). Ci și în Epistolia cea a doua către Corinteni zice aceștia Pavel, că s'a oprit de Duhul cel Sfânt a merge la Corint (și vezi la stih 17 al Cap. I al aceieși Epistoliei). Iar aicea zice că toată zăticnirea de a nu merge la Tesalonic a fost numai a lui satana, fiindcă a adus asupra lui Pavel înfricoșate și nenădăjduite ispite, după dumnezeasca depărtare adevărată¹⁾. Vezi însă, iubite, cum se împodobeste Pavel și se respectuește întru dragostea hristianilor celor din Tesalonic; că zicând, eu, adevărat Pavel, arată cumcă el iubește pre Tesaloniceni mai mult decât ceilalți împreună cu el Apostoli; că ceilalți Apostoli, cei împreună cu mine, se sârguiau a veni la voi adevărat, dar eu, și m'am apucat îndea-

¹⁾ Despre zicerea aceasta a lui Pavel, întrebând fiind Mar. Vasile, răspunde că isprăvile cele întru Domnul, altele adevărat, se isprăvesc cu singură judecata și proalegerea sau voea sufletului, iar altele și prin trup se lucrează cu osârdie și cu răbdare. Deci lucrurile câte se săvârșesc și stau întru singură proalegerea sufletului, acestea a le opri satan nu poate; iar acelea câte se săvârșesc și se isprăvesc cu trupească lucrare de multe ori iartă și lasă Dumnezeu a se face oprire spre cercarea spre dovada omului celui ce se oprește; că dacă s'ar preface el din scoposul cel bun, ce îl avea să se vădiască că este lesne schimbător precum și semințele cele semănate pre peatră, care la puțină vreme prăimesc cuvântul cu bucurie, însă când urmează necaz și ispită, îndată se leapădă; sau, de rămâne în scoposul său cel bun omul acela, să dovediască că are sârguință întru isprăvile sale, precum s'a dovedit însuși Apostolul acesta, carele după ce a pus scopos de a merge la Roma, și a fost oprit, precum o a mărturisit (Rom. I, 13), însă nu încetat dela scoposul său acesta, până ce l'a isprăvit, și a mers la Roma sau și pentru a se arăta cel ce stăruiește întru scoposul său, cumcă răbdare, precum unul ca acesta s'a arătat Iov (Hotăr. CCLXXV din epist. pre scurt).

sul ca să viu, și am fost împedat de satana pentru că nu a fost voea Domnului.

19. Că ce este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei?

Oare cuvintele acestea, ale fericitului Pavel, nu sânt cuvinte de maică prea iubitoare de fii, ce i se ard măruntaele, când vorovește cu copilașii săi cei mici și prea iubiți? Așa cu adevărat; iar mai ales încă și mai iubitoare de fii sânt. Și socotește, iubite, că nu i s'a părut lui Pavel indestul spre a arăta ferbințele dragostei sale și a zice numai, că voi Tesalonicenii sântei nădejdea mea, ci a adaus că voi sântei și bucuria mea, și nu s'a indestulat nici cu aceasta, ci a zis încă, că sântei și cununa mea; și iarăși nu s'a mulțămuit nici cu aceasta, ci a adaus și aceasta: cununa laudei zicând. Pentru voi, zice, nădăjduesc că mă voiu noroci a câștiga mai multă îndrăzneală către Christos, pentru aceasta și mă bucur, că sântei nu numai cunună a mea, ci și cunună a laudei mele, adevărat că voi vă veți face mie cunună de slavă și de strălucire, și acum și la judecata ceea ce va să fie¹⁾.

Au, nu veți fi și voi înaintea Domnului nostru Iisus Christos întru venirea (lui)?

Altă nădejde, zice, a mea, și bucurie și cunună de laudă nu va fi întru a doua venire a Domnului, fără numai voi hristianii Tesaloniceni. Dar ce? Singuri Tesalonicenii sânt nădejdea, și bucuria, și cununa ta, o fericite Pavle? Ba, răspunde nouă, nu singuri aceștia sânt, ci sânt și ceilalți hristiani cari prin propoveduirea mea au crezut în Christos, căci nu a zis: «nu voi», ci: «nu și voi», pentru că să arate cu «și» conlegătura, că și ceilalți hristiani sânt cununa lui, însă împreună cu aceia sânt și Tesalonicenii.

20. Că voi sântei slava noastră și bucuria.

Și cu adevărat, mare și minunată slavă era a lui Pavel, a proaduce lui Christos, mântuită prin credință, o atât de mult norodită biserică a cetății ceii mari a Tesalonicului, și una atât de aleasă întru faptele cele bune.

¹⁾ Întru o unire însă a zis și înțeleptul Teodorit: „De vreme ce cu o maică s'a asemănat pre sineși Pavel, ce apleacă la sânul său pre prunci, ale ei graiuri le vorovește, că ele obicinuesc pre copiii cei încă tinerei, a-i ură și nădejde, și cu bucurie, și cu cele de acest fel.

CAP. III.

1. Drept aceea, ne mai putând răbdă, am binevoit a rămâne în Atine singur.

De aceasta, zice, adecă fiindcă ne-am împedecat de a veni la voi, dupre Teodorit, și nu suferim covârșirea purtării de grijă a voastră, am binevoit, adecă am ales mai bine a rămâne în Atine¹⁾.

2. Am trimis pe Timotei fratele nostru și slujitorul lui Dumnezeu și împreună cu noi lucrătorul întru Evanghelia lui Christos.

Atâta multă purtare de grijă aveă fericitul Pavel pentru ucenicii săi hristiani, încât când se opreă el de oarecare împrejurări, și nu puteă singur în persoană a-i vedeă, trimeteă pre alții în locul său ca să-i cerceteze. Pentru aceasta și atunci a trimis pre Timotei la Tesaloniceni, fiindcă singur se împedecă de a merge la dânșii. Și zice pentru Timotei, Pavel, multe laude, nu atâta pentruca să'l cinstiască pe el, cât pentruca să cinstiască pre Tesaloniceni; că cu laudele acestea arată, că pentru dragostea lor l'a osebit de lângă sine, și dela lucrul Apostoliceștei slujbei sale, pre sfințitul Timotei, carele a fost atâta vreme așa de trebuincios împreună lucrător întru Evanghelia lui Christos.

Ca să vă întăriască pre voi și să vă mângâe pre voi pentru credința voastră.

De vreme ce Tesalonicenii se turburau și se întristau, pentrucă Pavel învățătorul lor pătimiă rău și se supără de către cei necredincioși, pentru aceasta aveă trebuință de întărire împotriva turburării, și de mângâere la întristarea lor această ca nu din multa turburare și întristare să se împuțineze sufletele, să cadă din credință; fiindcă ispitele și necazurile învățătorului, nu face puțină turburare și întristare ucenicilor precum urmează întristare și turburare între ostași, când se rănește în războiu arhistratigul lor.

¹⁾ Când a rămas însă Pavel în Atine arată Faptele: adecă după ce a fugit din Tesalonic și s'a dus în Veria, și din Veria s'a dus în Atine. „Iar ei luând pre Pavel, l'au dus pre el până la Atine, ci luând poruncă către Sila și către Timotei, ca cât mai îngrabă să vie către dânșii, și au ieșit, iar în Atine așteptându-i pre ei Pavel“ și celelalte (Fapt. XVII). Se vede însă cât din Faptele Apostolești, că nu a trecut multă vreme de când s'a depărtat dela Tesalonic Pavel, și a trimis Epistolia această

3. Ca nici unul să se clătească întru necazurile acestea. Aicea tâlcuește Apostolul, ce urmă a-i folosi pe ei întărirea ceea ce aveă a se face de Timotei; pentru aceasta și zice: că folosul acesta are să pricinuiască vouă Timotei, adecă a face ca nici unul dintre voi să se clătească, adecă să nu se turbure și să nu se trândăviască pentru ispitele mele, fiindcă diavolul, în vremea ispitei și a necazurilor, trândăvește și slăbănogeste pre cei neîntăriți, aducându-le aminte de odihna trupului, până ce să-i facă să fugă desăvârșit de mântuitorul de suflet necazul cel ce îl pătimim. Unii însă au zis că «a se clăti» aicea este zicere în loc de «a se turbură» dela metafraza cânilor, cari când se lingușesc și se gudură către om, își clatină cozile. Deci le zice lor Apostolul să nu se turbure, pentru necazuri, și să-și iasă din socoteala ce aveau mai înainte, afară, ci să le sufere cu statornicie și fără turburare.

Ca înșivă știți că spre aceasta sântem puși.

Să ascultăm ce zice aicea sfântul Apostol, că hristianii spre aceasta sântem puși, adecă spre aceasta ne-am sortit și ne-am rânduit; spre care? Spre a pătimi rău și a ne cleveți. Fiindcă nu le-a zis acestea Pavel numai pentru sine și pentru Apostoli, nu! Ci și pentru toți hristianii. Deci de vreme ce și noi hristianii spre aceasta ne-am rânduit, adecă ca să pătimim, ce lucru deșanțat este dacă și ne necăjim? Drept aceea noi nu se cuvine numai a nu ne turbură pentru trecutele ispite și necazuri ce le-am pătimit, ci se cuvine a nu ne turbura încă și pentru cele ce urmează să le pătimim, de vreme ce aceasta este nouă mai potrivit, adecă a nu ne turbură întru ispitele și necazurile, ce vor să ne vie.

4. Că și când eram la voi, mai înainte spuneam vouă, că avem să ne necăjim, precum și s'a făcut și ați văzut.

Mare mângâere este ucenicilor a le spune mai înainte învățătorul lor necazurile ce au să le pătimească, pentrucă ei nu se mai turbură când le vin necazurile de vreme ce le așteptau; că atunci se turbură cineva când vin necazurile, de năprasnă și fără nădejde. Pentru aceasta și Stăpânul Christos zice Apostolilor: «Și acum am spus vouă mai înainte de a se face, ca, când se va face să credeți» (Ioan XIV, 29). Și pro-rocul David a zis: «Gătitu-m'am și nu m'am turburat» (Psal-mul CXVIII). Și nu numai mai înainte aceasta o a spus Pavel Tesalonicenilor, și s'a împlinit cu lucrul, ci și altele multe, care s'au făcut în faptă.

5. Pentru aceasta și eu, ne mai suferind, l'am trimis. Dacă mai înainte ai spus, o fericite Pavle, Tesalonicenilor, că ai să te necăjești, și că ei nu se cuvine a se supăra pentru necazurile ce urmau a le pătimi, cum trimeți acum la dânsii pre Timotei? Din multa dragoste, zice, o fac aceasta; fiindcă cei ce iubesc prepun încă și cele ce sânt sigure și adevărate lucruri. Iar pre lângă aceasta, eră și multe, zice, ispitele Tesalonicenilor, și covârșirea lor m'au înspăimântat; pentru aceasta nu a zis că prihanindu-vă pre voi ca pre niște nerăbdători și neîntăriți, am trimis pre Timotei, ci că neputând mai mult a suferi¹⁾, care este semn de un mare prieteșug și dragoste.

Spre a cunoaște credința voastră.

Aicea oarecari întrebă: pentruce oare Pavel, cel ce s'a suit până la al treilea cer și a auzit graiuri negrăite, nu știa așezările cele sufletești ale Tesalonicenilor, ci trimite pe Timotei pentruca să cunoască credința lor? Deslegarea întrebării acesteea, este să zică cineva, cumcă sfinții, atât cei mai dinainte de Christos, precum prorocii, cum și Apostolii cei după Christos, și ceilalți, nu știau toate lucrurile, ci numai câte le descoperia Dumnezeu; căci nici Elisei nu a cunoscut că a murit fiul Somanitencei; de aceasta și a zis: «Domnul a ascuns de mine, și nu a vestit mie» (IV a Impăr. IV. 27). Și Ilie încă, socotia că a rămas singur întru Israil, slujind adevăratului Dumnezeu, cu toate că erau șapte mii de bărbați cinstitori de Dumnezeu (III Impăr. I, X, 18). Și prorocul Samuel, cel mai înainte (de) Ilie și de Elisei, de Dumnezeu s'a învățat să nu caute în fața lui Eliav, întâiului fratelui lui David, că acela nu urmă să împărătească: «Și a zis Domnul către Samuel, să nu cauți în fața lui, nici întru mărima statului lui, ci

¹⁾ Insemnează, că și din cuvântul acesta ce zice aicea Pavel se arată că nu a trecut multă vreme de când s'a fost dus din Tesalonic și trimis Epistolia aceasta, fiindcă nu ar fi suferit să treacă multă vreme Adauge însă dumnezeescul Hrisostom și acestea zicând: „O minune câtă iubire de fii a lui Pavel; nu îi păsă lui de necazuri, nici de vătămășuirii (că socotesc că el acolo atuncea a rămas, precum zice Luca că a rămas în Elada trei luni, vrășmășuire făcându-se asupra lui către Iudei) (Fapte XX, 3). Nu-i păsă lui dar de primejdii, ci de vătămășuirii să se îngrijă. Vezi cumcă pre tot firescul părinte l'a întrecut? Că adevărată întru necazuri și primejdii aflându-ne, pre toți îi scoatem din primămenire, iar el așa se teme și se cutremură pentru fii, și pre unul singur ce îl avea de mângăere, pre Timotei, și părtaș, și împreună lucrător, pre acesta întru înseși primejdiile fiind, l'a trimis la dânsii” (Vedea IV la această).

l'am defăimat pre el; că nu privește ca omul Dumnezeu în față» (I Impăr. XVI, 7). Și precum prorocii nu știau toate, asemenea și Apostolii; și aceasta se făcea, a nu le ști ei toate, ca nici înșiși ei să se mândriască, nici ceilalți oameni să socotiască pentru dânsii lucruri mari; și pre lângă acestea pentruca să nu putem și noi a zice cei mai din urmă, că sfinții aceia fiind mai presus de firea omenească, pentru aceasta au isprăvit fapta bună, și așa din cugetarea aceasta să cădem întru lenevire, ci ca să cunoaștem, că și aceia nu totdeauna dobândiau ajutorul lui Dumnezeu, ci aveau pre Darul lui Dumnezeu neîncetat lucrând în inima lor, decât une-ori, măcar deși îl aveau totdeauna Darul, după deprindere și putere¹⁾, ci și cu ostenelele lor au isprăvit bunătățile și virtuțile.

De nu cumva v'a ispitit pre voi ispititorul.

Nu am prepus, zice, că v'ați clătii din credință din pricina ispititorului, ci numai că v'ați supărat. Vezi, o cetitorule, că a se turbura cineva întru ispite, este lucru al diavolului? Și mai ales când alții se turbură și se smintește, pentrucă frații lor pătimesc rău, precum una ca aceasta s'a întâmplat lui Iov; fiindcă diavolul a ispitit și a turburat pe femeea lui, pentrucă pătimea el; de unde și îl îndemnă pre el să huliască către Dumnezeu și să moară, zicând: «Ci zi un graiu către Domnul și sfârșește» (Iov II, 9). Și ispitește diavolul pre oameni pentruca să știe de îi va birui, precum se și vede aceasta dela Iov²⁾; însă cu toate

¹⁾ S'a zis însă, că sfinții nu au totdeauna Darul lui Dumnezeu întru lucrare, ci după deprindere și putere, că precum meșteșugul totdeauna se află în sufletul meșterului după deprindere și putere, iar cu lucrare numai atuncea este întru dânsul, când lucrează meșteșugul; așa și Darul Sfântului Duh se află în sufletele sfinților; și adevărează aceasta Marele Vasilie zicând așa: „Precum meșteșugul întru cela ce l'a dobândit, așa Darul Sfântului Duh întru cela ce l'a primit, pururea adevărată este, nu însă cu lucrare neîncetat; fiindcă și meșteșugul, cu puterea este în meșter (adeacă după deprindere), iar cu lucrarea atuncea, când lucrează după meșteșug, așa și Sfântul Duh, deapururea adevărat, împreună față este întru cei vrednici, lucrează însă după trebuință, sau în prorocii, sau în tămăduiri, sau întru alte oarecari lucrări ale puterilor” (Cap. XVI după Sfântul Duh).

²⁾ De unde să arată aceasta? Din cuvintele cele ce a zis diavolul către Dumnezeu despre Iov, precum zice Hrisostom: că a zis diavolul către Dumnezeu, că de va lipsi pre Iov de avuțiile lui, și va schingiui trupul lui, are să huliască, ci trimețând, (zice) atinge-te de oasele lui și cărnurile lui, de te va binecuvânta în față (Iov I, 5), adevărat negreșit te va huli; dar însă s'a făcut cea dinprotivă, căci Iov în loc de a huli a slavocuvântat mai mult și a mulțămii lui Dumnezeu.

că nu știe de îi va birui, tot spurcat și obraznic fiind, lovește și dă războiu lor, și de vede socoteala oamenilor slabă și neputincioasă, stăruiește întru războiu, iar de vede socoteala lor puternică, fuge rușinat¹⁾.

Și să se facă osteneala noastră zadarnică.

Și de ar fi Tesalonicenii neclătiți întru credință, ce pagubă ai tu, o fericite Pavle? Osteneala ta la Dumnezeu are plata cea desăvârșită. Cu adevărat, zice, așa este, dar însă cu din multă dragoste, ce am către ucenicii mei, socoteam că osteneala mea se face deșartă și zădarnică.

6. Acum însă venind Timotei către noi dela voi și binevestindu-ne credința voastră.

Acestea, zice, adecă a vă clăti din credință și a vă turbura întru ispite, așteptând să urmeze vouă Tesalonicenilor, a urmat însă cele dinprotivă, precum Timotei viind, a arătat nouă credința și dragostea voastră; și vezi, iubitele, bucurie ce a luat fericitul sufletul lui Pavel; căci nu a zis că Timotei ne-a vestit, ci că bine a vestit nouă, adecă bună și pricinuitoare de bucurie veste ne-a adus, atât de mare bunătate socotiă pre adevărea și întărirea ucenicilor săi întru credință, ci și întru dragostea lor se bucură de trei ori fericitul Pavel, că acesta eră semn al credinței lor.

Și cumcă aveți pomenire pentru noi bună totdeauna, dorind a ne vedea pre noi, precum și noi pre voi.

Timotei, zice, a binevestit nouă încă, și că voi pomeniți pre noi cu laudă și cu orații. Auziți cuvintele acestea, voi hristianii, câți sânteti ucenici și ascultători ai dascălilor și ai prooveditorilor dumnezeștilor Evangheliști, și învățați-vă din acestea cum și voi să pomeniți totdeauna cu laude și cu orații pre dascălii cari vă învață cuvântul lui Dumnezeu; pentru că și această bună pomenire voi aveți mai mult a vă folosi, decât dascălii voștri. Mare mângâere însă și bucurie a urmat Tesalonicenilor, aflând că știe Pavel că ei îl iubesc; fiindcă din această cunoștință se făcea adăugire dragostei lui Pavel celor către dânsii.

¹⁾ Iar Hrisostom adaugă aicea, cumcă diavolul ne dă războiu adecă, cu toate că nu știe? Iară noi lui nu-i dăm războiu, și măcar că știm că avem să-l biruim, adecă acela cu adevărat ca cum neștiind năvălește asupra noastră, iar noi știind că foarte îl vom birui, nu sântem trop (Vor. IV la aceasta).

7. Pentru aceasta ne-am mângâiat, fraților, de voi întru necazul și nevoea noastră.

O minune! Marele Pavel cunoșteă har și mângâere a sa, că Tesalonicenii ucenicii săi nu s'au clătit în credință! Nu simțesc, zice, mai mult cele întristătoare, ci m'am mângâiat, nu pentru unul și al doilea necaz ce avem, ci pentru toate necazurile ce le sufeream; fiindcă bucuria voastră s'a făcut de o măsură, adecă a biruit pre toate nevoile și necazurile și împrejurările mele.

Prin credința voastră.

Voi, zice, o iubii mei frați, m'ați întărit, și cu toate că eram totul dinprotivă, de vreme ce Pavel nu s'a fost biruit de ispite, el a fost întărit pre Tesaloniceni, și nu Tesalonicenii au întărit pre Pavel; însă Pavel întărirea sa o dă la dânsii, și lauda. Voi, zice, prin credința voastră cea statornică nu m'ați lăsat să simțesc ispitele și necazurile ce le suferiam.

8. Că acum viețuim, dacă voi stați întru Domnul.

Nu a zis Apostolul numai că ne-am mângâiat, ci și că viețuim, dacă voi stați întăriți întru credința Domnului; pentru că să arate cu zicerea aceasta, cumcă sminteala acelora, s'ar fi socotit moarte a lui Pavel; și dinprotivă, procopsala Tesalonicenilor și adevărea întru Christos se socotiă înviere și viață a lui Pavel.

9. Că ce mulțămire putem a dă lui Dumnezeu pentru voi, pentru toată bucuria cu care ne bucurăm pentru voi înaintea Dumnezeului nostru?

Atât de mare bucurie, zice, este ceea ce o am luat întru voi, frații mei, încât nu putem a mulțami duple vrednicie lui Dumnezeu pentru aceasta, de vreme ce isprava voastră și virtutea, adecă fapta bună, o socotim că este Dar al lui Dumnezeu, căci nu este de sârguință omenească, sau de suflet, cugătarea credinței cea atât de bărbătească ce o aveți. Pentru aceasta, îndatoriți fiind a mulțami lui Dumnezeu noi, căci v'a dăruit un dar ca acesta, nu aflăm care vrednică mulțămire să aducem lui¹⁾.

10. Noaptea și ziua preste măsură rugându-ne spre a vedea fața voastră.

¹⁾ Și Teodorit încă zice: „Biruește mărimea bucuriei pre cântarea cea de laudă a limbei, că nu a putut, zice, a proaduce lui Dumnezeu potrivită laudă cu bucuria ceea ce nouă ni s'a adus dela voi.

Vezi, o cetitorule, covârșirea dragostei fericitului Pavel! Ca mai presus de covârșire se rugă lui Dumnezeu ca să vadă pre Tesaloniceni ucenicii săi, precum, de pildă, și un plugar, când aude că holda lui care o a arat și o a semănat este plină de roduri, dorește și singur a merge să vadă holda aceea, pentru ca mai mult să se bucure cu privirea sa cea de față.

Și a plini lipsurile credinței voastre.

Pentruce mai sus a zis Pavel, că stau Tesalonicenii întăriți întru credință, iar acum zice că să plinească lipsurile credinței lor? Răspundem, că Tesalonicenii nu au fost luat încă toată învățătura, nici aveau deplinătatea întru toate dogmele credinței, ci mai aveau trebuință a se învăța mai cu scumpătate, cele despre învierea celor adormiți, și altele asemenea; pre lângă acestea însă erau întru Tesaloniceni și mulți învățători mincinoși, pentru aceasta dar a zis că aveau lipsuri de credință. Deci mai sus, fiindcă pentru credința Tesalonicenilor se temeă Apostolul, pentru aceea a zis că a trimis pe Timotei pentruca să-i întărească și să-i adevereze întru credință, iar aicea zice pentruca să-i depliniască, adecă să-i întocmiască și să-i arate depliniți și fără de lipsuri; care plinire este lucru mai mult de învățătură, decât de adevărare în credință; de vreme ce și haina zicem că o gătim și o cârpim, care are vre o puțină lipsă și rupere, și nu aceea ce este cu totul spintecată, sau întreagă sănătoasă¹⁾.

11. Iar însuși Dumnezeu și Părintele nostru și Domnul nostru Iisus Christos, binevoiască a îndreptă calea noastră către voi.

Aceasta este însușirea covârșitoarei dragoste a Marelui Pavel, nu numai a rugă pre Dumnezeu pentruca să vadă pre Tesaloniceni, ci și a scrie în Epistolie pre însăși rugăciunea aceea cu care se rugă; aceasta cu adevărat a fost lucru de un suflet înfocat și nerăbdător. Pre lângă aceasta însă și se desvînovătește dumnezeescul Apostol către Tesaloniceni cu aceasta, cum nu se lipsește de dânsii pentru lenevirea sa, și ca cum ar zice lor: O, de ar ridica Dumnezeu și Părintele și Domnul nostru Iisus Christos din mijloc ispitele și împedările, cari din toate părțile mă trag, și de ar netezi calea, pentruca să viu să vă dobândesc pre voi.

¹⁾ În scurt cuprinzător aceștia Teodorit deslușește aceasta zicând: „A plini lipsurile credinței voastre, adecă cele ce lipsesc a le plini, iar acest folos și prin scrisori îl aduce lor.

12. Iar pre voi Domnul să vă înmulțiască și să vă prisosiască cu dragostea unuia spre altul și spre toți.

Vezi, iubitele, dragoste nestăpânită a dumnezeescului Pavel? Vezi întreg înțeleaptă turbare de dragoste, care aveă către hristianii ucenicii săi? Căci el se roagă să se înmulțiască hristianii și să prisosiască întru dragostea cea a unora către alții, ci și întru dragostea cea către toți oamenii; fiindcă aceasta este însușirea dragostei cea către Dumnezeu, a iubi pre toți oamenii de o potrivă și fără osebite, privind la firea cea una a oamenilor, și nu la proalegerile lor cele multe și osebite; iar dacă pre un om îl iubește cineva, iar pre altul nu-l iubește, dragostea acestuia nu este dupre Dumnezeu, ci dupre om¹⁾.

Precum și noi pre voi.

Lucrul, zice, cel ce a fost al dragostei noastre, acum s'a făcut, și l'am arătat în faptă; iar lucrul dragostei voastre ne rugăm lui Dumnezeu să se facă și în faptă să-l arătați, fiindcă aveți măsură și pildă de dragoste pre noi învățătorii voștri, adecă precum noi v'am iubit pre voi, așa și voi se cuvine a ne iubi pre noi.

13. Ca să întărească inimile voastre neprihănite întru sfințenie, înaintea Dumnezeului și Părintelui nostru, întru arătarea Domnului nostru Iisus Christos împreună cu toți sfinții.

Cu cuvintele acestea arată dumnezeescul Pavel Tesalonicenilor, că dragostea aduce folos însuși celor ce iubesc, și nu celor ce se iubesc de dânsii. O, de ar prisosi, zice, Domnul dragostea la voi, pentruca să întărească neprihănite inimile voastre²⁾. Domn însă numește aicea Pavel pre Sfântul Duh, pre-

¹⁾ Pentru aceasta zice și prea M. Maxim: „Dragostea cea desăvârșită nu și spintecă pre firea cea una a oamenilor, cu socotințele lor cele osebite; ci deapănarea la acea una privește pre toți oamenii deopotrivă iubește, și pre cei osârdnici ca pre prieteni privește; iar pre cei răi, ca pre vrășmași îi iubește, bine făcându-le și îndelung răbdându-i și suferind cele ce vin asupra sa de către dânsii, răul nici ca cum socotindu-l, ci suferindu-l pentru dânsii, de a-i chema vreme, ca și pre aceia să-i facă prieteni de ar fi cu puțință, iar de nu, din așezarea sa nu cade, rodurile dragostei pururea deopotrivă către toți oamenii arătându-le“ (Cap. LXXI întru a doua sută din cele despre dragoste).

²⁾ Lucru vrednic de însemnat este ceea ce zice dumnezeescul Hrisostom cum că odinioară povestind însuși dumnezeescul părintele arată, cum că dragostea face pre oameni neprihăniți și întru toate neînvinovați. Un prieten al sf. acestuia părinte auzind cuvântul acesta a zis lui

cum a înțeles și Mar. Vasilie¹⁾, căci cine altul va întări pe hristianii neprihăniți înaintea lui Dumnezeu și Părintelui, întru venirea Mântuitorului Christos fără numai Duhul cel Sfânt? Nu a zis însă prost: să vă întăriască, ci: să întăriască inimile voastre; căci după cuvântul Domnului: «Din inimă ies cugetările cele rele, uciderile, preacurviile, curviile, tâlhăriile, minciunoasele mărturii și hulele; și acestea sânt care spurcă pre om» (Mat. XV, 19). Drept aceea este cu puțință a nu face omul cu lucrul nici un rău, și însuși a fi rău după inimă, adică: când pizmuește și viclenește, și pomeneste răul, și are dogme rele și răsvrătite în inima lui. Iar neprihănit și fără prihană este acel om cu adevărat, care își are curată inima de patimile acestea, și când are sfințenie; căci chiar și cu deosebire sfințenia este întreaga înțelepciune, precum și necurăția chiar, și mai cu deosebire este curvia și preacurvia; deobște însă și după cuprindere, fiește-carele păcat se zice necurăție, și toată virtutea, adică fapta bună se zice sfințenie. Dumnezeescul Pavel însă voește să fim noi fără de prihană înaintea lui Dumnezeu și Părintelui, și întru această viață, căci aceasta este și se zice adevărată și curată virtute, care se face plăcută înaintea lui Dumnezeu, și nu înaintea oamenilor; căci judecata oamenilor și plăcerea este greșită. Voește însă Apostolul să ne aflăm fără de prihană și întru venirea Mântuitorului Christos, căci de acesta avem a

că adevărat dragostea cea către frați poate a opri pe oameni dela preacurvie, și dela zavistie, și dela vrășmășie, și dela alte asemenea patimi, iar dela curvie cum este cu puțință a l' opri? Iar dumnezeescul Hrisostom i-a răspuns că și dela curvie poate a opri, pentru că de iubește omul după Dumnezeu, pre femeea cu care curvește, nu numai el nu va mai curvi cu dânsa, ci se va sili a o opri pre ea și despre alții, cari caută să curviască cu dânsa; drept aceea acela ce curvește, acela urăște pre curvă după suflet, și pentru aceasta curvește cu dânsa, și acela ce iubește după Dumnezeu, acela caută să o sloboziască pre ea dela curvie, cu aceste cuvinte vorovind sfântul: „Că de iubește cineva pre femeea curvară, și de către ceilalți bărbați se ispitește a o opri, nu însă a se mai adăugi și pre sineși la păcat; drept aceea a curvi cu dânsa este dovadă că foarte o urăște; iar celui ce cu adevărat iubește este lucru de a o opri pre dânsa de spurcata acea amestecare” (Vor. IV-a la această).

¹⁾ Unde o a înțeles aceasta și o a zis Mar. Vasilie în cap. XXI despre Sf. Duh, ca adăugând acolo la zicerea aceasta a lui Pavel anume, după urmare zice acestea: pre carele domn il roagă înaintea lui Dumnezeu și Părintelui nostru, întru venirea Domnului nostru să întăriască inimile întărite întru sfințenie a credincioșilor din Tesalonie? Răspundă nouă cei ce pun pre Duhul cel Sfânt împreună cu duhurile cele slujitoare, și care se trimet spre slujbă, dar nu au ce răspunde.

și judecați înaintea Părintelui. Deci, o, de v'ar întări, zice, Duhul cel Sfânt pre voi, ca să fiți fără de prihană și nepărăți și acum, și atunci, precum au fost și toți sfinții.

CAP. IV

Deacii fraților, vă poftim pre voi și vă rugăm întru Domnul Iisus precum ați luat dela noi, în ce chip se cuvine voi a umblă și a plăcea lui Dumnezeu, ca să prisosiți mai mult.

Fiindcă v'am poruncit mai sus, zice, frații mei, despre cele ce se cuvin și despre moravurile cele potrivite hristianilor, ascultați acum și pentru cele ce sânt de nevoie, totdeauna a le auzi: că «deacii» aceasta însemnează adică totdeauna și în toată vremea de acum înainte. Vezi însă, o cetitorule, smerita cugetare a fericitului Pavel; căci nu se socotește pre sine vrednic de crezare nici a rugă singur pre Tesalonicheni, ci împreună cu sine ia și pre Stăpânul Christos, ca cum le-ar zice: că Christos vă roagă în locul meu. Iar zicerea: «ați luat», însemnează că Pavel nu numai prin cuvinte i-a învățat, ci și prin fapte și prin lucruri; că pentru ce, zice, vă rugăm? Pentru că mai mult să prisosiți, adică pentru că să vă filotimisiți a face oarece mai mult decât cele ce v'am poruncit, să întreți poruncirile mele. Pentru că, precum pământul nu odrăslește numai sămânța ce se seamănă într'insul, ci o înmulțește prin rod, așa și sufletul nu e dator numai a stă până la poruncile ce va lua dela învățătorii săi, ci și a le covârși.

2. Că știți ce fel de porunciri am dat vouă prin Domnul nostru Iisus Christos.

Poruncirea se zice la relele acelea de care se cuvine a fugi cineva, care când se fac picinuesc muncă celor ce le fac; iar când nu se fac, nu pricinuesc nici o laudă; sânt însă și oare cari lucruri, care nu se cuvine a le porunci cineva, adică a le opri cu îngrozire și înspăimântare, ci să le lase în socotința ascultătorilor; precum este a da cineva toate averile sale săracilor¹⁾ și a se face sărac; fiindcă pentru feciorie a zis Dom-

¹⁾ Însemnează, că a da cineva averile sale săracilor, nu este sfătuire, ci poruncă: că Domnul ca o poruncă aceasta o da nouă, zicând de tot la toți: „Vindeți averile voastre și dați-le milostenie” (Luca XII, 33) și iarăși: „Fiește care dintre voi de nu se va lepăda de toate averile sale nu poate fi al meu ucenic” (Luca XXIV, 33), și dumnezeescii

nul: «Cela ce poate (adecă cela ce voește lucrătorește) a încăpea, incapă» (Mat. XIX, 12). Deci urmă să porunciască prin viu glas Pavel Tesalonichenilor cu multă îngrozire, pentru oare care lucruri; drept aceea în Epistolie nu le scrie acelea, ci numai le aduce aminte de acelea. Și iarăși pre Christos îl pune mijlocitor la poruncile sale, zicând: nu v'am poruncit eu ale mele lucruri, ci ale lui Christos sânt acele ce v'am poruncit; încât, de veți ascultă voi de acelea, și de le veți păzi, de însuși Stăpânul Christos ascultați. Iar de nu veți ascultă și le veți călcă, de însuși Christos vă lepădați și nu ascultați¹⁾.

3. Că aceasta este voea lui Dumnezeu, sfințenia voastră. Adecă voea lui Dumnezeu este, curățenia trupului, zice, și întreaga înțelepciune. În toate părțile Epistoliilor sale însă, poruncește pentru întreaga înțelepciunea aceasta și pentru curățenie sf. Apostol, și către Corinteni scriind, și către Timotei, și către Evrei, fiindcă pofta cea trupească este o patimă tiranicească, și pentru aceasta are trebuință de multe și dese doctonii și învățături, pentru ca să se potoliască.

Să vă depărtați voi de toată curvia.

părinți încă aceasta împreună o mărturisesc; că Marele Vasilie, în cuvântarea despre cei bogăți, zice așa: întâia povățuitoare poruncă a Domnului, și ca pre o de nevoie pentru noi o a orânduit, zicând: „Vinde avuțiile tale și dă săracilor“. Și Hrisostomul ce zice între altele că nu este poruncă aceasta: vinde avuțiile tale; însă în cuvântul cel despre feciorie zice: „Datori sântem a le vinde, că și aceasta ni s'a poruncit“. Și teolog. Grigorie încă în cuvântarea cea după iubirea de săraci, ne dămerindu-se de este lege și nevoie cuvântul ce l'a zis Domnul către tânărul acela sau numai sfătuire: pleacă a hotări mai mult că este poruncă decât că ar fi sfătuire: „Poruncă care a hotărit, și a legiuit pre deplinătatea tânărului întru a da avuțiile lui săracilor, fie să nu fi fost nevoie sau silă a iubirei de oameni, ci alegere, nici lege să fi fost, ci îndemnare? Și însuși foarte o voiam aceasta și o prepunem; dar mă tem că mâna stângă, și ezii sau caprele și cele ce se ocărăsc de către cel ce va stă judecător; nu căci a răpit, nici căci a jefuit, sau că a prea săndesc, căci nu au odihnit pre Christos prin săraci“. Vezi și cuv. XIII al cap. IV al ceii întâia către Timotei.

¹⁾ Insemnează că, după Teodorit, cuvintele acestea ale Apostolului: prin Domnul nostru Iisus Christos, sânt îndestule să infrunteze hula lui Arie și a lui Evnomie; pentru că dacă după dănsii propunerea „prin“ însemnează pre slujitori, apoi slujitor dar al lui Pavel a fost Domnul Iisus Christos fiindcă prin Domnul Iisus a adus poruncirea. Iar dacă și ei fug de hula aceasta, și mărturisesc că Pavel este rob, iar Domnul este Domn, deci arătat este că Pavel propunerile le întrebunțează fără osebite

De toată curvia, zice, voește Dumnezeu ca să vă depărtați, fraților, fiindcă multe și prea de multe chipuri sânt felurile trupescului păcat, care nu a voit sfântul Apostol nici a le spune în parte, ci cu un obștesc nume le-a cuprins¹⁾. Insemnează, că și Teodorit «de toată curvia» are, iar unele din isvoade nu o au: «de toată curvia».

4. A ști fiește carele dintre voi a'și păzi vasul său întru sfințenie și cinste.

Vas aicea numește dumnezeescul Apostol pre trupul omului²⁾. Deci când noi păzim întreaga înțelepciune, și trupul nostru este întru sfințenie, atuncea și noi îl avem ca o avuție a noastră; iar când dinprotivă trupul nostru este necurat atuncea păcatul îl are pre el ca a sa avuție, fiindcă cele ce poruncește păcatul, trupul le face, și pentru aceasta se face rob supus păcatului; așijderea atuncea trupul nostru se află întru cinste, când păzește întreaga înțelepciune și fuge de toate trupestile păcate. Drept aceea păcatul este necinste. Insemnează însă zi-

¹⁾ Din cuvântul acesta al Apostolului se închee că și malahia, cu ori ce chip s'ar face, și singhilismosul, și ori care altă necurăție, curvie se numește mai cuprinzător. Și ce zic acestea, de vreme ce Domnul și pofta femeii ceea ce în inimă se face, preacurvie o a numit, zicând: că tot cela ce caută la femeie, spre a o pofti pre ea, iată a preacurvit cu ea în inima sa (Mat. V, 25). Pentru aceasta și dumnezeescul Maxim face cuvintele acestea, care cât sânt de înfricoșate, atâta sânt și adeveritate: „Precum trupul are lume pre lucruri, așa și mintea are lume pre nume; și precum trupul curvește cu trupul muerei, așa și mintea curvește cu înțelegerea muerei, prin nălucirea trupului său: că chipul a însuși trupului, îl vede împreună cu chipul muerei după gând; așiderea și asupra chipului celui ce l'a mahnit isbândește după gând, prin chipul trupului său; și la celelalte păcate asemenea; că ce le face trupul cu lucrarea în lumea lucrurilor, acelea le face și mintea în lumea înțelegerii“ (cap. LIII din nota a treia despre dragoste).

²⁾ Și Teodorit așa a înțeles vasul, zicând: „Unii vasul său a tălcuit cu femeia, soția, iar socotesc că pre trupul fiește căruia așa l'a numit și nu aduce punerea de lege numai celor căsătoriți“. Iar sfințitul Maximus tălcuind zicerea vârfelnicului Petru ce zice: „Bărbații așijderea împreună locuind după cunoștință, muerescului vas ca unui mai neputincios dându-i cinste, că și împreună sânt moștenitori ai darului sfințit“ (I Petru III, 7);—aceasta zic, tălcuind-o sfințitul Părinte, zice că și aicea va înțelege pre femeia fie căruia bărbat, pre care bărbatul se socotește a o avea cu cinste, adecă se cuvine a o cruța și a se înfrâna și să nu se amestecă cu dânsa după sațiu. Una adecă, pentru că femeia este robul bărbatului său, al darului vieții; iar unii adaugă și pentru că de multe ori din nestămpărata mestecare de multe ori moare femeia, une ori și

cerea: «a ști» ce o zice aicea Pavel, că aceasta însemnează cum că întreaga înțelepciune și fecioria trupului se isprăvește din învățatură și iscusință. Unde dar sânt Maniheii și Marchioniștii, cari bârlesc cum că trupul firește este rău și necurat, și că nici de cum este cu puțință cu vre un chip a se face curat?

5. Nu intru patima poftirei.

Adecă aceasta este voea lui Dumnezeu, a-și aveâ fiecare hristian trupul său, nu cu poftă pătimașă, adecă care are patimă, pentrucă este și poftă nepătimașă, cea de lucrurile cele dumnezești și duhovnicești; de aceasta și Daniil prorocul s'a zis bărbat al doririlor, adecă al doririlor Duhului Sfânt; sau numește Apostolul «patimi de poftă» toate pricinile acelea, ce aprind pofta, precum este desfătarea, bogăția nelucrarea mânilor, lenevirea, în pătimașă mișcare a simțirilor și mai ales a vederii. Fiește care, zice, din acestea, poate a se numi patimă de poftă. Pentru aceasta dar și noi, de voim să fim întregi înțelepți și să păzim feciorie, se cuvine să nu priimim nici o patimă, care aprinde pre pofta cea trupească.

Ca și neamurile cele ce nu cunosc pre Dumnezeu.

Fiindcă neamurile (ori păgânii) nu cunosc pre Dumnezeu, pentru aceasta nici nădejde au de răsplătire, din aceasta dar și toate mișcările le dăruesc indulcirea trupești și pentru dânsa lucrează.

6. A nu covârși și a nu lăcomi intru lucrul fratelui.

Mai sus adecă a zis Apostolul pentru tot felul de chipul curviei, iar acum zice osebit despre preacurvie, precum o numește lăcomie și călcare de lege; și duple cuviință o numește așa, fiindcă Dumnezeu a dat femeie fiește căruia, și a pus legi și hotare firei, adecă a se împreună cu singură femeia sa; drept aceea, lăcomie se face în lucru, adecă intru împreunare, și lăcomie care se face împotriva fratelui: când cel ce are femeia sa adecă, și lăsând-o, preacurvește cu femeia fratelui său¹⁾.

¹⁾ Iar dumnezeescul Hrisostom dovedește cum că preacurvar se zice, nu numai bărbatul acela ce păcătuiește cu femeie măritată, ci și acel însurat, ce păcătuiește cu femeie slobodă; pentrucă nedreptățește pre femeia sa, cu împreunarea ce face cu femeia nemăritată, zicând apostolul: „Și nu numai aceasta este preacurvie, când un bărbat păcătuiește cu femeie măritată, ci măcar și cu lăsată și slobodă, fiind el legat cu femeie, preacurvie este lucrul; că ce dacă ceea ce preacurvește este legată, iar tu ești legat? ai călcat legea; ai nedreptățit trupul tău (adecă pre femeia ta) că pentruce, spune-mi, pre femeia ta o pedep-

De vreme ce judecător răsplătitor este Domnul pentru toate acestea, precum și mai înainte am spus vouă și v'am mărturisit.

Să nu socotiți, o fraților, zice, că zic acestea numai pentru femeile cele ce au bărbați hristiani, ci le zic și pentru femeile celor necredincioși, și nici pre femeile cele fără bărbați și slobode se cuvine a le aveâ de obște; pentrucă toate păcatele acestea trupești le izbândește și le osândește Domnul; și câți le fac acestea, nu vor rămâne nepedepsiți, ci vor luâ înmiit îndoită osândă, pentru reaua lucrare și indulcirea lor intru cele ca aceasta. Vezi însă, o cetitorule, înțelepciunea lui Pavel, mai întâi a rugat pre Tesaloniceni, al doilea cu chip dojenitor îi a muștrat zicând, că fac ca neamurile cele ce nu cunosc pre Dumnezeu, al treilea din siloghismuri sau socotele a arătat necuviința preacurviei, numind-o pre ea lăcomie, și în slârșit îi infricoșează cu judecata și răsplătirea lui Dumnezeu și aduce aminte lor, că acestea de multe ori le-au auzit dela dânsul.

7. Că nu ne-a chemat pre noi Dumnezeu spre necurăție, ci spre sfințenie.

8. Drept aceea cel ce defaimă, nu om defaimă, ci pre Dumnezeu, pre cel ce a dat Duhul său cel Sfânt nouă.

Fiindcă mai sus a zis Apostolul, cumcă tu cel ce preacurvești, pre fratele tău nedreptățești, și cumcă Dumnezeu face izbândă asupra nedreptăței acestea, aicea lățește înțelegerea aceasta și arată, că măcar și necredincios de ar fi bărbatul acela, a căruia femeie ar preacurvi, negreșit hristianul acela ce ar face preacurvia aceasta se va munci. Fiindcă Dumnezeu, zice, te va pedepsi pre tine preacurvarule, nu pentrucă să izbândiască pentru bărbatul cel necredincios al ceii ce a preacurvit cu tine, ci pentrucă să-și izbândiască luiși, fiindcă este Dumnezeu, cel ce te-a chemat spre curăție, de aceasta tu prin necurăția ta ai ocărit pre Dumnezeu, carele ți-a dat pre Duhul cel Sfânt¹⁾, drept aceea măcar roabă de ar fi și măritată

¹⁾ „Și măcar de ar curvi cu bărbat slobod și fără de femeie? Căci este preacurvie deși cel ce a curvit cu dânsa nu are femeie, dar te are pre tine bărbat. Drept aceea și tu legat ești cu femeie; pentru aceasta și păcatul tău preacurvie este” (Vor. V la aceasta).
²⁾ „Și nu izbândește și pedepsește Dumnezeu numai pre cei ce preacurveșc sau curvesc cu femeia necredincioasă, agari(ne)ncă adecă, sau pentrucă, sau cu alta careva, ci și biserica lui Christos, cu mai mari curvări și canoane însărcinează pe unii ca aceștia, decât pre ceilalți

aceea cu care ai preacurvi, sau femeea împăratului, unul și acelaș este păcatul, fiindcă Dumnezeu unul și acelaș este care s'a ocărit, sau prin roabă, sau prin împărăteasă, și însuși este carele te va osândi, pentrucă ai spurcat pre Duhul cel Sfânt, care ți l'a dat ție prin sf. botez. Și dupre alt chip încă să înțelegi zicerea aceasta: Dumnezeu fiindcă ne vede pre noi că întru păcatele cele de acest fel trupești, de curvie și de preacurvie, și de celelalte, mai mult îl defăimăm pre el, decât pre oameni, pentru aceasta pedepsindu-ne pre noi, luiși își izbândește, căci când voim noi să facem curvie, sau preacurvie, sau alt oarecare trupesc păcat, ne silim ca să nu ne vadă ochii oamenilor, iar pre Dumnezeu care ne vede îl defăimăm.

9. Iar despre iubire de frați nu avem trebuință a scrie vouă.

Aicea Apostolul acum nu vorovește pentru obștească dragostea cea către toți oamenii, ci pentru cea către frații hristiani, însă dupre formă ritoricească a luărei (pretermisiune) face sfătuirea cea dupre aceasta, zicând că nu avem trebuință a scrie vouă, hristianilor, despre dragostea cea către frații voștri. Și o zice aceasta pentru două pricini: una adecă că atâta de nevoe este firește iubirea de frați, încât nu are trebuință nici de o învățătură, fiindcă lucrurile acelea, care sânt prea mari, și firești, și de nevoe, acelea sânt și arătate tuturor, și alta încă, pentruca să indemne cu forma aceasta pe Tesaloniceni, mai mult spre iubire de frați, deșteptându-i pre ei a nu se arată mai josiți decât socotința ce are Pavel pentru dânșii, căci ei mai înainte apucând au isprăvit fapta bună a iubirei de frați.

Că înși-vă voi de Dumnezeu învățați sânteți spre a iubi unii pre alții.

Vezi, o cetitorule, cu ce laudă o scrie aicea Pavel; pre Dumnezeu, zice, îl aveți voi frații mei hristiani, învățator al virtuței acesteea, al iubirei de frați. Aceasta însă și Isaia prorocind strigă: «Și voi pună pre toți fiii tăi învățați de Dumne-

preacurvari și curvari, cari curvesc sau preacurvesc cu față drept slăvitoare, pentru sataniceasca spurcăciune ce au luat unii ca aceia dela cele necredincioase, și dela eretice, dupre canon 51 al lui Kitruc, și dupre 47 răspundere a lui Valsamon, însă unii ca aceștia nu se cuvine a se mirui a doua oară (cu sf. mare mir adecă), precum fac oărecari de hovnici neînvățați de miruesc pe unii ca aceștia, pentrucă sf. mir postorește la cei ce s'au lepădat o dată de drept slăvitoarea credință și apoi iar se întorc la dânșii, iar nu și la unii ca aceștia.

zeu» (Isaia LIV, 13); și Ieremia încă a z'is: «Nu vor învăța fiește-carele pre aproapele său, și fiește-carele pre fratele său, zicând: cunoaște pre Domnul, că toți mă vor cunoaște pre mine, dela cel mic al lor până la cel mare al lor» (Ierem. XXXI, 34)¹⁾; și Domnul încă a zis: «Vor fi toți învățați de Dumnezeu» (Ioan VI, 45).

10. Că și o faceți aceasta întru toți frații, cari sânt întru toată Machedonia.

Nu prost zice Apostolul că voi Tesalonicenii sânteți de Dumnezeu învățați, ci știu, zice, că sânteți unii ca aceștia învățați de Dumnezeu din faptele ce faceți. Arată însă aicea pre Machedonia, pentrucă Tesalonicul eră Mitropolie a Machedoniei.

11. Vă rugăm însă pre voi, fraților, să prisosiți mai mult și să vă filotimisiți a vă liniști și a face ale voastre, și a lucră cu mânilor voastre, precum am poruncit vouă.

Și cum că sânteți iubitori de frați, zice, prea bine o știu; iar acum vă rog, și să prisosiți, adecă să adăugiți încă la iubirea de frați, și la milostenie, și mai mult să vă indemnăți la aceasta. Deci ori aicea fă stare, și cetește dela alt început aicea, «a vă liniști și a face ale voastre»; sau zicerea, «ce vă filotimisiți», unește-o cu zicerea: «să vă liniștiți și să faceți ale voastre și să lucrați cu mânilor», adecă vă rugăm, zice, fraților hristiani, să filotimisiți spre a vă liniști, și a face cele de trebuință ale voastre, și a lucră cu mânilor voastre, precum am poruncit vouă²⁾. Din cuvântul acesta însă arată dumnezeescul

¹⁾ De Dumnezeu învățați îi numește însă pre ei, spre a-i iubi unii pre alții, fiindcă s'au învățat de Fiul lui Dumnezeu, carele a zis: «Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul» (Ioan XIII, 34). Iar de Dumnezeu și Părintele, unde a zis în Testamentul Vechiu: «Să iubești pre aproapele tău ca pre sineși» (Levit. XIX, 18). Iar Teodorit zice: «Că iubire de frați numește aicea Pavel pre iubirea dărei de bani, pentru care a zis că nu au trebuință Tesalonicenii de sfătuire, fiindcă această virtute s'a dat lor de Dumnezeu».

²⁾ Zicerea aceasta la Icumenie așa se tâlcuește: Să vă filotimisiți pentru ce? Întru a vă liniști și a face trebile voastre, ca cum ai zice: nu vă rușinați că v'ați făcut săraci pentru Christos, ci și filotimie să o socotiți aceasta, că vă liniștiți, și vă faceți trebile voastre și lucrați cu mânilor. Iar Teodorit așa o tâlcuește: se întâmplă ca unii cu filotimie (adecă cu imbelșugare), a da celor nevoiași cele trebuincioase, iar alții pentru filotimia acestora, se leneviau de a lucră; deci potrivit pre aceia să laudat, iar pre aceștia cele potrivite i-a sfătuit. Și filotimie potrivit pre lucrare o a numit; că cei ce puteau și fără de lucrare a se hrăni pentru iubirea de frați a celor de o credință, apoi fără de toate nesuferință a vieții, ci din lucrarea mânilor chivernisindu-și și viața, ca oare

Apostol, cum că aceia câți sânt nelucrători, aceia sânt și iscoditori și oameni turburători; că împotriva liniștirii este turburarea și împotriva de a-și face trebile sale, este iscodirea. Zicând dar că hristianii să lucreze cu mâinile lor meșteșugurile și lucrări de mână, rușinează pre aceia, care defaimă trupestile lucrări cele de mână, și caută numai pre cele duhovnicești; căci omul precum este indoit, adecă suflet și trup, așa și lucrare se cuvine să aibă indoită, *trupească și sufletească*. Deci fiindcă voi, o lipsiților de minte, cari defăimați lucrările cele trupesti și de mână, spuneți dar, poate a lucra cineva postul cu mâinile sale, sau culcarea pre pământ gol, sau cetera, sau rugăciune? Nu, cu adevărat. Deci dumnezeescul Apostol aicea pentru meșteșugul și lucrul de mână cel trupesc vorovește, și nu pentru lucrarea cea duhovnicească a minții. Însă meșteșugul și lucrare de mână, mai mult sânt duhovnicești: fiindcă meșteșugul și rocodelia se lucrează, pentruca cel ce le lucrează acestea să împărtășiască pre alții cu milostenie, adecă să dea fraților celor săraci, iar milostenia, pre lângă aceasta că este faptă bună trupească, este încă și duhovnicească faptă bună, ca una ce se naște din dragostea cea duple duh; însă fiindcă Tesalonicenii erau săraci, căci au fost răpit averile lor inșiși compatrioții lor Iudeii cei necredincioși, nu aveau de unde să dea săracilor, pentru aceasta Apostolul îi îndatorește pre ei să lucreze, pentruca să miluiască pre cei lipsiți; iar dacă acestora poruncește să lucreze, cărora li se răpise averile pentru Christos, cu mult mai mult poruncește să lucreze celorlalți hristiani, cari nu au pățimit aceasta.

12. Ca să umblați cu bun chip către cei din afară, și să nu aveți trebuință de nimica.

Adecă pentru aceasta se cuvine a lucra, zice, meșteșug, o hristianilor, și din meșteșug să vă adunați cele de nevoie vouă, pentruca să nu umblați cu chip necuviincios și să vă arătați fără rânduială și priimitori de sminteală către cei din afară și necredincioși, cerând milostenii dela alții. Și frumos nume a pus Apostolul, fiindcă în loc de «a nu sminti», a pus «a nu

care filotimie traducea iubire de lucrare; încât din cuvintele acestea ale dumnezeescului Pavel încheie Teodorit cum că se cuvine a lucra lucrul de mâini și meșteșuguri, nu numai săracii și cei ce nu au înlesnirea viețuirii, ci și bogății, și cei ce au chipul chivernisirii vieții, pentruca lucrarea de mâini frământă pre trup și îl întărește, adună mintea, și niștește simțurile și strânge pre om.

umblă fără cuviință¹⁾. A zis însă așa pentruca să nu-i înfrunteze pre dânsii; căci dacă credincioșii hristiani se smintesc când văd vre un om sănătos și puternic de a lucra, cerând milostenie (că pentru aceasta pre unii ca aceștia îi numesc hristoneguțatori, adecă că negoață numele lui Christos, pentruca să adune bani), cu mult mai vărtos se smintesc de aceasta neamurile cele necredincioase.

13. Nu voim a nu ști voi, fraților, despre cei ce au adormit.

Aicea pornește dumnezeescul Apostol cuvântul cel despre înviere; căci măcar că și mai înainte a fost vorbit Tesalonicenilor despre aceasta, acum însă arată și descoperire lor o noimă tainică despre înviere, sau căci și Tesalonicenii toată cunoștința despre înviere o știau, însă se tânguiau mai mult decât se cuvine, adecă de cei adormiți și răposați frați ai lor, pentru aceasta acum Apostolul îndreptează greșala aceasta; că de vreme ce multe lucruri, când nu le știm, ne întristează, iar după ce le aflăm, ne slobozim de întristarea lor, pentru aceasta, zice Pavel, că nu voesc a nu ști voi, o fraților; și nu a zis pentru cei ce au murit, ci pentru cei ce au adormit, pentruca să arate, că și dela însuși numele acesta, ce-l dobândesc cei ce au adormit întru Christos, arată că au să se scoale; căci firește cel ce doarme, acela are să se scoale.

Ca să nu vă întristați, ca și ceilalți ce n'au nădejde.

Aceia se cuvine a se întrista, zice, și a se tângui cu covârșire adecă, pentru morții lor, cari nu au nădejde; ce nădejde? Adecă de învierea morților celor ce se plâng de dânsii, adecă necredincioșii și păgânii, dar nu voi hristianii cari aveți nădejde cum că aveți să vă sculați cu nestricăciune și cu slavă²⁾. Și auzim dar noi hristianii cuvintele acestea ale Apostolului; pentrucă plângând pre frații noștri, ce au adormit întru Christos, duple Hrisostom, cu amar, iar duple Teodorit, fără măsură³⁾, ne facem asemenea cu păgânii și cu cei necredincioși, și pentru aceasta și Teodorit zice așa: «Că a nu umbla fără cuviință, adecă, a nu viețui întru nelucrare, de a nu câștiga cele de trebuință din lucrare, ci a alege viața cerșitorească și a aștepta milostenie dela ceilalți.

¹⁾ Însemnează, că la zicerea aceasta a Apostolului se cuvine a se întrista din afară așa, și se întristează adecă: «Ca să nu vă întristați așa, cum că se întristează și ceilalți cari nu au nădejde»; adecă, să nu vă întristați atâta mult și cu covârșire, precum se întristează mult și cu covârșire cei ce nu au nădejde.

²⁾ Pentru aceasta și Teodorit unit zice: nu desăvârșit oprește întrista-

cari nu au nădejde de înviere. Dar ce, o fericite Pavle? Pentru aceasta nu voești a nu ști despre cei ce au adormit Te-

tarea, ci pre cea fără de măsură o leapădă și cu nădejdea învierii mângăie. Iar cum că hristianii nu se cuvine a plânge cu amar, și a se întristă fără măsură, pentru rudenile lor cele ce au adormit, la multe părți dovedește aceasta și o poruncește ritorul bisericii cel aurit, și cuvinte întregi despre aceasta scrie: ci și în voroava a patra la cea către Evrei, oprește la multă vreme dela biserica lui Christos, ca pre niște idoloslujitori, pre bărbații aceia ale căroră femeile le-au murit, sau pre femeile acelea care plâng pre bărbații cei ce au murit, chemând bocitoare pentruca să bociască pre morții lor, asemenea și pre femeile acelea bocitoare le afurisește (adecă le oprește dela biserică) de vor cuteză a merge, zicând: „De va năimi cineva pre bocitoarele acestea,... la multă vreme îl voiu opri pre el dela biserică, ca pre un idoloslujitor, că dacă Pavel pre lacumul de averi îl numește idoloslujitor, cu mult mai vârtos pre cela ce traduce asupra celui credincios, obiceiurile idoloslujitorilor?... Și pre ticăloasele acelea prin voi le oprim, nici o dată la ducerile credincioșilor morți a nu se băgă, ca nu cu adevărat să le silim pre ele a-și bocii răutățile lor“. Și pentruce, o hristiane, să plângi cu amar și să te tânguești preste măsură, pentru cei adormiți? Nu auzi cum cântă biserica lui Dumnezeu laude și mulțămiri lui Dumnezeu pentru moartea celor adormiți? Iar cele ce se cântă ce alta sânt, fără numai semne de bucurie și de veselie? Nu vezi cum aprindem făclii luminoase, și cu acestea petrecem pre cei ce au adormit din lumea aceasta, ca pre niște nevoitori și ostași? Iară făcliile ce altă însemnează, decât bucurie și veselie pre care o dobândim, pentrucă Dumnezeu a slobozit pre frații noștri cei ce au adormit, din ostenele vieții acestea și îi odihnește în viața aceea ce va să fie? Așa o hotărăște aceasta Ioan cel cu limba aurită, zicând: „Că spune-mi ce vor făcliile cele strălucite? Au nu ca pre niște nevoitori îi petrecem pre aceștia? Și ce cântările? Au nu slăvim pre Dumnezeu și-i mulțămim, că diacii a încununat pre cel ce s'a dus, că l'a izbăvit de ostenele, că l'a scos din robie și l'are lângă sine? Au nu pentru aceasta sânt laudele? Au nu pentru aceasta sânt cântările de psalmi? Acestea toate sânt de cei ce se bucură, că zice: „De se bucură cineva, să cânte“ (Ioan V, 13. In voroava a patra către Evrei).

Și aiurea aceștia Ioan tâlcuește mai curat ce însemnează cele ce le facem la cei adormiți; că zice așa, în cuvântul cel ce l'face despre cei ce plâng cu amar de cei săvârșiți, iar cuvintele lui acestea sânt tâlcuite așa: „Cu Psalmi și cu laudă petrecem pre cei ce au adormit, pentruca să arătăm cu aceasta mulțămirea ce facem Stăpânului Christos pentru moartea lor. Și giulgiuri noi și cu haine îl îmbrăcăm, pentruca să arătăm cu acestea, îmbrăcăminte ce nouă a nestricăciunii ce au să o ia cei ce au răposat; untdelemn turnăm preste ei, crezând că aceasta se va face lor merinde și ajutor spre viața de acolo, cu tămăduirea și cu făclii luminoase îi întovărășim, însemnând cu ele că s'au izbăvit de întunerecul și de putoarea vieții acestea și s'au dus către lumina cea adevărată și către buna mireasmă cea pururea vecuitoare; către răsaritură mormântul lor și trupul lor le închipuim, arătând cu aceasta învierea ce au să o dobândiască“.

salonichenii, numai pentru a nu se întristă? Și cum nu zici mai bine, că nu voești a nu ști, pentru a nu se osândi în muncă,

Zice încă și dumnezeescul Dionisie Ariopaghitul, cumcă hristianul cel ce este cu adevărat, când vine moartea nu se întristează, ci se bucură și se veselește că a ajuns la sfârșitul nevoițelor vieții acestea, și multă indulcire de suflet intră în calea învierii ceii ce va să fie; iar casnicii și rudenile cele ale unuia ca acestuia adormit, se bucură și veseliesc pre cel adormit că a ajuns la sfârșitul biruinței, și mulțămesc lui Dumnezeu pricinitorului biruinței acestea, rugându-l și ei să-i încredințiască a ajunge la un asemenea sfârșit, apoi ridicând pre cel adormit îl aduc la arhiereu, ca acela să-i dea cununile biruinței, iar arhiereul vesel și cu bucurie priimește pre cel adormit, și săvârșește pentru dânsul cele obiceiuite și legiuite (despre bisericăscă ierarhie cap. VII).

Văzut-ați, frații mei, ce rânduială săvârșește biserica lui Christos, la cei ce au adormit întru Christos? Auzit-ați cum se cuvine adevăratul hristian să priimiască moarte, și rudele lui cu ce chip se cuvine a se purta la adormirea lui? Deci la o sfântă rânduială ca aceasta, vă rog spuneți-mi: incap plângeri mai mult și lacrimi amare și tânguiri preste măsură? Negreșit acestea sânt cu totul nevrednice de o sfințit-cuviincioasă rânduială ca aceasta a hristianilor, și de credința celor ce nădăjduesc înviere. Adauge însă și aceasta la această suptinsemnare, cum că rânduștele hristianilor (adecă trupul cel mort) nu se cuvine a se îngropă înăuntru în biserică sfințită, precum zice Ioan al Kiprului și Valsamon, la întrebarea 38: căci dacă canonul LXXIII al icumenicului sobor al șaselelea poruncește a nu rămâneă să doarmă cineva nici în catihumenele bisericilor vii fiind, însă, cu mult mai vârtos nu se cuvine morții a rămâneă în biserică, cei plini de putoare și de putrejune? Iar cum că arhiereii și toți preoții și norodnicii se cuvine a sărută pre cel adormit, mărturisesc anume așa dumnezeescul Dionisie Ariopaghitul: „Săvârșindu-se însă aceasta, ierarhul însuși îl sărută pre cel adormit, și diaclia toți cei ce sânt de față; că dulce este și cinstit tuturor celor după chipul lui Dumnezeu, cel ce s'a săvârșit după dumnezeasca viață“ (Cap. VIII, după bisericăscă ierarhie). Pentru aceasta obiceiul ce urmează în oare-cari locuri, de nu sărută preoții pre cei ce au adormit, ca ce au să slujiască liturghie este iudaicesc și strein de hristiani, și după urmare cei ce păzesc obiceiul acesta, după aceasta fac evreește, și obiceiul al Evreilor a fost de a socoti necurat de a se atinge de cel mort, dar nu al hristianilor; unii ca aceștia dar îndrepteze-se, iar alii nu, să se cerceteze de către duhovniceștii părinți, și de sfinții arhiereii. Așijderea se cuvine a se certă și muerile acelea și bărbații, cari după vor să meargă pentruca să asculte liturghia și cealaltă slujbă a bisericăscă, unde se îngropă vre o rudenie a lor.

Și această adăugim în această suptinsemnare, că precum hristianii nu se cuvine a plânge cu amar și a se tângui, fără mânie și mai mult decât se cuvine pentru rudele lor cele moarte, precum zice aicea, dumnezeescul Apostol, cât și tâlcuitorii dumnezeescului Apostol, Hristian și Teodorit, așa și aceștiași hristiani dinprotivă nu se cuvine a plânge fără compătimire și fără măhnire și fără simțire la morțile

ci pentru a nu se întrista? Așa ne răspunde: eu le zic să nu se întristeze pentru cei adormiți, pentru că întristarea aceasta (covârșitoare adecă), pricinuește lor osândă de muncă.

rudeniilor lor, fiindcă aceasta este însușire a hiarelor și a celor nesimțitoare, dar nu a oamenilor celor cuvântători și simțitori, și precum a plânge cu amar pre cei morți este oprit, așa și a nu se plânge nici de cum de dânsii este lipsă; iar covârșirea și lipsa sânt de o potrivă de rele amândouă și prihănite. Se cuvine hristianii a se mârni și a lăcrăma mai puțin la morțile rudelor lor, pentru trei pricini: a) pentru că moartea nu este lucru și lucrare a lui Dumnezeu, să nu fie; ci fapta și lucrarea diavolului și a păcatului; nici este ispravă firească, ci afară de fire: „Că Dumnezeu, zice Solomon, moarte nu a făcut“ (Înțelep. I, 13). Și iarăși zice: „Dumnezeu a zidit pre om spre nestricăciune, iar prin pizma diavolului moartea a intrat în lume“ (Înțelep. II, 23). Fînd dar că cel ce moare, se lipsește de lumina vieții, care este lucrare a lui Dumnezeu, pentru aceasta și Sirah poruncește să-l plângem pre aceasta, zicând: „Plânge pentru morți, că le-a lipsit lumina“ (Sir. XXII, 9). b) Și mai chiar pricina pentru care hristianii se cuvine a se mârni puțin pentru moartea rudelor este, pentru că ei ca niște oameni au păcătuit, iar păcatul desparte pre suflet de Dumnezeu și pentru aceasta este vrednic de mârnire și de lacrimi și cu cât mai mult viața celor ce au murit a fost rea, cu atâta mai mult se cuvine și mârnicie mai multă a se face pentru ei; și mai ales de nu au apucat ei mai înainte a se pocăi, mărturisindu-se și împărtaşindu-se cu dumnezeieștile taine; că la unii ca aceștia se potrivește ceea ce a zis Sirah: „Fiule, varsă lacrimi pentru cel mort, căci ca unul ce pătimește rău a început plângerea... Amărăște plângere și înferbintează trupul... adă-ți aminte de judecata lui că așa precum și a ta, mie eri și ție astăzi“ (Sir. XXXVIII, 6); că se imblânzește Dumnezeu către cei morți pentru întristare și lacrimile ce se varsă pentru păcatele lor de către cei vii. c) Iarăși cea mai de pre urmă pentru că dobitoacele cele necuvântătoare firește se mârnesc, multe încă și lăcrămează, când se despart de ceea ce altă, cu cât mai vartos se cuvine măsurat a se mârni oamenii cei cuvântători, pentru despărțirea rudeniilor lor celor ce au murit? Că a zis oare carele dintre părinți: „Am văzut eu și viu lăcrămând, despărțindu-se oare când de soția sa“.

Acestea însă ce le zicem, le-a adevărit Domnul, lăcrămând pentru moartea lui Lazăr, pentru că să dea pildă nouă și a legiui: nici a fi noi fără compătimire și cu totul nemârniți pentru moartea rudelor noastre, nici iarăși să fim iubitori de întristare și mult plângători pentru dânsii. Adevăriază însă și Marele Vasilie așa zicând: „Domnul pretutindenea slăbiciunea noastră trecând-o cu vederea, cu oare care măsuri și hotare a cuprins patimile cele de nevoe, de necompătimire și de sălbăticiunea cea ca de hiară ferindu-ne, iar iubirea de întristare și multă plângere ca pre o faptă nemorală lepădându-o; pentru aceasta lăcrămând pentru prietenii, însuși a arătat pre împărțirea omenirii, și pre noi de covârșirea cea pentru amândouă ne-a slobozit, nici cu totul a ne slăbănogi către patimi, nici fără simțire a fi de cele mârnicioase, dându-ne voce“.

Și iarăși: „Așa și lacrima Domnului, nu este legiuire spre a plânge, ci

14. Că de credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pre cei adormiți cu Iisus îi va aduce împreună cu el.

Precum a sculat Dumnezeu, zice, pre Domnul Iisus cel ce trepește a pățimit și a murit, așa și pre noi ne va scula. Vezi însă, o cetitorie, cum la Domnul, adecă, fiindcă acum s'a făcut învierea lui, pentru aceasta cu îndrăznilă zice Apostolul că a murit; iar la noi, fiindcă învierea noastră încă nu s'a făcut, pentru aceasta zice pre cei adormiți, pentru că să arate cu numele acesta al adormirii, cum că au și să se scoale și au să învieze: «Că au doar cel ce doarme, zice David, nu va aduce a se scula?» (Psalm XL, 9)¹⁾. Iar zicerea: «Pre cei adormiți prin Iisus îi va aduce», duple două chipuri se înțelege: sau că îi va aduce prin Iisus, adecă că Iisus se va face mijlocitor al învierii lor, și-i va înfățișa înaintea Părintelui; sau că «adormiți», se unește cu zicerea: «prin Iisus», adecă Dumnezeu va aduce întru slavă și în împărăția sa pre cei ce au adormit prin Iisus, adecă pre hristianii cei credincioși și drepti fiindcă dreptii hristiani, pre Christos avându-l locuind în inima

măsură prea bine închipuită puid, și canon scumpătorit, duple care se cuvine cu respect și cu bună cuviință întru hotarele firei rămânând, a sebi pre cea întristătoare. Deci nici femeilor nici bărbaților li se dă voce iubirea de întristare și multa lăcrămare, ci încât s'ar răcori de cele mârnicioase a slobozi puține lacrimi, și aceasta cu liniște și fără glas și suspinuri, nici rupându-și hainele, sau țărână a aruncă asupra-și, nici altceva din cele ca acestea, ce fac cei ce fac necuviință, prostii, pentru cele omenești“ (Cuvinte despre mulțămire). Deci la morțile cele proaste ale hristianilor, așa se cuvine măsurat a ne mârni și a lăcrima, iar la morțile sfinților nici cum se cuvine a ne mârni, ci mai ales a ne bucura și bucură și a-i prăznui, fiindcă acei sfinți sânt vederat biruitori ai păcatului, celui ce este vrednic de întristare și de multe lacrimi, și moartea sfinților este vederată pricinuire a adevăratei vieți (Vezi și suptinșurarea canonului LXXXIII al sinodului 6 în canonicul nostru).

Și înțeleptul Fotie încă însuși aceasta o zice: „Pentru că când vorbește Pavel pentru Christos, pre moartea lui moarte o numește, iar când pentru sfârșitul nostru, adormire o numește, și nu moarte? Că înțelegem el zice moarte, ci adormire, ca durerea să o mângăe; că unde s'a făcut învierea, cutezând sfârșitul il numește moarte, iar unde încă rămâne întru nădejde, il numește adormire, prin aceasta mângăindu-ne pre noi cu numirea adormirii, și bune nădejdi dându-ne nouă, că cela ce doarme negreșit se va scula, fiindcă și moartea nimic alta este decât Dumnezeuască vreme“ (Amfiloh. Intreb. 187). Acesteași le zice și marele învățător Hrisostom, la zicerea aceasta a Apostolului, pre care a-

lor, și prin dar adorm și mor prin Iisus. Deci despre învierea cea în parte vorovește aicea Pavel, adecă despre învierea cea cu slavă a credincioșilor pre ceea ce se va face împreună cu Domnul: adecă despre învierea dreptilor, celor ce s'au săvârșit întru credință și în dar; că pre aceștia îi va aduce Dumnezeu împreună cu însuși Iisus, adecă din toate părțile lumii îi va răpi cu nouri împreună cu Domnul. Despre învierea cea în parte, zic, că vorovește aicea Pavel, despre care nu știau Tesalonicenii, și nu de cea obștească, a tuturor oamenilor, căci despre aceasta știau. Deci voește acum Apostolul să mângâie pre hristiani dovedind lor, cum că învierea credincioșilor are să se facă cu cinste și cu slavă multă, și din aceasta să-i înduplece a nu se intristă pentru cei adormiți. Căci toți oamenii și credincioșii și necredincioșii cu adevărat au să se învieze, însă nu toți au să învieze cu slavă și cu cinste, ci singuri cei credincioși, adecă cei ce credința o au întovărășită cu faptele cele bune, precum am zice, dreptii.

15. Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului.

Fiindcă vreă Apostolul să spue un lucru de mirare, pentru aceasta îl face vrednic de crezare prin cuvântul Domnului. Și zice: «Nu vouă zic, o hristianilor, dela sine-mi aceasta, ce voui să zic, ci o am aflat dela Domnul nostru Iisus Christos, fiindcă însuflatul de Dumnezeu Pavel atât cuvântul acesta, l'a auzit aevea și fără mijlocire chiar dela Învățătorul său Christos, prin descoperire adecă și prin dumnezească însuflare, cât și pre acela ce l'a zis: «Mai fericit este a da, decât a lua», precum se zice la Fapte (Fapte XX, 15). Iar celelalte cuvinte ce le ziceă Pavel, le ziceă adecă prin luminarea Sf. Duh, însă nu și anume, ce înseși zicerile acelea ale Sf. Duh¹⁾.

¹⁾ Că zic sfinții teologhi, că precum poate cineva a trimite scrisoare la altul dupre două chipuri: sau să zică scriitorului și înseși cuvintele care vreă să le scrie, sau numai noima să o spue și să lase pre scriitor să alcătuiască scrisoarea aceea cu graiul și cuvintele sale, așa și Sf. Duh; sau toate cuvintele dumnezeștilor Scripturi ale ceii vechi cât și cele ale ceii noi, a căreia parte este și epistola aceasta a dumnezeescului Pavel, precum mărturisește aceasta purtătorul de Dumnezeu Ignatie, Iustin, Climent Alexandrianul, Orighen, Atinoghen, Augustin și dumnezeescul Hrisostom. Sau mai puternice și mai înainte cuvinte ale Scripturilor, precum zic Dionisie Alexandrianul și dumnezeescul Ieronim și Teofilact aceasta: „Iar cuvintele cele istoricești și cari sânt altfel ale Scripturilor, s'au scris adecă cu porunca și cu luminarea Sf. Duh, însă cu însuși haractirul acelor ce le-au scris; însă de vreme ce osebirea care este între amândouă aceste două socotințe, este puțină și foarte mică; că amândouă socotințele cugetează că părțile cele mai

Că noi cei vii, cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adormiți.

Ceea ce zice Mar. Pavel în Epistolia cea întâia către Corinteni, adecă «întru o cirtă, în clipeala ochiului» (I Cor. XV, 51), însăși aceasta cu alte cuvinte o zice și aicea; că de vreme ce se păreă a fi cu greu și mai presus de hotarele firei, a se sculă morții, cei cu mult mai înainte putreziți și stricați, pentru aceasta zice Pavel cum că cei ce încă vor fi vii atunci, nu vor întrece întru înviere pre cei ce cu mult mai înainte muriți și putreziți morți, adecă nu-i vor întrece întru a se schimbă și a se face nestricăți¹⁾ cei atunci vii, mai înainte decât cei de demult numiți, nu, ci întocmai amândouă părțile, întru acea clipeală se vor face nestricăți, pentru că precum este lui Dumnezeu lesne a face nestricăți pre cei încă vii, și cari sânt întregi, așa întocmai este lesne lui a face nestricăți, întru aceeași clipeală, și pre cei cu mult mai înainte morți și între cele patru stihii topiți. Zicând însă Pavel «noi cei vii», nu o înțelege aceasta pentru sineși (fiindcă el nu urmă a fi în viața aceasta până la învierea cea de obște), ci o zice pentru ceilalți hristiani ce vor să se afle atunci vii; că pentru aceasta a adaus și zicerea: «cei rămași întru venirea Domnului», că în fața sa arată Apostolul pre hristianii cei ce se vor află atunci; iar fericitul Metodie, în cuvântul cel despre înviere, vii adecă înțelege pre suflete, iar adormiți pre trupuri; acestea învățând, cum că sufletele cele vii nu vor întrece pe trupurile lor cele cu mult mai înainte stricate, fiindcă mai întâiu trupurile se vor sculă, ca să le dobândiască sufletele²⁾, care suflete,

de căpitenie ale Scripturilor s'au însuflat de către Sf. Duh și s'au dictat. Pentru că Duhul cel Sfânt față fiind și sălășluit întru dumnezeștii scriitori, nu i-a lăsat pre ei a se rătăci; pentru aceasta dar și toate cele ce sânt întru dumnezeștile Scripturi și dupre urmare și cele ce sânt în Epistolile acestea ale Apostolului Pavel, sânt graiuri ale lui Dumnezeu, de Dumnezeu însuflate, și Dumnezeu este adevărat (Rom. III, 4). De aceasta și Apostolul Pavel pre fiește-care Scriptură o numește de Dumnezei însuflată zicând: „Toată Scriptura de Dumnezeu însuflată este” (I Timotei III, 16). Vezi însă și mai pre larg supținsemnarea canonului XXXV al sfinților Apostoli în canonicul nostru.

¹⁾ Însemnează, că dupre înțeleptul Ghenadie și schimbarea și nestricățirea a celor vii de atunci, indoită va să se facă, a celor drepti în viața veșnică, iar a celor păcătoși în munca vecinică (Cuvânt manuscris despre a doua venire).

²⁾ Zicerea „mai întâiu”, aicea se cuvine să o înțelegem dupre rândul cel mai sus: „Impreună și trupurile cele mai înainte murite se vor sculă,

zice, rămân și se află până la venirea Domnului, căci sânt nemuritoare. Vezi și tâlcuirea stihului 51 și 52 al cap. XV al ceii întâia către Corinteni.

16. Că însuși Domnul întru poruncă și întru glasul Arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu se va pogori din cer.

Nu fiți necredincioși, zice, hristianilor, la aceasta ce vă zic, pentru că și însuși Domnul o va porunci aceasta; și cum o va porunci? Cu glasul Arhanghelului¹⁾ al celui ce stă asupra anghelilor celor mai josiți, zicând lor: «Gata faceți pre toți», adică gătiți pre toți morții «că față este Judecătorul», adică pentru că a ajuns Judecătorul. Și multe vor fi trâmbițele, dar întru trâmbița cea mai de pre urmă se va pogori Judecătorul. Aceasta însă o zice Apostolul și întru cea întâia către Corinteni: «Toți nu vom adormi adică, toți însă ne vom schimbă întru o cirtă, în clipeala ochiului, în trâmbița cea mai de pre urmă, că va trâmbița și morții se vor sculă nestrucăți, și noi ne vom schimbă» (I Cor. XV, 51); căci precum Dumnezeu Părintele când s'a pogorit în muntele Sinai, și aveă anghel slujitor și trâmbiță, așa și Fiul, ca un Împărat și Dumnezeu va aveă întru a doua venire și pogorire a sa, angheli slujindu-i și trâmbiță. Sau și așa se înțelege, că porunca lui Dumnezeu adică va face pre pământ să deă afară trupurile morților schimbate întru nestrucăciune. Iar glasul Arhanghelului va lucră prin alți Angheli slujitori, a se adună la un loc toți morții cei ce

¹⁾ și împreună într'însele sufletele se vor sălășlui, și cei vii (tot împreună îndatăși) întru trupurile lor vor luă schimbare» (Cuv. despre a doua venire). Și iarăși: «Morții se vor sculă cu puterea dumnezeescului glas, întru o cirtă, și împreună cu glasul ce se va face, și cu învierea lor încât zic, glasul îi va învia pre ei și înviind vor auzi glasul» (Tij).
²⁾ Gheorghie Coresie și Gheorghie Singhelul și mulți alții vor, că Arhanghelul acesta să fie începătorul Mihail, și aceasta o adeverează delu prorocul Daniil, că Arhanghelul Gavriil cel ce grăia lui Danil zice așa către dânsul: «Și în vremea aceea se va sculă începătorul Mihail cel mare cel ce stă asupra fiilor norodului tău, și duple urmare mai adăuge zicând: «și mulți (în loc de toți) din cei ce dorm în țărâna pământului se vor sculă, aceștia spre viața vecinică, și aceștia spre ocară, și spre rușinare vecinică» (Daniil XII, 1). Dar carele va fi glasul Arhanghelului Mihail? Fericitul Hrisostom ni'l arată că va fi glasul acela ce l'a zis Domnul în Evanghelie: «Iar la miezul nopței strigare s'a făcut: iată mirele vine, eșiți întru întimpinarea lui» (Mat. XXV, 5). Aceasta o zice și Teodorit. Iar Chiril al Ierusalimului zice așa: Arhanghelul va strigă și va zice tuturor: sculați-vă spre întimpinarea Domnului (în Cor. XV).

se află în toate părțile pământului, după ce se vor sculă din mormânturi¹⁾. Adăuge însă înțeleptul Teodorit: «Iar dacă în muntele Sinai o măsurată răsulare făcându-se pentru cei de față, nu a suferit norodul covârșirea temerei, ci au zis către Mar. Moisi: grăește tu către noi, și nu grăiască Dumnezeu către noi, ca să nu murim» (Eșire XX, 19). Cine va suferi glasul cel ce va fi atunci?

Și cei morți întru Christos se vor sculă întâiu.

Morții, zice, cei întru Christos, adică credincioșii și dreptii hristiani, se vor sculă mai întâiu, că de vreme ce au să se răpiască de nouri și să se innalțe la înălțime pentru ca să meargă spre întimpinarea împăratului Christos, carele va să vie cu putere și cu slavă multă, pentru aceasta aceștia se vor sculă mai întâiu, iar necredincioșii și păcătoșii în urmă se vor sculă; fiindcă ticăloșii aceștia nu au să se răpiască de nouri, nici au să meargă întru întimpinarea înfricoșatului Judecător, ci au să rămăe jos, așteptând venirea Judecătorului²⁾.

¹⁾ A doua tălcuire aceasta apostoleștei ziceri este mai potrivită și unită cu cuvintele Evangheliei, fiindcă prin glas, adică prin porunca Fiului lui Dumnezeu, au să se scoale morții, precum singur zice: «Că va veni ciasul întru carele toți cei ce sânt în mormânturi vor auzi glasul lui și vor merge cei ce au făcut cele bune întru învierea vieței, iar cei ce au lucrat cele rele, întru învierea judecăței» (Ioan XV, 28). Iar cum că și prin trâmbițele Anghelilor se vor adună într'un loc cei ce prin glasul lui Christos se vor sculă, și aceasta o a zis Domnul: «Și va trimite pre Anghelii săi cu mare glas de trâmbiță, și vor adună pre cei aleși din câte patru vânturile dela marginile ceriului, până la marginile lor» (Mat. XXIV, 31). Insemnează însă, că înțeleptul Fotie și Iumenie, trâmbiță au înțeles cu chip schimbător, pre puterile anghelicești, că precum trâmbița nimic al său are, ci ceea ce ar însuflă într'înșă trâmbițul; așa și trâmbițele lui Dumnezeu nimica având a loruși cutează a glasul, ci ceea ce stăpânul cel de obște și Făcătorul a toate ar porunci lor, prin Arhanghelul. Alți părinți însă vor, că vor răsună atunci și trâmbiți. Insemnează însă însuflarea, și însuflarea trâmbițelor, pre întâia însuflare a lui Dumnezeu cea de viață dătătoare, precum zice dumnezeescul Grigorie Palama (în Duminica lăsatului de carne): că precum prin însuflarea aceea Adam s'a făcut viu, așa și prin suflarea angheliceștilor trâmbițe, se vor face vii strănepoții lui Adam cei morți măcar că învișarea aceasta a morților, are să o lucreze chiar glasul lui Dumnezeu și porunca, precum mai înainte am zis.

²⁾ Teodorit însă zice, că morți întru Christos zice aicea Apostolul nu numai pre hristianii cei ce au crezut în Evanghelie, ci și pre cei ce au crezut în Legea Veche, și dreptii cei ce au strălucit înainte de Lege și s'au săvârșit întru credința lui Christos cel ce eră să vie; de aceasta și pentru aceștia zicea în cea către Evrei: «Și aceștia toți mărturisindu-se prin credință nu au luat săgăduința, Dumnezeu pentru noi ceva mai

17. Apoi noi cei vii, cei ce vom fi rămași, împreună cu aceștia ne vom răpi în nouri, spre întimpinarea Domnului, în văzduh, și așa totdeauna împreună cu Domnul vom fi.

Măcar deși morții mai întâiu se vor scula, dar însă și noi, zice, cei vii (adecă hristianii cei dreپți cari se vor afla atunci cea vii; că în fața sa pre aceia îi arată Pavel, precum mai sus a zis¹⁾, măcar, zic, că cei morți se vor scula mai întâiu, dar însă și hristianii cei ce se vor afla atunci vii, adecă cei dreپți și vrednici, îndată schimbându-se, asemenea cu cei ce s'au sculat din morți au să se răpiască și ei în nouri și să meargă spre întimpinarea Domnului în văzduh, că precum Christos, după ce s'a sculat din morți, s'a înălțat la ceruri cu nouri: «Că nouri, zice, l'au luat pre el dela ochii lor» (Fapt. I, 9), cu un chip ca acesta și hristianii cei ce au viețuit duple Christos, nu au numai să se ridice, ci și se vor înălța încă; ci și cu acelaș car, adecă cu aceiași nouri, cu care s'a înălțat și Christos. Dar s'ar nedumeri cineva că dacă Christos are să se pogoare jos, pentru care pricină răpește pre hristianii cei dreپți în sus? Zicem la aceasta, că pentru cinste și pentru slavă îi înălță, căci, precum când un împărat va să intre în vre o cetate, câți sânt cinstiți și slăviți merg și întimpină pre împăratul mai înainte, iar câți sânt osândiți, nu es afară, ci așteaptă înăuntru pe împăratul pentruca să judece, așa va fi și atunci, și dreپții cu adevărat se vor răpi în nouri, și vor merge cu îndrăzneală spre întimpinarea Domnului. Și după judecată au să rămăe pururea uniți cu Împăratul Christos (care unirea aceasta este capul tuturor bunătăților), împreună împărăind și împreună slăvindu-se cu el în vec²⁾i), iar păcătoșii și hristianii de vor fi,

bun mai înainte văzând, ca să nu se săvârșiască fără de noi» (Evr. XI, 30). Și în cea către Corinteni scria zicând: «Incepătura Christos, apoi cei ai lui Christos (adecă cei ai lui înainte de lege și în lege și după sfârșitul» (I Cor XV, 23).

¹⁾ De aceasta a zis înțeleptul Ghenadie: «Impreună se numără însuși pre sineși Pavel cu cei vii, adecă către cei pururea vii, până cu vremele sfârșitului a toate făcând cuvântul acesta și tuturor vorovidu-le, cum ar fi de față» (Tij.).

²⁾ De aceasta Ariopag. Dionisie, ucenicul dumnezeescului Pavel, tăluind zicerea aceasta a dascălului său: «Pururea împreună cu Domnul vom fi», zice, așa: «Și atunci când ne vom face nestrictați și nemuritori și vom ajunge la starea cea duple chipul lui Christos, și la fericire, pururea împreună cu Domnul, duple cuvântul acesta vom fi: de dum-

rămân însă ticăloșii jos rușinați și fără îndrăzneală, și după ce se vor judeca, au să se ducă în munca cea veșnică¹⁾.

nezeiasca arătare a lui cea văzută întru preacuratele teorii umplându-ne cu strălucire prea luminoasă pre noi cuprinzându-ne, ca pre ucenici întru prea dumnezeiasca schimbare la față aceea, iar de gânditoarea dare de lumină a sa, întru nepătimire, și cu nematerialnică minte împărțându-ne și de unirea cea mai pre sus de moarte, întru necunoscutele și fericitele vederi ale razelor celor mai presus de lumină, întru mai dumnezeiasca urmare a minților celor cerești» (Despre dumnezeștile uimiri, cap. I).

¹⁾ Iar dumnezeescul Hrisostom la aceasta aduce și altă asemănare, cum că: «Precum un părinte, iubitor de fi, viind copii adecă, și copiii cei ce sânt vrednici, cu trăsura es ca să'l vadă și să'l sărute; iar cei ce au greșit dintre casnici rămân înlăuntru, așa va fi și atunci. Oare ce tremurare va fi, ce frică celor ce vor rămăne pe pământ: «că una, zice, se va răpi (adecă femeie), și alta se va lăsa, și unul se va lua și altul se va lasă» (Mat. XXIV, stih 40). Care va fi sufletul acelora, când pre cei aleși îi vor vede, iar pre sineși lăsați oare nu decât toată gheena mai înfricoșat acestea pre ei îi vor cutremură? Deci să socotim acum că aceasta este de față cu cuvântul, căci dacă moartea năprasnică sau cutremurul cetăței și îngrozirile așa fac pre sufletele noastre, când vedem pământul crăpând... oare ce suflet va fi urmă atunci? Să ne înfricoșăm rogu-mă și să ne temem, ca cum acum se fac acestea» (Vor. 8 la acestea către Tesaloniceni). Și iarăși zice: «Văzuta-ți cândva pre cei ce îi duc la moarte? Ce fel socotiți a fi cu sufletul lor atunci? Eu pre mulți am auzit zicând: au cei chemați înapoi pentru împărăteasca iubire de oameni, după ducerea la locul cel de moarte, cum că nici oamenii vedeau pre oameni, cu totul înspăimântat fiind sufletul lor și îngrozit și eșit din minte. Deci dacă trupeasca moarte așa ne înfricoșează pre noi, când se va înfățișa cea veșnică, ce vom pătimi? (Tij. XX). Și Teodorit încă zice: «Și Domnul întru sfințitele Evanghelii a învățat zicând: «că doi se vor afla în pat, unul se va lua și altul se va lasă. Două vor fi la moară, una se va lua și una se va lasă. Doi vor fi în țarină: unul se va lua și altul se va lasă» (Luca XVIII, 34). Cu patul a arătat Domnul pre cei bogați și iubitori de desfătare; iar cu moara a arătat pre cei săraci și pre robi sau slugi; iar cu țarina a arătat viața cea plugărească și lucrătoare de pământ, și prin acestea ne-a arătat că fiește-care viață și stare de viață are și pre cei ce se mântuesc, și pre cei ce se osândesc la munci; căci din fiește care fel de viață a oamenilor, cei buni, și cari păzesc poruncile lui Christos au să se răpiască de nouri și să meargă spre întimpinarea Domnului, adecă și să se mântuiască; iar cei răi și căldători poruncilor au să rămăe jos, adecă au să se munciască».

Învemnează însă, că slava aceea și Darul Duhului pre care îl iau de sine încă sufletele sfinților, Darul acesta zic și slava duple înviere are și acoperire trupurilor lor și să le răpiască la cer, ca și trupurile împreună cu sufletele să se odihniască și să se bucure veșnicește întru împărăția lui Dumnezeu, precum zice Mar. Macarie: «Slava cu care de acum se îmbogățesc sufletele sfinților, aceea va acoperi și va îmbrăca pre trupurile lor eele goale întru înviere, și răpite la cer le va face. Și atunci dar cu sufletul și cu trupul împreună se vor odihni întru

18. Drept aceea mângâiați-vă unul cu altul întru cuvintele acestea.

Cu aceste cuvinte, zice, mângâiați-vă frații mei hristiani, și nu plângeți pre rudele voastre cele adormite întru Christos mai mult decât se cuvine, adecă cum plâng pre morții lor necredincioșii și cari nu nădăjduesc înviere și nestrucăciune și slavă veșnică¹⁾.

impărăția lui Dumnezeu veșnicește; că pre Adam zidindu-l Dumnezeu aripi lui trupești ca păsărilor nu i-a pus, fiindcă aveă duple înviere a a dă lui aripi Duhului, ca prin acelea să se ușureze, și să se răpiască unde va voi cu adevărat Duhul. Iar aceste gânditoare aripi s'au dat sufletelor sfinților de acum să le aibă care către cugetarea cea cerească le înalță pre ele" (Cap. II despre înălțarea minții). Drept aceea, dacă de sine nu va luă cineva aripiile acestea, nu se va răpi în ceriuri; pentru aceasta zice dumnezeescul Simion Metafrastul, talmăcind cuvintele cele duhovnicești ale Mar. Macarie, că ceea ce a învistierit cineva în lăuntru acum, aceea va înfățișă afară atuncea, precum rodul pomilor iarna este în lăuntru lor, iar în vreme de vară se scoate afară, așa și chipul și închipuirea Sf. Duh cea dumnezeiască și întru sfinți, care din viața aceasta s'a închipuit în inima lor, aceasta va face atuncea și trupul lor după dumnezeiasca închipuire, luminat și ceresc; iar trupul păcătoșilor și al celor necurați, cel întunecat al acoperământului duhului celui lumesc, care a acoperit de acum sufletul lor, și au făcut mintea lor întunecată și urită, cu grozăvia patimilor și a păcatului, acesta întunecat acoperământ zic, atuncea se va arăta din afară: vai, și trupul păcătoșilor întunecat împreună și plin de toată rușinea" (Cap. CXL din Filocalie).

¹⁾ Insemnăm aicea nedumerirea aceasta și zicem: Pentru ce viața veșnică, înd pentru învierea dreptilor celor ce se vor scula spre viața veșnică, nu a grăit și pentru învierea păcătoșilor celor ce se vor duce în munca veșnică? Spre deslegarea nedumeririi acesteea răspunde înțeleptul Fotie, și zice, că pentru trei pricini nu o a vorovit aceasta: a) pentru că scopul Apostolului, pentru care a vorovit despre înviere, a fost ca să mângâie pre întristații Tesaloniceni pentru născătorii și rudele lor cele adormite; de aceasta nu se cuvenea împreună cu cele veselitoare a amestecă și pre cele întristătoare; căci de ar fi zis despre învierea păcătoșilor și despre veșnica lor muncă și osândă, mai mult i-ar fi întristat pre ei. b) Pentru că voroviă unor hristiani credincioși; și hristianii cei credincioși, când viețuesc după stăpâneștile porunci, nu iau nici o cercare de muncă, ci se duc întru bucurie și veselie pururea vecuitoare, pentru aceasta nu se cuvenea a spune celor credincioși munca păcătoșilor și a necredincioșilor și a mesteca aducerea aminte a străinelor rele, cu slava și cu desfătarea cea gătită credincioșilor. Iar pentru cea a treia și cea mai de pre urmă pricină nu a spus despre aceea, pentru că Dumnezeu învierea a făcut-o chiar și după întâiul scop și domnitorul sfârșit, pentru mântuirea tuturor oamenilor, și pentru nestrucăciunea lor, și negrăita slavă și bucurie, și pentru dobândirea tuturor veșnicilor bunătați, căci munca ladului o a gătit pentru diavolul și pentru angheli în precum zice în Evangheliu Domnul, și nu pentru oameni. Iar dacă oare

CAP. V.

1. Iar despre ani și despre vremi, fraților, nu aveți trebuință a se scrie vouă.

De prisos este, zice, și nu folosește a ști că, o fraților, anii și vremile întru care are a se face sfârșitul lumii, fiindcă aceasta nici Apostolilor săi Domnul o a arătat, când apropiindu-se ei l'au întrebat zicând: «Doamne, au întru acest an vrei să așezi împărăția lui Israil?» Că a zis către dânșii: «Nu este al vostru lucru a ști anii, sau vremile, pre care Părintele le-a pus întru a sa stăpânire» (Fapt. I, 6)¹⁾. Apostolul Pavel însă poate că se fi învățat a ști și vremea sfârșitului lumii din graiurile cele negrăite ce le-a auzit în raiu.

2. Că înși vă cu scumpătate știți, că ziua Domnului ca un fur noaptea așa va veni.

Ziua Domnului vei înțelege, o cetitoriule, și pre obștescul sfârșit a toată lumea, și sfârșitul cel osebit al fiește-căruia, carele este moartea fiește-căruia, fiindcă și ziua morței și aceasta asemenea este neștiută când vine fiește-căruia, fiindcă aceasta e de folos nouă după multe chipuri, a fi necunoscută ziua morței, precum zice Hrisostom: Mai întâiu, pentru că de ar ști omul ziua cea mai de pre urmă a morței sale, s'ar sili a face tot păcatul în celelalte zile ale vieții sale, și apoi la sfârșit să se boteze; al doilea, că și mulți de ar ști că mâine, să zicem, au să moară, ar face mulțime de răutăți vrășmașilor lor, și mai s'ar desfătă în sângele lor, fiind desnădăjduți că nu mai au

cari cu răutățile lor, aleg ladul cel gătit pentru diavolul, în locul bunătaților celor veșnice, aceasta vine din proalegere a celora cea rea. Pentru aceasta și Pavel, pre însuși firea aceasta a învierii talmăcind-o, și scopul pentru care Dumnezeu are să o facă aceasta (fiindcă nu pentru muncire și schinguire chiar și cu diadinsul, ci pentru răsplătire și dare de daruri se face învierea), pentru aceasta zice și Pavel aicea în cuvântul cel despre înviere, munca păcătoșilor celor ce au să învieze nu o pomeneste.

¹⁾ Domnul încă a zis: „Iar despre ziua și ciasul acela, nimenea știe, nici angheli cei ce sânt în ceriu, nici Fiul, fără numai Părintele” (Marcu XIII, 32). Oare-cari dascăli mai noi însă zic, că Domnul fiindcă a zis că nu știe cineva anii și vremile, ziua și ciasul sfârșitului lumii însă a arătat veac care este mai mult cuprinzător decât ciasurile și zilele decât vremile și anii; pentru aceasta oareși cari închee, cum că sfârșitul a toată lumea are a se face în veacul acesta al optulea, întru carele acum ne aflăm; și vezi în traducătoreasca alcătuire a lui Visarion celui mare, la fonea două sute patruzeci și trei. Inșă și aceasta este neștiută.

să fie vii; iar acum aceasta se face fiindcă oprește pre oameni dela răutățile acestea, nădejdea vieții acesteea. Al treilea că oamenii cei iubitori de ar ști când au să moară, s'ar strică mâhnindu-se și întristându-se. Al patrulea că de ar fi cunoscut sfârșitul omului, nu ar avea dreptii atâta plată pentru primejdiile și ispitele ce sufer, fiindcă s'ar socoti cum că știind cum că nu au să moară acum ci în urmă, după atâția ani adevă, pentru aceea nu li-i jale de viață și de trupul lor; iar acum, fiindcă este neștiut sfârșitul, de vor birui primejdiile și nu vor muri, iar ei se dau pre sine-și la primejdii și nu se intristează, pentru aceasta se face arătată virtutea lor cea după Dumnezeu. Precum, de pildă, și acei trei tineri, pentru aceasta sunt mai laudați și mai vrednici de mirare, pentru că deși nu știau de vor birui, și de vor stinge para focului cuptorului, și de vor mai fi vii după aceea, însă nu s'au închinat chipului celui ridicat de Nabuhodonosor; și aceasta arătându-o ziceau către împăratul: «Este Dumnezeul nostru în ceriuri, căruia noi slujim, puternic a ne scoate pre noi din cuptorul focului celui ce arde, și din mâinile tale, împărate, a ne izbăvi pre noi. Și de nu (și de nu va voi a ne izbăvi pre noi din cuptor, fie însă cunoscut ție), cunoscut să-ți fie ție împărate că dumnezeilor tăi nu vom sluji, și chipului pre care l'ai ridicat nu ne vom închină» (Daniil III, 17). Pentru aceste pricini dar moartea vine asupra fiește-cărui om ne știută și fără veste, precum vine furul noaptea, precum și voi o Tesalonicenilor, o știți aceasta, din cuvintele ce a zis Domnul în Evanghelie: «De ar ști stăpânul casei în ce cias vine furul, ar priveghiă și nu ar lăsa să i se spargă casa lui, și voi dar fiți gata, că nu știm în ce cias Fiul omului va veni» (Luca XII, 39).

3. Iar când zic pace și siguranță, atuncea de năprasna vine asupra lor perzătorul, precum chinuirea cea de naștere la ceea ce are în pânțece și nu vor scăpa.

De vreme ce cei ce necăjiau și pricinuiău ispite Tesalonicenilor hristiani, se aflau în bună norocire și în stare bună, pentru aceasta mângăe pre Tesalonicenii cei supărați Pavel cu cuvintele acestea zicând: să nu socotiți, frații mei, că vor scăpa de dumnezeiasca urgie și de peire, necredincioșii aceia, cari vă necăjesc, nu; fiindcă va veni peirea asupra lor neștiută și foarte obosită, aducând împreună cu sine multe amărăciuni și necazuri¹⁾, ca și durerile cele de naștere ce aduc multă du-

¹⁾ La unii ca aceștia se potrivește ceea ce zice Ieremia: «Pace, pace și unde este pace» (Ier. II, 14). Și ceea ce zice Iezechiel: «Pentru că a

tere și amărăciune femeii ceii îngreunate; de aceasta zice despre o parte Isaia: «Chinuri vor veni asupra lor ca asupra femeii celei ce naște» (Is. XIII, 8). Și despre altă parte Ieremia: «Necazuri ne-au cuprins pre noi și chinuri ca pre aceea ce naște» (Ier. VI, 24)¹⁾. Însă s'ar nedumeri cineva, că dacă Ilie vine²⁾ și Arhistratigul, cum zice aicea Pavel că va veni asupra

amăgit pre norodul meu, zicând: pace, pace și nu este pace» (Iezech. XIII, 10). Și iară: «Nu sânt cei ce prorocesc asupra Ierusalimului și cei ce văd pace lui, și nu este pace, zice Domnul» (Tij. 16).

¹⁾ Iar Teodorit zice: «Că pentru nevestire și neștiință a adus Pavel pilda ceii îngreutate, foarte potrivită că și aceea știe că este îngreutate, nu știe însă vremea chinurilor, așa și noi, cum că Domnul a toate se va arăta adevărat; iar arătată vremea aceea nici ca cum ne-am închipuit; pentru aceasta pururea trebuie a aștepta ziua aceea. Ci și Teofilact mai înainte însuși o zice aceasta.

²⁾ Însemnăm aicea, că de vreme ce oarecari auzind pre Domnul că vine: «că Ilie a venit» (Marc. IX, 13), și cum că: «Acesta este Ilie cel ce are să vie» (Mat. XI, 14), care acestea le-a zis Domnul despre Ioan Botezătorul, acestea zic, auzindu-le ei, au socotit cum că Ilie nu va veni. Pentru aceasta noi aicea în scurt arătăm cele despre aceasta. a) Mai întâi dumnezeiasca Scriptură mărturisește arătat și curat cum că va să vie prorocul Ilie: că prorocul Malahia ca despre fața lui Dumnezeu mărturisește acestea: «Că iată eu voi trimite vouă pre Ilie Tesviteanul, mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată, care va așeză înima tatălui către fii și inima omului către aproapele său, ca să nu vii și să bată pământul de năprasna» (Malahie IV). b) Dumnezeescu Părinți într'un glas o mărturisește aceasta: că dumnezeescul Hrisostom adevă în voroava LVII la Matei le zice acestea anume: «Sf. Scripturi două veniri ale lui Christos arată, și pre aceasta ce s'a făcut și pre ceea ce o să se facă... însă a doua ce va să fie înainte mergător spun că Ilie va fi, că al ceii întâi a fost Ioan, pre carele Christos l'a numit și Ilie: Nu că doar eră Ilie, ci căci slujba aceluia o pliniă; că precum acela va fi înainte mergător venirei a doua, așa și acesta a fost al ceii întâi; ci cărturarii așteptă tulburându-se de singură acea pomeniă către calea venirei a doua, și aicea: că de este acesta Christos, trebuie să apuce mai înainte Ilie; pentru aceasta și ucenicii zic (către Domnul adevă) că cărturarii zic că trebuie mai înainte a veni Ilie; deci care este deslegarea pre care Christos a adăus? cum că Ilie adevă va veni atuncea adevă mai înainte de a doua venire, și acum încă a venit Ilie, pre Ioan numindu-l așa; adevă a venit Ilie; iar de vei căuta pre Tesviteanul, va veni; pentru adevă și zicea, Ilie va veni și va face toate. Care toate? Cele ce le spune prorocul Malahia, și povestind zicerea din Malahia cea de mai sus, adevă așa (Hrisostom adevă): «Arătând dar cum că mai înainte de aceea va veni Tesviteanul Ilie, de aceea când va să fie și judecata, a zis adevă, și pricina încă împreună o arată a venirei sale; și care e pricina? că vând să incredințeze pre Evrei să creadă întru Christos, și să nu se laudă de năprasna viind el». Acestea cu adevărat Hrisostom le zice. c) Iar al Alexandriei tălcuind zicerea de mai sus a lui Malahia, ziceă

sit
sc
cu
id.
ise
1)
his
zit
oi.
șii
ora
să
a-
tă-

ludeilor fără de veste (că aceștia mai ales erau care necăjiau și supărau pre Tesalonicheni, precum a zis mai sus Pavel, cap. II,

așa: „Dovadă a blândeței și a suferirii de rele a lui Dumnezeu este, că și pre Ilie Tesviteanul îl va trimite mai înainte să străluciască nouă după vremi cum că iată dar sosește Domnul mai înainte vestind tuturor celor ce sânt în toată lumea... și fiindcă sântem întru multe păcate, mai înainte vine după trebuință dumnezeescul proroc, aducând la întru o însuflețire pre toți cei de pre pământ; ca toți împreună întru unirea cea prin credință împreună aducându-ne și din sârguințele cele spre mărșevire smulgându-ne, alegând a deplini bunătatea, și așa să ne mântuim viind Domnul.

Iar înțeleptul Teodorit al Chirului aceasta-și zicere a lui Malahie tâlcuind-o zice așa: eu voi trimite vouă pre Ilie Tesviteanul, și însemnând vremea a adaus: mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare, și arătată, pre a venirii a doua o a numit; învață însă cele ce va face Mar. Ilie viind, carele va întocmi inima tatălui către fii, și inima omului către aproapele; și arătând scoposul, pentru care Ilie vine mai înainte, a adaus: ca nu viind, să bat pământul de năprasnă; căci ca nu aflându-vă pre voi, (pre Evrei adecă) pre toți întru necredință, pre toți pre voi să vă trimit întru nesfârșita muncă. Va veni mai înainte Ilie, și va spune vouă venirea mea, și vă va încredința, o Evreilor, ca fără de îndoială și stânjinire să vă uniți cu cei ce dintre neamuri au crezut în mine, și să facă pre biserica mea una. Că părinți pre Evrei îi numește ca pre cei mai înainte chemați; iar fii pre neamuri ca pre cei în urma acestora mântuiți“. Și sfințitul Teofilact al Bulgariei, afară de cele ce zice la tâlcuirea Apostoleștei zicerei acestea, zice și la tâlcuirea Evangheliei lui Matei Cap. XVII zicând (Domnul) că Ilie va veni, arată că încă nu a venit; va veni însă înainte mergător al venirii a doua, și va așeză către credința lui Christos pre toți Evreii cei ce se vor află ascultători, ca pre niște căzuți așezându-i în părinteasca soartă. Și întru tâlcuirea Evangheliei lui Marcu Cap. IX la aceastași pricină: „Ilie mai înainte viind va așeză toate, iar aceasta ce zice (Christos adecă) acest fel este: Ilie Tesviteanul când va veni, va face pace nesupușilor Evrei, și va căuta să-i aducă pre ei la credință“. Și după puține iarăși zice: „că Ilie le va întocmi toate, și atuncea nu va mai fi vre un Evreu ne supus, ei toți vor crede întru propoveduire, câți vor ascultă de Ilie. Impreună mărturisesc însă la această socoteală și Sf. Efrem, și Ipolit, și alți Părinți. Iar a treia pricină și cea mai de pre urmă, este că toată biserica lui Christos de obște slăvește, cum că prorocul Ilie va veni înaintea venirii a doua a lui Christos, pentru aceasta și la pomenirea acestuia cea din fieștecare an, o zice aceasta la multe părți ale Troparelor lui celor cântătoare.

Iar cum că așezarea tuturor încă nu s'a făcut, precum aceasta oarecari cu greșală o au zis, ci are să se facă întru sfârșitul a toată lumea, o a adeverit și Domnul cu adevărat, zicând cele de mai sus: „Ilie va veni și va așeză toate, o adeverează însă și vârfeinicul Petru, zicând despre vremile așezării tuturor, precum a grăit Dumnezeu prin gura sfinților prorocilor săi din veac“ (Fapt. III, 21). Ci și Teologul Grigorie zice în cuvântul al doilea despre Teologie, cum că toate întru toți va fi Dum-

stih 14) și asupra neamurilor celor necredincioși? Răspundem la aceasta cum că semn al sfârșitului a toată lumea va fi Antihrist și Ilie, nu însă și al venirii lui Christos, pentrucă aceasta va fi fără de veste și neștiută, căci și femeea cea îngreunată știe cu adevărat că are să nască, iar când și în ce zi îi vor veni durerile cele de naștere, nu știe, pentru aceasta multe femei nasc, în șapte luni fiind, și multe în opt luni, și altele umblând în cale, fără a ști mai înainte ceva. Deci precum femeile cele îngreunate, în vreme ce joacă sau rād, de năprasnă le apucă durerile nașterii cele nesuferite și se smulg de durerile pântecelui, într'acest chip și sufletele oamenilor acelora, care când se desfătează sau benchetuesc, de năprasnă se vor rupe de dureri și de frică când va veni înfricoșata ziua aceea a judecâtei, și nu vor scăpa¹⁾.

4. Iar voi, fraților, nu sânteți întru întunerec, ca ziua să vă apuce pre voi ca un fur.

Voi, zice, o frații mei hristiani, nu aveți viață întunecată și fapte necurate pentrucă să vă temeți, că are să vă afle ziua aceea ca un fur. Dar ce? Au nu va veni fără știre și asupra acelora moartea, măcar deși nu sânt întunecați și necurați? Așa moartea fără știre și de năprasnă va veni și asupra acestora, dar însă nu le va pricinui vre o întristare; căci celor ce sânt deștepți și se află întru lumină, deși întră furii în casa lor, însă nu pot a-i vătămă; iar pre aceia cari dorm, când intră tâlharul în casa lor, pre aceia, zic, cu lesnire îi desbracă tâlharul și se duce.

aceea, în vremea așezării; și purtătorul de Dumnezeu Maxim și sf. Grigorie al Nisiei, așezarea zic că se va face la sfârșitul lumii, și sfinț. Teofilact mai sus.

¹⁾ Și pildele încă ce le-a adus Domnul pre năprasnă și neștiința zilei aceea o arată, precum zice Teodorit: „Că precum în zilele lui Noe, așa va fi și venirea Fiiului omului, că precum eră în zilele acelea mai înainte de potop, mâncând și bând, însurându-se și măritându-se, până în ziua în care a intrat Noe în corabie, și nu știau până a venit potopul că se va lua pre toți; așa va fi și venirea Fiiului omului“ (Mat. XXIV, 37). Și iarăși: „Luați aminte de sinevă, nu cândva să se îngreuze inimile voastre cu benchetuiiri și cu beții, și cu griji lumești, și fără de veste să vă apucă ziua aceea; căci ca o cursă va veni preste toți cei ce dorm pe fața a tot pământului“ (Luca XXII, 34). Iar fiindcă ziua Domnului se zice și moartea fiește-cărui, precum mai sus a tâlcuit sfințitul Teofilact, pentru aceasta și pildele acestea, atât cea a Apostolului Petru și năprasna morței.

5. Că toți voi fiți ai luminei sânteți și fiți ai zilei.

Precum se numesc fiți ai gheenei, cei ce fac fapte vrednice de gheena, precum a zis Domnul către Farisei: «Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici, cari încungiurați marea și uscatul ca să faceți un prozelit (adecă un lipaci), și când se face îl faceți pre el fiu al gheenei mai indoit decât voi» (Mat. XXIII, 15); asemenea precum se numesc fiți ai nesupunerei, cei nesupuși și neascultători: «Pentru care vine urgia lui Dumnezeu preste fiți nesupunerei» (Efes. V, 6; Col. III, 6); așa se numesc și fiți ai luminei și ai zilei cei ce fac faptele luminei și ale zilei, adecă faptele cele bune, și care întrebuintează virtuțile¹⁾.

Nu sântem ai nopței, nici ai întunerecului.

Adecă noi hristianii, fiți ai luminei fiind și ai zilei, adecă ai cunoștinței de Dumnezeu și ai virtuței, nu sântem fiți ai nopței și ai întunerecului, adecă ai rătăcirii și ai păcatului: că protivnice desăvârșit sânt întru dânsule lumina cu întunerecul, și ziua cu noaptea, și nici o dată pot a se uni.

6. Deci dar să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim deștepți.

Adecă noi hristianii dar să nu ne lenevim despre virtute și despre faptele cele bune, ci să priveghem și să fim trezi, adecă bine să luăm aminte de noi înșine; că întindere și creștere a privegherei este așteptarea și luarea aminte; căci este cu puțință cineva a priveghia adecă, însă a nu fi deștepți și a nu lua aminte, ci ași lăsa mintea să alerge incoaci și incolo spre cele zadarnice; și ca cum ar zice Pavel: frații mei hristianii, faptele cele bune să le facem cu tresvire și cu luare aminte.

7. Că cei ce dorm, noaptea dorm, și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată; iar noi ai zilei fiind, să fim trezi.

Aici numește Pavel dormind pre cei ce se află întru păcate, fiindcă aceștia sânt nemișcați și nelucrători întru virtute, și toate faptele lor le fac ca cum nălucindu-se și visând; căci unele ca acestea sânt toate lucrările vieței acestea, adecă nălucite și neipostatnice, și nici cu un chip osebindu-se de visuri. Ci și beție numește aici Apostolul nu numai pe ceea ce se face de multul vin, ci și pre beția care se pricinuește din toate pat-

¹⁾ Teodorit însă zice: «Că de vreme ce mai sus a zis Pavel pentru venirea lui Christos cum că nu știm vremea ei, știm însă cum că ne greșit are să fie, pentru aceasta cu pildă aici, întunerec adecă numește pre neștiința venirii, iar ziua, pre cunoștința venirii.

mile și păcatele; pentrucă aceasta întunecă pre mintea cea stăpânitoare și pre deslușire, și face pre om să iasă afară din dreptul cuvânt cel duple fire. Despre beția aceasta dar a zis Isaia: «Vai celor ce se îmbată fără de vin» (Isaia, 28. 1)¹⁾. Deci voi hristianii, zice, nu se cuvine a fi acest-fel dormind de lenevire și a vă îmbată de patimi, fiindcă voi nu sânteți ai întunerecului și ai nopței, ci ai luminei și ai zilei, prin a doua naștere cea de ziua a sf. Botez²⁾, și a luminatei lucrări poruncilor lui Dumnezeu.

8. Imbrăcându-vă cu zeaua credinței și a dragostei.

Nu e destul, zice, numai a priveghia hristianul și a lua aminte, ci se cuvine a fi și intrarmat; căci de va fi hristianul deștept și luător aminte, dar nu va avea arme, de grabă îl vor omori pre el tâlharii demoni și patimile, zicând însă Pavel zeaua, adecă cămașa cea de fer, a credinței și a dragostei, însemnează cu aceasta dogmele credinței și viața cea îmbunătățită. Și aceasta este a fi deștept hristianul și a lua aminte duple adevăr. Însă nu se cuvine a avea hristianul prost și cum s'ar întâmpla credința aceasta și dragoste, ci se cuvine a le avea și a le mută precum ostașul poartă zeaua pre peptul său; căci aceasta nici o sabie sau altă armă poate a o pătrunde, ci se află ea asupra peptului ca un zid de cetate, și oprește pre locușurile vrășmașilor cele din afară, și nu lasă a intra în trupul și în inima hristianului, pre nici una din săgețile cele înfocate ale diavolului și ale patimilor.

Și coif pre nădejdea mântuirii.

Precum coiful (adecă învâltorul capului cel de fer) păzește cu deadinsul pre partea omului cea mai de căpetenie, adecă capul, acoperindu-l și nelăsând să'l lovească vre o armă a vrăș-

¹⁾ Vezi și la suptînsemnarea zicerei: Să nu vă îmbătați de vin (Efez. V, 18) de câte feluri este îmbătare.

²⁾ Pentru aceasta și teologul Grigorie plăsmuire de zi, și protivnică de noapte numește pre sf. Botez zicând: «Și iarăși trei nașteri zice zice acestea una adecă este din noapte și roabă și pățimașă, iar alta de zi și slobodă și deslegătoare de patimi» (Cuvânt la botez), care tâlcuindu-le înțeleptul Nichita zice așa: Cea din trupuri adecă este de noapte, că chiar vremea împreunării nunței noaptea este, adecă pentru mai de respect a vorovi, și roabă fiindcă patima o stăpânește; că din iubire de înălțare este nunta. Iar cea din botez, deși se numește de către Dumnezeu săvârșește, sau pentru curăția și strălucirea cea din botez, și aceasta este nu numai slobodă de patimi, ci și pierzătoare a patimilor».

mașilor; așa și nădejdea păzește pre mintea hristianilor, care este putere a sufletului cea mai de căpetenie și se face lui mântuitoare, nelăsând a intră într'insul vre un cuget de îndoială și rău. Vezi însă, o cetitorule, că și aici poruncește Apost. Pavel, să dobândiască hristianii aceste trei: credința, nădejdea și dragostea, precum și Corintenilor scria zicând: «Iar acum rămâne credința, nădejdea și dragostea, aceste trei» (I-ia Cor. XIII 13).

9. Că nu ne-a pus pre noi Dumnezeu spre urgie, ci spre ocrotire de mângâere, prin Domnul nostru Iisus Christos,

10. Celui ce a murit pentru noi; ca, ori de priveghem, ori de dormim, împreună cu el să viețuim.

Pentru aceasta se cuvine, zice, noi hristianii să fim înarmați cu credința, cu nădejdea și dragostea, pentru că nu ne-a pus, adecă nu ne-a rânduit pre noi hristianii Dumnezeu pentru ca să câștigăm urgia și osândirea lui, ci pentru ca să ne ocrotiască pre noi, adecă pentru ca se ne strângă lângă sineși și să ne mântuiască, pentru că a dat pre fiul său spre moarte pentru mântuirea noastră. Deci pentru aceasta și noi datori sântem în primejdiile ce le cercăm, să nădăjduim cum că avem să luăm pentru dănsule mari bunătăți dela Dumnezeu; căci, dacă am crezut că Dumnezeu nu a cruțat pre Unul născut Fiul său pentru dragostea noastră, de urmare este a și nădăjdui noi, cum că cu mult mai vârtos Dumnezeu ne va și slobozi de primejdiile și de ne-cazurile ce pătimim; și pre lângă acestea de urmare este să privim la pilda Fiului lui Dumnezeu și să-l iubim pre el și pre frații noștri.

Căci pentru aceasta, zice, a murit Christos, ca noi hristianii, ucenicii lui, să viețuim împreună cu Christos, ori deștepți de vom fi, adecă ori de am fi vii și ne-am află atuncea când va veni Domnul, sau dormind, adecă de ne vom află morți mai înainte de venirea Domnului, duple Teodoric, precum și aiurea aceasta Pavel scria zicând: «Deci ori de sântem, ori de vom muri, ai Domnului sântem» (Romani XIV, 8). Că mai sus somn a înțeles Apostolul pre lenevire, iar priveghere pre luarea aminte; iar aici, somn numește pre moarte, iar priveghere, pre viață. Deci înțelegere ce o zice este de acest-fel: «Nu vă temeți, fraților, de trupeștile primejdii și de morți; pentru că chiar și de vom muri pentru Christos, iarăși avem să viețuim împreună cu Christos, pentru că și Christos carele ne-a iubit atâta mult, în cât și a murit pentru dragostea noastră, și aceasta, zic, viața și pre noi are să ne învieze.

11. Pentru aceea mângâiați unii pre alții, și zidiți unul pre altul, precum și faceți.

Vezi, inbitule, ce scrie aicea Mar. Apostol? Deci pentru ce tu fratele meu hristian, ori de ce rânduială și treaptă ești, pentru ce pui de pricină și zici că eu nu sânt dascăl, și pentru aceasta nu sânt dator a zidi și a sfătui pre fratele meu cele spre mântuirea sa? auzi? zidiți, zice dumnezeescul Pavel, și îndreptați unul pre altul dintre voi; fiindcă singuri învățătorii nu sânt destui pentru imputinare, spre a sfătui și a îndreptă pre toți hristianii, ci este trebuință fieștecărele hristian să sfătuiască și să indemne pre fratele său, cu smerenie, și cu dragoste, la cele folositoare și mântuitoare¹⁾.

12. Și vă rugăm pre voi fraților, să cunoașteți pre cei ce osteneșc întru voi.

Fiindcă mai sus a zis dumnezeescul Apostol, zidiți unul pre altul, pentru a nu socoti Tasalonichenii că i-a suit pre ei la vrednicia învățătorului, și din aceasta să se mândriască asupra învățătorilor, pentru aceasta acum zice, că deși v'am îndemnat, frații mei, să zidiți și să sfătuiți cele folositoare unul pre altul, însă iară vă rog să cinstiți pre învățătorii voștri; fiindcă învățătorii și propoveditorii cuvântului lui Dumnezeu sufer multe ostenele pentru învățatura hristianilor, pre care ostenele le va ușură puțin ceva cinstea și ocrotirea care voi o veți aduce lor²⁾.

Și pre proistoșii voștri întru Domnul, și pre cei ce vă sfătuesc.

Pentru că dacă voi hristianii, cinstiți și ocrotiți pre proistoșii

¹⁾ Iar cum că dator este fieștecărele hristian a sfătui pre fratele său, cele spre mântuire, vezi in cartea Hristoitia.

²⁾ Pentru aceasta aiurea acestași Apostol a zis: „Preoții cei ce bine osteneșc, de îndoită cinste să se învredniciască, mai ales cei ce se ocupă în cuvânt și întru învățatură“ (I Timot. V, 15). Și de obște toți învățătorii în Așezământurile lor zic: „Pre ceta ce-ți grăește fie cuvântul lui Dumnezeu îl vei slăvi și îți vei aduce aminte de el ziua și noaptea și îl vei cinsti pre el nu ca pre un pricinuitor al nașterii tale, ci ca pre cel ce s'a făcut pricinuitor de a fi bine fie; că unde este învățatura lui Dumnezeu, acolo față este Dumnezeu; vei căută în toate zicările sfinților, ca să te odihnești întru cuvintele lor“ (Cartea VII, Cap. IV). Și in epistolia cea către Evrei poruncește Pavel, ca hristianii să aducă aminte de povățitorii lor, adecă să-i pomenească, pentru că ei ajute la trebuințele lor cele trupești și să urmeze faptele lor (E-
pist. XIII, 7).

voștri cei din afară, cari vă apără și vă ajută la lucrurile cele omenești și lumești, cu mult mai vărtos sânteți datori a cinsti și a mărturisi haruri (adecă a mulțami) proistoșilor celor din lăuntru, cari vă apără și vă ajută la lucrurile cele dumneze-ești și duhovnicești, precum sânt arhierii și preoții și duhov-nicii și sfinții învățatori? Că zicerea «intru Domnul», aceasta însemnează în loc de: apărătorii aceștia din lăuntru ai voștri (adecă cei bisericești, precum s'a zis mai sus), nu vă sprijinesc și vă ajută la lucruri lumești și părintești, ci la cele ale Dom-nului, pentru că se roagă pentru voi, pentru că v'au născut a doua oară prin sf. Botez, al doilea vă cercetează, vă învață, vă sfă-tuesc, sânt doftori ai sufletelor voastre, și în miezul nopții de-i veți chemă să vie la casa voastră, pentru vre o trebuință du-hovnicească a voastră fără de lenevire vin. Vedeți frații mei hristiani ce fel de apărare luați dela arhierii și dela preoți și dela duhovniceștii voștri părinți și învățatori? Deci pentru a-părarea aceasta cinstiți-i și voi pre ei și ocrotiți-i.

13. Și să-i socotiți pre ei mai cu prisosință intru dra-goste, pentru lucrul lor.

Să nu iubiți, zice, frații mei hristiani, prost pre proistoși voștri cei bisericești și duhovniceștii voștri părinți, ci să iubiți mai cu prisosință adecă cu multă ferbințeală, precum și fiii iubesc pre născătorii lor cei trupești, fiindcă cela ce iubește pre Christos, acela duple urmare și va iubi și pre sluga și li-turghisitorul lui Christos, orice fel ar fi, sau bun, sau rău; de vreme ce printr'insul se împărtășește cu preacuratele taine. Și dacă tu, hristianule, de iai vre o femeie bogată și nobilă, iu-bești și cinstesti pre acela ce ți-o pricinuește, cu cât mai văr-tos vei iubi și vei cinsti pre arhierul și pre preotul care au pricinuit ție o împărăție a cerului? Pentru aceasta luați bine aminte, fraților, și nu defăimați pre duhovniceștii și sfinții voștri părinți cei de acest-fel; căci iată auziți pre Pavel ce zice ca să cinstiți pre ei, pentru lucrul și vrednicia ce au și pen-tru apărarea ce fac vouă.

Pace aveți intru sine-vă.

Intru alte prescrieri se află așa: «Pace aveți cu dânsii», a-decă să aveți pace cu duhovniceștii învățatorii voștri; iar in-tru altele se află: «Intru sine-vă», însă după amândouă acestea se îndreptează noima¹⁾, că de vreme ce Apostolul știa cum ei

¹⁾ Și Teodorit așa a tâlcuit zicerea aceasta, scriind «cu dânsii».

învățătorii de mulți oameni se urăsc și mai ales de păcătoșii cei ce nu se îndreptează, pentru că ei li mustră și li opresc dela cele rele, pentru aceasta aceea poruncește ca hristianii să nu se poarte cu dușmănie către învățatorii lor, ci să fie în pace, și să aibă dragoste și supunere către dânsii, nu numai cu chipul cel din afară, ci și între sineși, adecă cu așezarea cea dinlăuntru a inimii lor.

14. Și vă rugăm pre voi, fraților, înțelepțiți pre cei fără de rânduială.

Aceea vorovește Pavel către învățatori, cari au epanghelma lor a propovedui cuvântul lui Dumnezeu; nu certăți, zice, voi învățatorii, cu stăpânire și cu obraznicie pre norodul lui Chri-stos cel fără rânduială, ci să'l înțelepțiți cu blândețe; fiindcă omul cel fără de minte și sumeț, când se ceartă se face mai obraznic, și nici un folos dobândește din certarea cea cu o-braznicie și iute, iar fără rânduială sânt toți aceia ce fac, afară de rânduiala și legea ce o a rânduit Dumnezeu, ca rânduială osebit a rânduit Dumnezeu fiește-căruia, și ori care o calcă aceasta, acela este fără rânduială, cel ce este bețiv dar, sau scârțator, sau lacom de averi, și de obște ori carele păcătuiește, acela este fără rânduială, pentru că esă afară din rânduială și din legea ce o a rânduit Dumnezeu¹⁾.

Mângăiați pre cei imputinați cu sufletul.

Imputinat cu sufletul este hristianul acela, carele nu suferă ispită, ci îndată obosește și se deznădăjduiește, carele se ase-mănează cu sămânța aceea, ce a căzut pre peatră, despre care zice Domnul: «Iar cei ce s'au semănat pre peatră, adecă sânt cari când aud, cu bucurie priimesc cuvântul, și aceștia ne a-rând rădăcina, la o vreme cred, iar în vreme de ispită se lepădă» (Luca VIII, 15). Deci pre cei mici de suflet ca aceș-tia, și puțin credincioși, poruncește Apostolul învățătorilor să-i mângăie și să-i întăriască imputinarea de suflet a lor, cu dum-nezeescul cuvânt²⁾.

¹⁾ Aceștia Teodorit zice: «Acei ce viețuiesc cu nelucrare i-au numit Dumnezeu ca pre unii ce nu păzesc rânduiala cea pusă; pre aceștia a nu-i învățați, ci a-i sfătuți a porunci. Așa și Apostolul aiurea pre cei nelucră-torii fără rânduială îi numește.

²⁾ Pentru aceasta și dumnezeescul Isidor Pilusiotul, scrie către Epi-scopu Teodosie, zicând: «Cu îndurare și cu blândețe, o prea înțelep-tină, aptește-te să imblânzești primejdiiile celor ce cad în ispite, și silin-gește pre ei cu cuvânt blând spre a se veseli, desvălește rădăcinile in-putinării. Că de s'ar ști de tine, cum că de s'au depărtat cu dreptate,

Sprrijiniții pre cei neputincioși.

Adecă pre cei neputincioși în credință să-i sprrijiniți, precum și aiurea aceștia Apostol scrie: «Iar pre cel slab în credință, priimiți-l (Rom. XIV, 1).

Rabdați îndelung către toți.

Aicea unește Apostolul pre toți cei de mai sus, rabdați îndelung, zice, o fraților, și suferiți cu suferire de rău pre cei fără de rânduială, și pre cei puțini de suflet, și pre cei neputincioși, fiindcă aceasta, adecă îndelunga răbdare, este vouă făgăduința cea prea potrivită, care poate să rușineze și să smeriască pre toți și pre inșiși oamenii cei mai sălbatici și mai neimblânziți, spre a ascultă cu osârdie învățatura voastră¹⁾.

ușurare vor face de greșale; iar de s'au ertat a se duce nimic rău au făcut, cununi le pricinuesc nu numai pre întristare o gonesc, ci și de bucurie îi umple" (Epist. 330). Pentru aceasta și Teolog. Grigorie cu dreptate prihănește pre prietenii lui Iov, pentru că se cuvenia să mângâie pre Iov întru întâmplările lui cele mari, ce i-a fost urmat, ei însă în loc de a-l mângâia îl ocărau și îl mahniau pentru că pătimește pentru păcatele sale, de vreme ce și pentru păcatele sale de ar fi pătit, se cuvenea a mângâia întristarea lui cu cuvinte mângâitoare, și a nu i se face lui mângâetori răi cu aceste cuvinte zice sf. Teolog: „Avea însă (Iov) și pre cei mai adevărați dintre prieteni, mângâetori de rele" (Iov XV, 1), precum însuși zice, nu vindecători; cari patima adecă o vedeau iar taina pătimirii neștiindu-o, nu cercare de faptă bună, ci rana o puneau pedeapsă de răutate, și nu socotiau numai, și nici să rușinau o cărând patima cea rea; când măcar și pentru răutate de ar fi suferit, trebuia a înțelepți mahniciunea cu grai de mângâere (Cuv. la Mar. Ananiasie). Pentru aceasta și prorocul David se jeluește că nu a văzut pre cineva a se împreună mahnii și a-l mângâia întru necazul său zicând: „Și am așteptat pre cel ce s'ar mahnii împreună, și nu a fost, și pre cel ce m'ar mângâia, și nu l'am aflat" (Psalm. LXVIII, 25). Și iarăși zice: „Și asupra durerii ranelor mele au adaus" (Tij. 31). Pentru aceasta și Dumnezeu poruncește preoților Legei Vechi, să mângâie pre norod, zicând așa: „Mângâiați, mângâiați pre norodul meu, zice Dumnezeu, preopți grați în inima lui Israil, mângâiați-o pre ea că s'a îndeplinit smerenia sa" (Is. XL, 1). Ce zic? Insuși Dumnezeu milostivindu-se către cei mici de suflet și întristați, îi mângâie pre ei ca o maică iubitoare de fiu, precum singur zice: „Precum ar mângâia vre o maică, așa și eu vă voi mângâia pre voi" (Isa. LXVI, 13). Pentru aceasta Părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mângâierea se numește de sf. Apostol (II Cor. I, 3).

¹⁾ Zice însă sf. Marcu cum că, când răutatea unuia vatâmă pre mulț atuncea nu se cuvine cineva a răbdă îndelung, ci a înfruntă răutatea unuia pentru folosul celor mulți, nici a căută folosul său cineva, ci pre al celor mulți, ca să se mântuiască, căci decât fapta bună cea despre o parte numai, cea în multe părți împărțită mai folositoare este (Cap. CCCXIV, despre cei ce socotesc că se mântuesc din fapte).

15. Vedeți să nu răsplătiască cineva vre unuia rău în loc de rău.

Dacă hristianii nu se cuvine a răsplăti rău în loc de răul ce le-au făcut alții, cu cât mai vartos nu se cuvine a răsplăti rău în loc de binele ce le-au făcut alții? Și cu mult mai vartos nu se cuvine ei a începe să facă rău, aceluia care nici cum le-a făcut rău sau a păgubit? Că acestea sânt departe de viețuirea hristianilor. Pentru aceasta și aiurea aceștia Pavel scriă zicând: «Nimănuia răsplătind rău în loc de rău» (Romani XII, 17). Și iarăși: «Nu te birui de rău, ci biruește răul cu bunătațe» (Tij. 21), a cărora vezi-le și tâlcuirea.

Ci totdeuna cele bune să urmați, și spre voi unul spre altul și spre toți.

Nu este destul, zice, numai a nu răsplăti hristianii rău în loc de rău, ci se cuvine pre lângă aceasta a face și bine aceluia, ce le-au făcut rău, și a binecuvântă pre inșiși cei ce i-au nedreptățit; că aceasta însemnează Apost. cu ceea ce a zis: urmați binele, adecă cu dinadinsul, și cu covârșire sârguiți-vă a face bine, și unul altuia, adecă hristianilor celor de o credință cu voi, și tuturor, adecă și necredincioșilor și păgânilor¹⁾.

16. Totdeuna bucurați-vă.

Adecă măcar întru ispite și în necazuri de vă aflați, bucurați-vă. Vezi însă, iubitele, că după ce Apostolul mai sus a zis că hristianii să nu răsplătiască rău în loc de rău, atunci le-a zis, și să se bucure; pentru că ori carele hristian se va învăța a nu izbândi cuiva cu rău, ci mai ales să facă bine aceluia cari i-au scârbit și le-au făcut rău, acesta dar de unde și dela cine are să se scârbiască? Negreșit unul ca acesta nici dintr'o parte se mahneste, ci totdeuna se bucură²⁾.

17. Neincetat rugați-vă, întru toate mulțamiți.

¹⁾ Pentru aceasta și Domnul poruncește zicând: „Iubiți pre vrăjmașii voștri... Bine faceți aceluia ce vă urăsc pre voi" (Mat. V, 44).

²⁾ Și Hrisostom încă zice: „Nu vedeți albina, că lovind moare, zice, cu boldul? Prin acea mică insectă ne învață Dumnezeu pre noi a nu călebi pre aproapele; că noi primim moarte mai întâiu; că pre aceia lovindu-i, poate la o vreme să-i scârbitim; iar noi nu vom mai fi vii, pentru că nici vietatea aceea" (Voroava X-a la această zicere). Vezi și tâlcuirea și cum că este cu puțință întru Domnul a se bucură cineva totdeuna, vezi la supținsemnarea zicerei: „Bucurați-vă întru Domnul totdeuna" (Filip. IV, 4).

Aicea arată Pavel hristianilor cale și meșteșug, prin care pot a se bucură totdeauna; acestea însă sânt: rugăciunea cea din toată vremea și mulțămirea cea către Dumnezeu; căci cel ce se va obișnui a împreună vorbi cu Dumnezeu prin rugăciune, și a mulțami lui totdeauna, acela arătat este cum că totdeauna va avea necurmată bucurie în inima sa¹⁾.

¹⁾ Pentru aceasta toți hristianii mici și mari, bărbați și femei, mai ales parte călugărească, se cuvine totdeauna a se rugă, și când își lucrează rocodelele lor, și când mănâncă, și când umblă, și când fac vre o treabă, une-ori cu gura zicând, iar alte ori cu mintea și cu inima, această scurtă rugăciune: „Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă”; și cu această rugăciune să-și dreagă toate meșteșugurile lor ca cu sarea, precum poruncește Marele Vasilie zicând: „Ca cu o sare așa drege toate lucrurile lor” (Epist. I). Că se blagoslovesc prin aceasta toate pricinile lor, și să stîntesc gurile lor și inimile lor prin sf. numele Domnului nostru Iisus Christos. Pentru aceasta și dumnezeescul Hrisostom poruncește tuturor meșterilor, zicând: „Meșter de mâni ești? Șezând cântă: mare împreună vorbitor este Psalmul” (Andercand. 21). Zice însă și Marele Macarie: „Hristianul este dator totdeauna a avea pomenirea lui Dumnezeu; că scris este „să iubești pre Domnul Dumnezeu tău din toată inima” (a II-a Lege VI, 5) că numai când intră în casa cea de rugăciune (adecă în biserică) a iubi pre Domnul, ci și umblând, și vorovind, și mănecând, să aibă pomenirea lui Dumnezeu, și dragostea și iubirea. Că la orice lucru s'a legat inima cuiva, și unde îl trage pre el pofta, acela lucru este Dumnezeu al lui. De dorește totdeauna inima de Dumnezeu, acela este Domnul inimei lui (Vor. XLVIII, cap. 3). Zice însă și prorocul David: „Bine-voiu-cuvântă pre Domnul în toată vremea” (Psalm. XXXIII, stih. 1), care tâlcuindu-o Mar. Vasilie: „Nu numai întru bunele norociri ale vieței, ci și în vremile cele întâmplătoare (adecă supărătoare); de aicea învățându-se Apostolul totdeauna zice: „Bucurați-vă, neîncetat rugați-vă; întru toate mulțamiți pururea lauda lui în gura mea; se pare că poruncește ceva de neputință, prorocul; căci cum se poate lauda lui Dumnezeu a fi totdeauna în gura omului?... la aceasta răspundem, că este gură însă și gânditoare înlăuntru în om, care se hrănește împărțindu-se de cuvântul vieței, care este pâinea cea ce s'a pogorit din cer.... Deci este cu puțință lauda cea ce o dată s'a tipărit, și oare cum s'a pecetluit înțelegerea despre Dumnezeu în partea cea stăpânitoare a sufletului a se numi Dumnezeu, pururea aflându-se în suflet aceasta: poate însă și după apostoleasca sfătuire cel osârdnic toate a le face spre slava lui Dumnezeu, ca toată fapta și tot graiul, și toată lucrarea să aibă putere gânditoare de laudă că ori de mănâncă dreptul, ori de bea, ori de face ceva, toate spre slava lui Dumnezeu le face; unul ca acesta dormind, inima lui priveghează, după cela ce a zis, în Cântarea Cântărilor: „Eu dorm, și inima mea priveghează, că precum de multe ori nălucirile cele în vis, sânt isprăvi ale înțelegerei cei din vremea zilei” (Mar. Vasilie). Încă și sf. Diadohul zice: „Cu îndatorirea cea dela noi negreșit mintea, când cu pomenirea lui Dumnezeu îngrădim noi toate eșirile ei

18. Că aceasta este voea lui Dumnezeu, în Iisus Christos, spre voi.

Cum vei mulțami, hristianule, totdeauna lui Dumnezeu? Dacă vei cunoaște, zice, că aceasta voește Dumnezeu, adecă a fi totdeauna mulțamitor către dânsul, și intru tot lucrul, fiindcă totdeauna ți se face bine dela Dumnezeu, intru Iisus Christos adecă prin facerea de bine a Domnului Iisus; căci și a mulțami noi totdeauna lui Dumnezeu, însuși Iisus Christos se face împreună lucrător cu noi, căci noi singuri de sinene nu putem să mulțamim; fiindcă însuși Iisus Christos ne-a învățat aceasta, și a mulțami, precum ne-am învățat din sf. Evanghelie¹⁾.

19. Duhul să nu-l stingeți.

20. Prorociile nu le defăimați.

De vreme ce viața aceasta este noapte și întunerec, pentru

lucru îndatorit a încredința, că este luare aminte a ei. Deci trebuie a-i da ei întreagă lucrare scoposului numai aceasta: „Doamne Iisuse Christoase...” (Cap. LIX).

Iar dumnezeescul Hrisostom aiurea zice: „Nu trebuie a ne pune noi de pricină zicând, cum că nu este cu puțință a crește cineva (poate intru lapă bună) îndeletnicindu-se în lucruri lumești, și neaflându-se aproape de casele cele de rugăciune; că ori unde te-ai afla, poți a ridica jertfelnicul; nu te împedecă locul, nici te oprește vremea; chiar și de nu pleci dintr-un loc, chiar deși nu-ți bați pieptul, și mâinile nu ți-ai ridică către cer, și singur gând însă fierbinte arată, și totul rugăciunii l'ai isprăvit. Îți este cu puțință și în dugheană șezând, și piei cosând, sufletul să-ți întinde către stăpânul, când nu-ți este cu puțință a intră în biserică, și a face rugăciune întinsă. Infricoșat însă este cuvântul acela ce l'ai zis un bătrân de slujitori, care este acesta: „Dacă monahul, când stă intru rugăciune, numai atuncea se roagă, unul ca acesta nici cum se roagă” (La Everhemos). Iar cum că se cuvine și a mulțami intru tot lucrul, vezi tâlcuirea zicerei: „Bine mulțamitori faceți-vă” (Col. III, 15). Iar Mar. Vasilie scrie un cuvânt întreg despre mulțămire, dovedind, că nu este cu neputință a mulțami totdeauna și în fiește-ce lucru.

¹⁾ Și unde ne-a învățat pre noi aceasta Domnul? Mai întâiu cu lucrul și cu pilda, când mulțamind a blagoslovit cele cinci pâni, și când împărțit tainele, și după ce a cinat seara, în Joia cea Mare: „Că lăudă și al doilea, cu cuvântul acela ce a zis când s'a întors mulțamind, Samarineanul acela cel mai înainte leproș: „Au nu zece s'au curățit? Dar ce noi unde sânt? Nu s'au aflat întorcându-se să dea slavă lui Dumnezeu, fără numai acest de alt neam?” (Luca XVII, 17), că cu curățirea născută în sufletul acesta prihănește pre acei nouă leproși, cari s'au fost curățit, ca să laude, și după urmare învață pre toți să mulțamiască lui Dumnezeu, pentru bunătățile și facerile de bine, care neîncetat le dobândesc dela el.

aceasta Dumnezeu a dat nouă ca o făclie, pre Duhul cel Sfânt ca să ne luminăm și să umblăm, adecă pre Darul Sfântului Duh; făclia aceasta dar, și Darul Sf. Duh, alții cu adevărat o au făcut mai luminoasă, prin faptele cele bune, precum toți sfinții, iar alții o au stins prin nelucrarea faptelor bune și mai ales prin lipsirea milosteniei, precum fecioarele acelea cincine bune, carele au lăsat candelile lor fără de untulelele, și precum acela ce a curvit în Corint cu maștiha sa, carele a turnat în candela sa noroiul păcatului. Pentru acesta zice aicea Pavel: Duhul să nu'l stingeți, adecă pre Darul Sf. Duh să nu'l stingeți, care l'ați luat prin sf. botez, închideți, zice, o hristianilor, ușile casei voastre, adecă simțirile trupului vostru, ca să nu între prin aceste uși și simțiri ale voastre duhul păcatului, și să stingă candela și Darul Duhului. Nu puneți asupra Darului acesta al Duhului țărână și cenușă, adecă griji pământești, ale lumii, pentru ca să nu se stingă¹⁾, ci mai ales adăogați untulelele în candelile voastre, fapte bune adecă, iar mai cu osebite milostenia, pentru ca să păziți Darul totdeauna nestins; așijderea să nu ascundeți și să îngropați pre schintea dumnezeescului Dar, înlăuntru în țărâna și cenușa pătimilor și a grijilor celor pământești; ci mai ales adăugiți atățare și lemne scânteei, și suflând cu osârdie și cu dragoste aprindeți-o în văpae mare. Sau și așa se tâlcuește aceasta: Intre Tesaloniceni se aflau și proroci adevărați ai lui Dumnezeu, și de cei minciunoși, și fiindcă eră necunoscut, carele dintru aceștia eră cu adevărat proroc, și carele minciunos, pentru aceasta Tesaloniceni de către toți întocmai își întorceau fețele, de aceasta Pavel zice lor: Duhul, adecă Darul Duhului cel întru adevărații proroci să nu-l stingeți cu întoarcerea voastră, ce faceți către dânșii, nici să defăimați prorociile, cele ce din Duhul Sfânt se fac.

21. Toate ispitiți-le, bunul țineți-l.

¹⁾ Zice însă și dumnezeescul Hrisostom: „Aceasta însă o stinge viața cea necurată; căci precum de ar turnă cineva în candela aceasta a luminei apă, sau țărână, stinge lumina, sau de nu ar turnă nimic din acestea, ci singur untulelele ar lipsi (s'ar stinge), așa și la Darul Duhului” (Vor. XI la aceasta). Și iarăși aceasta aiurea zice: „Că precum lumina candelii cu untulelele se ține, și acesta cheltuindu-se și lumina se stinge, așa dar și Darul Duhului aflându-se întru noi fapte bune și milostenie multă turnându-se asupra sufletului, rămâne ca cum s'ar revărsa în untulelele flacăra lui. Iar aceasta nefiind se duce și se stinge” (Tom. IX, cuv. 55).

Fiindcă Tesaloniceni poate ar fi zis: «Dar ce, o fericite Pavle? avem să priimim și pre minciinoșii proroci ca adevărați?» Pentru aceasta le răspunde, că nu, să nu-i priimiți, ci toate să le ispitiți, adecă și cele minciinoase și cele adevărate, să le judecați cu cercare și cu amănunțită cercetare, și atunci să le țineți, adecă să cinstiți și să îmbrățișați acel ce vi se arată bun, adecă să îmbrățișați prorociile cele adevărate.

22. De tot felul de rău să vă feriți.

Depărtați-vă, zice, o hristianilor, nu numai de acesta sau de răul acela, ci de obște de tot felul de rău, adecă și de prociul minciunos, și de tot felul de păcat mic, sau mare, vrednic de ertat, sau de moarte¹⁾.

23. Iar însuși Dumnezeu păcei să vă sfințiască pre voi depliniți.

După sfătuire și învățătură obișnuște fericitul Pavel a pune rugăciune, precum și aicea face acum, și roagă Tesalonicenilor să aibă siguranție din amândouă părțile, și din sfătuirea sa, și din ruga sa cea către Dumnezeu. Ce va să zică însă depliniți? Adecă desăvârșiți și întregi și dupre trup și dupre suflet, precum și mai jos zice aceasta.

Și Duhul vostru întreg, și sufletul și trupul, neprihănit întru venirea Domnului Nostru Iisus Christos să se păziască.

Binevoiască Dumnezeu, zice, a se păzi Duhul, adecă Darul Duhului, ce l'ați luat prin sf. botez, frații mei, căci de vom păzi noi hristianii făclia Darului acestuia strălucită și ne stinsă, prin virtute și prin faptele cele bune, vom intră în câmara mirelei cea cerească, ca și cele cincine fecioare înțelepte; și atunci sufletul și trupul vostru se vor păzi neprihănite și curate, de nu se va stinge Darul acesta al Duhului, ci de va străluci întru noi. Iar sf. Grigorie al Nisiei tâlcuind zicerea aceasta zice așa: «Că de vreme ce omul este alcătuit din fiște-care fel de suflete, adecă și din cel firesc, și din cel simțitoresc (care sânt în om numai ca niște puteri, iar nu ca ființă) și din cel gânditor, care este ființă ipostatnică și nemuritoare; zicând dar apostolul Duh, a arătat pre sufletul cel gânditor și cuvântoresc, iar zicând suflet, a arătat pre puterea cea simțitoriască, și zicând trup, a arătat pre puterea omului cea firească și vi-

¹⁾ De aceasta și Teodorit așa tâlcuește: „Tot o dată împreună a curățat și cele dogmaticești și cele moralicești.

ata». Deci roagă Pavel să se păziască Tesalonicenii hristiani curați, după toate puterile sufletului, și cu toate să bine placă lui Dumnezeu¹⁾.

24. Credincios este acela ce v'a chemat pre voi, carele și va face.

Vezi, iubitu, smerita cugetare a Mar. Pavel! Fiindcă mai sus a rugat Tesalonicenilor, pentru aceasta acum zice, să nu socotiți fraților, că de rugăciunile mele aveți să vă mântuiți, nu; ci de bunătatea și mila lui Dumnezeu acela ce v'a chemat, căci de vreme ce v'a chemat spre mântuire, credincios este, adică adevărat că și va face după voea sa și după chemarea cu care v'a chemat; adică credincios și adevărat este Dumnezeu că și vă va mântui.

25. Fraților, rugați-vă pentru noi.

Asemenea și aicea vezi, iubitu, smerita cugetare a prea fericitului Pavel! Căci Apostolul cel atât de mare și minunat, cerea spre ajutorul său rugăciunea Tesalonicenilor²⁾.

26. Imbrățișați pre frații toți cu sărutare sfântă.

De vreme ce Pavel lipsia departe și nu putea să imbrățișeze pre hristiani însuși și să-i sărute cu gura sa, pentru aceasta poruncește celorlalți să impliniască lipsa lui, și în locul lui să sărute ceilalți pre frați, și ca cum ar zice lor: sărutați, o Tesalonicenilor, pre totii hristianii în locul meu; precum și noi obișnuim a zice: frate, sărută pre cutarele prieten în locul meu; însă fiindcă este și sărutare vicleană, precum a fost aceea a lui Iuda, și rea, precum este a curvelor și a curvarilor, pentru aceasta a poruncit Apostolul, să vă sărute cu sărutare sfântă și curată de tot viclesugul și de toată trupeasca iubire³⁾.

27. Vă jur pre voi cu Domnul, să se cetiască epistolia la toți sfinții.

Aicea poruncește Apostolul Tesalonicenilor să cetiască scrisoarea aceasta la toți hristianii cei din Tesalonic. Nu vă jur, zice, să cetiți toți scrisoarea mea, atât pentru ca să vă învăț cât pentru ca să vorovesc împreună cu voi, prin aceasta, care aceasta eră semn de un dar ferbinte, și de o mare dragoste

¹⁾ Vezi și supținsemnarea zicerei: „Străbătând până la despărțirea sufletului și a Duhului” (Evr. IV, 12).

²⁾ Iar Teodorit așa tâlcuiește aceasta: „Aceasta însă o a pus, nu numai ca să ia ajutorul rugăciunii, ci și ca să-i învețe pre ei a fi smeriți”.

³⁾ Vezi tâlcuire frumoasă a sărutării la cap. XIII al ceii a doua către Corinteni, stih 12.

a lui Pavel, îi pusă însă pre Tesaloniceni să o cetiască la toți pentru această pricină, că și de ar defăimă, însă pentru frica jurământului, să păziască porunca lui, ci să o cetiască la toți, fiindcă la hristianii cei buni, jurămintele erau foarte groaznice și înfricoșate, iar la noi hristianii cei de acum, jurăminturile nici o frică ne pricinuesc, de aceea vai nouă!¹⁾. Vezi și sup-

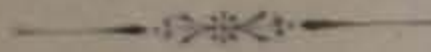
¹⁾ Vrednică de însemnat este povestirea ce o pomenește la tălcuirea zicerei acestea dumnezeescul Hrisostom, că zice el: „Că i-a poruncit oare-care față vrednică de crezare, că o doamnă aveă un rob pângărit, și om rău, având muere; și fiindcă doamna aceea eră văduvă, nu putea a pedepsi pre robul cel rău, carele îi pricinuia multe pagube în casa ei, a hotărît să-l vândă unui alt domn. Însă socotind că este lucru ne-cuviincios, a despărți pre femeie de bărbatul ei, adică de robul acela, a socotit să vândă împreună cu dânsul și pre femeia lui, care și ea eră roabă a doamnei aceia. Văzându-se însă roaba pre sineși într-o nenorocire, a mers și a rugat pre o altă doamnă (care și-a povestit pricina aceasta sf. Hrisostom) puind'o pre ea mijlocitoare către doamna sa pentru a nu o vinde pre dânsa. Și fiindcă multe cuvinte cheltuiă rugând pre doamna aceea, și nimic nu a isprăvit, la cea mai după urmă i-a zis și aceasta: „Așa vei vedeă pre Christos în ziua judecăței, să nu treci cu vederea rugăminta mea!” Și acestea zicând roaba s'a dus. Iar doamna aceea s'a înduplecat cu adevărat să mijlociască către stăpâna roabei, însă din pricina grijilor casei sale a uitat. Îndeseară însă și-a adus aminte de jurământul roabei și s'a umilit foarte și sculându-se a mers la doamna aceea și o a rugat și în sfârșit o a înduplecat să nu vândă pre roabă. Întru acea noapte dar de năprasnă, vede doamna aceea că se deschid ceriurile și vede pre Christos precum eră cu puțință unei femei a-l vedeă. Și s'a învrednicit de aceasta pentru că a păzit jurământul săracei roabei. După acestea urmează dumnezeescul Hrisostom și zice cum că a spus această povestire pentru că să înduplece pre bărbații hristiani și pre femei, să nu defaimă jurările, carele îi jură alți oameni și mai ales săracii cerșitori. Și când îi roagă și îi jură ca să-i miluiască, sau pentru ca să facă iubire de oameni, sau și pentru alte bunățeși să facă, adică când îi jură așa: „Miluește-mă, frate, ca să te mântuiești! ca să te erți, fă-mi darul acesta! pentru ca să vezi pre Christos, o doamnă, ajută-mi! Deci prihănește dumnezeescul părinte, pre femeile acelea și pre bărbații aceia, cari nu se înduplecă către acest-fel de jurăminte, nici miluesc, nici îi ajută, zicând săracilor și celor ce au nevoie către ei. Iar de le zic: să vă trăiască născătorii, și ochii voștri, miluiți-mă; să trăiești doamna mea, ajută-mi mie! sau să-ți trăiască copiii, și se îndură și miluesc! Iar de le jură pre ele săracul cu Domnul, îl socotește pre el cu vederea neajutat. Însemnăm însă aicea și aceasta, că hristianii nu se cuvine a jură pre cineva, nici cu numele lui Dumnezeu, nici pre viața aceluia, nici într-o altă ceva, fiindcă după Teolog. Grigorie: „Prea rău lucru este a da și a lua jurământ. Și precum nu se

insemnarea la zicerea: «Mă jur pre lauda voastră» (I Cor. XV, 31), pentru că Pavel se vede că face jurământuri.

28. Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi, Amin¹⁾.

Toate bunătățile, zice, le-a dăruit vouă Darul Domnului Iisus. Pentru aceasta sărguiți-vă, fraților, pentru a trage dela însuși Iisus mai mult și mai îmbelșugat dumnezeescul Darul lui. Cum? Și cu ce chip? Unul blând și viețuind duple vrednicia bunătăților lui celor viitoare. Iasă o, de ne-am învrednici și noi, fraților, a ne păzi de darul acesta, duple toată calea și împedecarea păcatului, ca și să viețuim spre slava Părintelui și a Fiului și a Sf. Duh, căruia se cuvine toată slava în veacurile veacurilor. Amin.

Epistolia aceasta întâia către Tesalonicheni s'a scris din Atine.

cuvine a face jurământ cineva, nici pre cer, nici pre pământ, nici pre capul său, precum a zis Domnul, așa nu se cuvine nici a jură pre alți cu acestea; de îi jură însă alți pre dâșii, trebuie a păzi jurământul.

¹⁾ Insemnează că zicerea aceasta: „Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi, Amin“, este orașia fericitului Pavel, care obișnuia a o scrie cu mâna sa în flește-care epistolie, precum zice aceasta Teodorit la sfârșitul ceii a doua către Tesalonicheni, și este în locul zicerei: fiți sănătoși, care noi obișnuim a scrie acum la sfârșitul scrisorilor noastre.

Trimiterea a doua către Tesalonicheni a slăvitului și întru tot lăudatului Apostol Pavel, tălcuită de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină, apoi tălmăcită în cea obștească grecească de fericitul Nicodim Aghioritul, și acum în cea românească de smeritul V. P. M¹⁾.

Pricina trimiterei a doua către Tesalonicheni, duple Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Pricina pentru care trimite această scrisoare fericitul Pavel a II-a către Tesalonicheni, este aceasta: Întru cea dintâiu a scris dumnezeescul Apostol că se sărguiă și-i doriă să-i vadă, zicând: «Pentru aceasta am dori să venim la voi (eu adecă Pavel) și o dată, și de două ori, și ne-a împedecat pre noi Satana» (I Tesal. II, 18). Deci fiindcă nu a ajuns să meargă la Tesalonicheni, pentru ca să depliniască lipsurile credinței lor, și să pliniască dorul ce aveă, pentru aceasta scrie către dâșii aceasta a doua scrisoare, plinind prin aceasta lipsa venirii sale. Și cum că nu a mers la Tesalonic Pavel după ce a scris scrisoarea întâia, este arătat din aceasta: căci, întru cea dintâiu a întârziat vremea, și nu a scris când se va face venirea Domnului, fiindcă întru vremea aceasta nu eră lor de nevoie, iar acum întru aceasta vreme lor despre aceasta. Deci arătat este că nu a mers la Tesalonic, că de ar fi mers, ar fi arătat lor prin viul glas, și nu dumnezeescul Pavel fiindcă a urmat nevoie, de vreme ce oare-cari învățatori și înșelători ziceau, cum că atunci a fost a doua venirea lui Christos, și ce e mai rău, că oamenii aceia stricători învățatori ziceau și oare-care cuvinte că le-ar fi zis Pavel despre

¹⁾ Insemnează, că trimiterea aceasta este a II-a scrisă dintre toate trimise de către Pavel, adecă după cea întâia către Tesalonicheni, precum zice Teodorit în procuvântarea trimiterilor lui Pavel, iar duple Meșterul acesta s'a scris puțin în urma ceii întâia, adecă în anul 20 (în istorie).